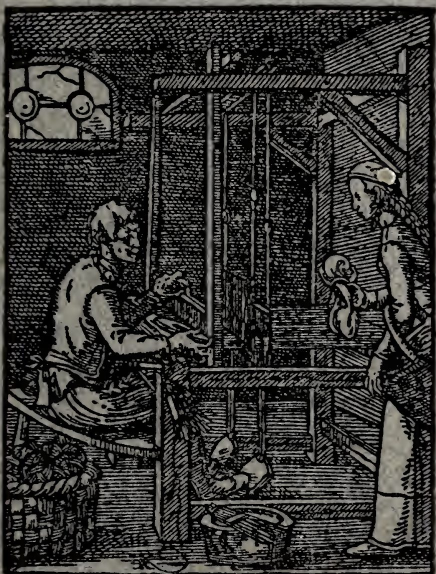
CATALOGUS VAN DE TEXTIELE KUNST

✠ WEEFSELS, GOBELINS, TAPIJTEN, BORDUURWERK ✠

IN HET NEDERLANDSCH MUSEUM VOOR GESCHIEDENIS EN KUNST TE AMSTERDAM



UITGEGEVEN DOOR HET MUSEUM IN MCMIII

CATALOGUS VAN DE TEXTIELE KUNST

5.-

CATALOGUS
VAN DE TEXTIELE KUNST
✠ WEEFSELS, GOBELINS, TAPIJTEN, BORDUURWERK ✠
IN HET NEDERLANDSCH MUSEUM VOOR GESCHIEDENIS EN KUNST TE AMSTERDAM



UITGEGEVEN DOOR HET MUSEUM IN MCMIII

INLEIDING TOT DEN CATALOGUS

Onder den naam textiele kunst worden hier samengevat de verschillende procédés, die dienst doen bij de versiering der voortbrengselen van het weefgetouw. Deze versiering kan ontstaan tegelijk met de wording van het weefsel zelf, òf zij kan worden aangebracht op het reeds voltooide weefsel. De stoffen met een ingeweven patroon, de z. g. gobelins en de geknoopte tapijten behooren tot de eerstbedoelde categorie; beschilderde, gebatikte, bedrukte en geborduurde stoffen o. a. vormen de tweede.

Weven is de kunst, twee groepen van verschillend gerichte, in elke groep evenwijdige draden elkander zóódanig te doen kruisen, dat zij een vast samenhangend, blijvend geheel vormen: het weefsel, de stof. Deze groepen van draden heeten schering en inslag (de eerste wordt ook ketting genoemd vanaf het oogenblik, dat zij opgespannen en geheel gereed is tot het ontvangen der kruisende draden) en daar de kruising van deze twee in den regel geschiedt onder een hoek van negentig graden, is men gewoon hunne richtingen zich voor te stellen als vertikaal voor de schering en horizontaal voor den inslag. De schering is de primaire groep, op eenige wijze evenwijdig op de verlangde breedte bijeengehouden draden, waar de tweede groep (inslag) doorheen zal worden geschoten. Het is mogelijk meerdere scheringen en inslagen tot één stof te verwerken. maar al compliceert dit den arbeid, de functie van elk dier bestanddeelen blijft dezelfde als in een enkelvoudig weefsel. In wezen is het weven dus nauw verwant aan het vlechten*); het verschil is hoofdzakelijk hierin gelegen, dat bij het weven de schering moet gespannen worden — wat vanwege de meerdere stijfheid van het materiaal bij vlechten overbodig is — en dat bij vlechten ook de inslag uit een opeenvolging van

---

*) Zie over de kunst van vlechten o. a.: J. A. Loebèr Jr. — HET VLECHTWERK IN DEN INDISCHEN ARCHIPEL.

telkens nieuwe draden bestaat, terwijl de wever zijn draad, als die éénmaal de geheele scheringbreedte heeft gekruist, ombuigt en opnieuw door de schering inslaat: eene ombuiging, waardoor de z. g. zelfkant ontstaat. Dat het oplichten van scheringdraden, noodig om den inslag er doorheen te brengen, in den regel bij het weven mechanisch, bij het vlechten met de hand geschiedt, is nog een derde, meer accidenteel verschil.

Naar gelang nu van de wijze, waarop de dooreenvlechting of kruising der draden van schering en inslag in een stof heeft plaats gehad, onderscheidt men een groot aantal soorten van weefsels, die echter, in hoofdzaak, zijn terug te brengen tot een drietal: effen of plat, keper en satijn.†)

Bij PLAT, het eenvoudigste weefsel, wisselen de kruisingen zoodanig af, dat alle draden der eene richting beurtelings onder en boven die der andere richting liggen. Figuur I vertoont deze vlechting en het daardoor ontstane patroon.

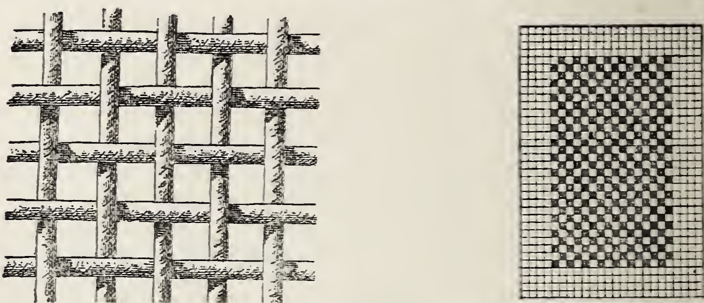


Fig. I

Bij het KEPER wisselen de kruisingen niet af met elken draad, maar een beperkt aantal draden van schering en inslag loopt op regelmatige afstanden over elkander. De kruispunten

†) Over de techniek van het weven o. a.: Schams — AUSFÜHRLICHES HANDBUCH DER WEBEREI (ed. 1900).

komen daardoor in een schuine lijn te liggen, die, al naarmate zij in doorgezette of veranderde richting loopt, diagonalen, zigzaggen of overhoeksche vierkanten in de stof teekent. Figuur II geeft een beeld van vlechting en patroon bij een eenvoudigen diagonaalkeper.

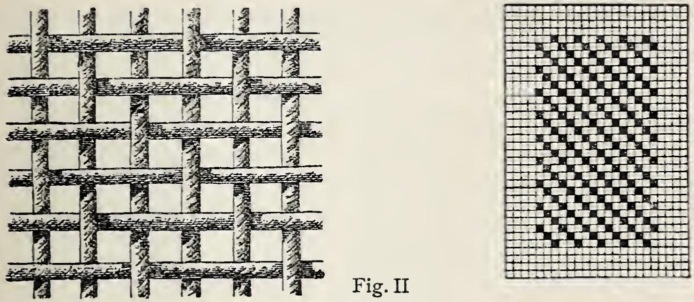


Fig. II

SATIJN is het weefsel, waarbij er naar wordt gestreefd een zooveel mogelijk gladde oppervlakte te verkrijgen. De kruispunten worden daarom zoo schaars mogelijk aangebracht en zóó omringd van vrij loopende (z. g. flotteerende) draden, dat zij bijna niet in het oog vallen. Waar nu de zichtbare kant van deze stof bijna geheel bestaat uit zeer gladde draden van ééne richting, die alle het licht onder denzelfden hoek opvangen, onderscheidt dit weefsel zich door een bijzonderen glans. Al naarmate aan de voorzijde der stof grootendeels ketting- of inslagdraden zichtbaar zijn, spreekt men van ketting- of inslagsatijn. Figuur III geeft de schema's van een eenvoudig inslagsatijn.

Behalve deze texturen, op zichzelf of gecombineerd toegepast, vinden wij onder de oude stoffen vooral dikwijls het FLUWEEL gebruikt. Dit is een weefsel, waarbij een aantal draden telkens tusschen twee kruisingen, over een in door-

snede rond of ovaal koperen staafje is gevoerd, zoodat het, gereed, geheel bedekt is met opstaande lusjes, die men den POOL noemt. Het beloop van een pooldraad is in fig. IV weêrgegeven. Zijn de lussen, vóór de verwijdering der staafjes, doorgesneden, zoodat de stof eruit ziet als een geheel behaard oppervlak, dan heet de pool DOORSNEDEN; wordt de ingeweven staaf zijwaarts uitgetrokken, zoodat de lussen te zien blijven, dan noemt men het fluweel GETROKKEN.*) Zeer dik-

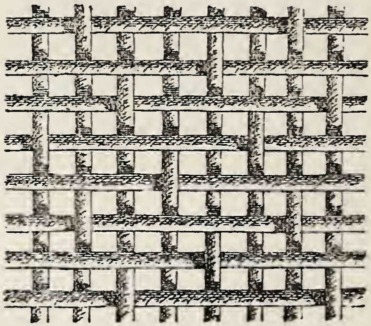
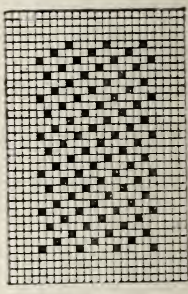


Fig. III



wijls wordt in één weefsel een patrooneffect verkregen door de afwisseling van gesneden en getrokken pool of van polen van verschillende hoogte. In deze gevallen heet de stof GECISELEERD FLUWEEL.

Bij veelkleurige weefsels komt het voor, dat sommige kleuren alleen voor bepaalde deelen van het patroon noodig zijn en, ter besparing van materiaal, bezigt men daarvoor dan inslagen, die niet de geheele breedte der schering doorkruisen, doch alleen dat deel dier breedte waar zij noodig zijn. Dit zijn de z. g. GEBROCHEERDE stoffen, in tegenstelling met de z. g.

---

*) Het vernuftige moderne fluweelprocédé kan hier natuurlijk buiten beschouwing blijven.

GELANCEERDE stoffen, waarbij de inslagdraad wel over de geheele breedte doorloopt, maar, buiten de patroonfiguren, aan den achterkant van het weefsel komt te liggen.
Er is in de hierna volgende beschrijving van stoffen niet gepoogd aan elk, een der vele namen te geven, die ons uit hun ontstaanstijd voor weefsels zijn bewaard gebleven.†) Wij zijn er m. i. nog te ver vanaf op goede gronden de overgeleverde weefsels met zulke oude benamingen te identifieeren. Alleen enkele, thans nog gebruikelijke termen heb ik gebezigd.



Fig. IV

Een weefsel, b. v. waarin het patroon is verkregen door de werking van twee satijnen wordt DAMAST genoemd. Op een glanzenden grond van kettingsatijn is het patroon dan aangebracht in inslagsatijn of omgekeerd.
LAMPAS vertoont een patroon in taf op een anders gekleurden grond van satijn.
BROKATEL is een weefsel met teekening in satijn op grond van keper, waarbij het patroon eenigszins relief vertoont, doordien het geweven werd met een inslag van grof linnen.
BROKAAT eindelijk noemt men iedere stof, waarin goud- of zilverdraden werden verwerkt.
De daarbij gebezigde metaaldraad verdient de aandacht. Zij moet natuurlijk zijn: buigzaam, sterk, en voldoende lang. Op verschillende wijzen heeft men getracht aan deze eischen te voldoen.
Het zal wel het eerste procédé zijn om weefbaar goud te ma-

---

†) Over oude weefselnamen schreef het uitvoerigst Michel in zijne RECHERCHES SUR LE COMMERCE, LA FABRICATION ET L'USAGE DES ÉTOFFES DE SOIE, D'OR ET D'ARGENT. . . . PENDANT LE MOYEN AGE — Paris, 1852-'54.
Zeer goede notities geven ook Heyd — HISTOIRE DU COMMERCE DU LEVANT — II, p. 697 - 710 en Silbermann — DIE SEIDE.

ken,waaraan Mozes herinnert, als hij de makelij van den ephod beschrijft (Exodus, XXXIX: 3): „zij rekten uit de dunne platen van goud en sneden het tot draden."
De oudste ons bewaarde weefsels, tot ongeveer het midden der XIe eeuw, vertoonen reeds veel beter gouddraad: een zeer dun reepje goud, ter breedte van 0.2 - 0.75 millimeter, spiraalsgewijs om een stevigen zijden of linnen draad gewikkeld. *) Uitteraard behield deze draad toch nog iets stijfs. En als een verbetering is dus te beschouwen, dat men sedert een met bladgoud verguld lederen riempje, dik: 0.156 - 0.20 en breed: 0.96 millimeter, ging toepassen. Om meerdere sterkte te verkrijgen, wond men dit ook om een zijden of linnen kern. Dit is de Egyptische of Irakaansche gouddraad.†) Door in de plaats van het lederen riempje een uiterst fijn darmhuidje te gebruiken, verkreeg men ten slotte den voortreffelijken Cyperschen gouddraad, die sterk genoeg en volkomen buigbaar is. Men vindt dezen o. a. toegepast bij de nommers 3 en 4 onzer collectie. De Cypersche gouddraad — of wellicht een West-Europeesche namaak er van — is tot in de XVIe eeuw in gebruik gebleven. Speciaal in de voortbrengselen der Keulsche randweverij komt hij altijd voor. Het vlies schijnt daar echter nóg dunner en daar ik in rekeningen en inventarissen eenige malen »Keulsch goud" ben tegengekomen,§) acht ik het waarschijnlijk, dat in de XVe en XVIe eeuw ook te Keulen gouddraad gemaakt is. Een derde soort gouddraad is de Chineesche. Hij bestaat uit een smal reepje verguld papier, om een

---

*) Voor uitvoeriger technische geschiedenis van den gouddraad zie o.a.: Henri Silbermann — DIE SEIDE (1897) — I, S.76 - 79 en: Fischbach — DIE GESCHICHTE DER TEXTILKUNST — S.76 - 79.

†) Vgl. Dr. J. Karabacek — DIE PERSISCHE NADELMALEREI SUSANDSCHIRD — S. 18 - 21. Deze draad is toegepast bij No. 2 van onze verzameling.

§) In den inventaris van een Doornikschen haute-lisseur, opgemaakt is 1505, komt voor: „FILLET DE COLOGNE." (MÉMOIRES DE LA SOC. HIST. ET LITT. DE TOURNAI — tome 22, p. 181). En in een rekening van 1535: »pour avoir broudé D'OR DE COULOGNE autres trois accoustremens d'église"...etc. (A. Pinchart — ARCHIVES DES ARTS, SCIENCES ET LETTRES, III, pag. 308).

zijden draad gewikkeld, of zelfstandig (dus plat) toegepast. Hoeveel zorg er vereischt wordt om, in dit laatste geval, den draad heel te houden bij het weven, laat zich gemakkelijk begrijpen. Dat men er toch zeer goed in slaagde, bewijst No. 100 van onze verzameling.
In de Italiaansche stoffen werd sinds de XIVe eeuw een in Italie vervaardigde gouddraad gebezigd, bestaande uit een verguld reepje metaal, meest zilver, om linnen of zijden kern gesponnen die, naar Karabacek terecht opmerkte, »das Zeitalter der steifen brettenen Brokate" inaugureerde.
Deze — naar de plaats waar hij zou uitgevonden zijn — z.g. Leonsche gouddraad, werd sinds de XVIe eeuw vooral in Milaan en Lyon gemaakt en bleef tot op onzen tijd in gebruik.

Het werktuig, dat de weefsels voortbrengt, is het weefgetouw. Het bestek van dit boekje laat niet toe het te beschrijven.*) Alleen zij dus gezegd, dat de functies die het verricht hierop neerkomen,†) dat het de draden, die de ketting vormen, door middel van een kam, het z. g. riet, op de gewenschte dichtheid en evenwijdig van elkander gehouden, om rollende boomen spant, die het mogelijk maken, telkens wanneer een gedeelte van den inslag is voorzien, een nog ongebonden deel onder de hand van den wever te voeren. Verder stelt het den wever in staat met een eenvoudige beweging, te gelijkertijd al die draden der ketting op te heffen, die voor de kruising van een inslagdraad oplichting behoeven. Elk der horizontaal gespannen kettingdraden is daartoe geregen in den z.g. kam

---

*) Behalve in het reeds geciteerde handboek van Schams, vindt men o. a. ook een zeer goede beschrijving van weeftechniek en -toestellen in het werk van Pariset — LES INDUSTRIES DE LA SOIE (Lyon, 1890) — p 240 - 287.

†) De hier volgende opmerkingen gelden een reeds zeer ontwikkeld weefgetouw. Over primitievere weeftoestellen - als nog gebezigd in onze O. I. bezittingen — zie men o. a.: J. A. Loebèr Jr. — HET WEVEN IN DEN INDISCHEN ARCHIPEL (overdruk uit de N. R. CT. van 28 en 30 Juni 1901) en de inleidingen tot de catalogi der tentoonstellingen van Indische weefsels te 's-Gravenhage (1901) en Rotterdam (1902) door G. P. Rouffaer.

(een reeks van lussen, de z. g. hevels, vertikaal gespannen tusschen twee evenwijdige latten, z. g. schachten), die door middel van één over een rol of wals gevoerden vertikalen draad aan een treeplank (pedaal) is vastgemaakt. Daar de draden, die tegelijk rijzen moeten, alle aan denzelfden kam zijn ingeregen en dus gezamenlijk met een pedaal correspondeeren, kan de wever ze alle met een enkele voetbeweging opheffen. Een tegenwicht zorgt, dat zij daarna weder tot hun

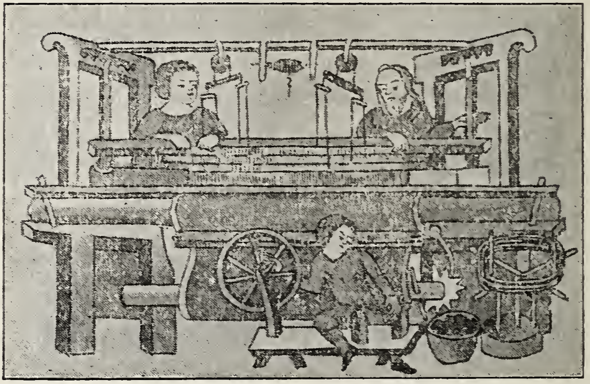


Fig. V

oorspronkelijke ligging terugvallen, òf wel de opheffers van telkens twee groepen van draden zijn onderling weder zóódanig verbonden, dat het rijzen der eene groep het dalen der andere veroorzaakt en omgekeerd. De inslagdraad is gewonden op een pijpje, dat geplaatst is en kan draaien in de spoel. Zoodra nu de draden groepen naar den eisch zijn gescheiden, werpt de wever die er tusschen door, geeft dan zijn kettingdraden de tegenovergestelde ligging en schiet daarna de spoel terug.

Een weefgetouw, dat de thans beschreven functies kan verrichten, is hierbij afgebeeld (fig. V), naar eene miniatuur, voorkomende in een veertiend' eeuwsch keurboek op het archief te Yperen. Het is blijkbaar bestemd voor zeer breed goed: de eene wever werpt de spoel door den sprong, de

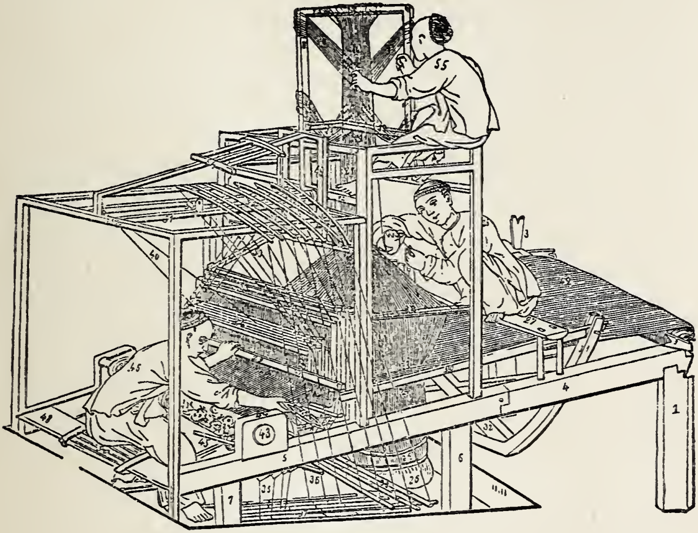


Fig. VI

andere schiet haar terug, omdat één man niet over de beide zelfkanten der stof kan reiken.

In natura bezit het Museum een weefstoel, die uit het laatst der XVIe eeuw dagteekent. Hij is tentoongesteld in den kelder op zijde van de Oostelijke binnenplaats. *)

*) Het weefgetouw op den titel is naar eene houtsnede van Jost Amman (1539—1591.)

Ook met zulk een, reeds vrij volkomen, getouw zijn toch nog maar alleen betrekkelijk eenvoudige stoffen uitvoerbaar. Wel kan men door vermeerdering van het aantal schachten en pedalen, de kettingdraden in een grooter aantal groepen verdeelen, maar reeds door de ruimte die zij vereischt is aan deze vermeerdering een grens gesteld. Om nu, bij het eigenlijk patroonweven, elken draad afzonderlijk of in combinatie met andere, te kunnen opheffen, wordt iedere draad der schering gevoerd door een ovalen ring van glas of metaal, den maillon, waaraan een gewichtje hangt en die is bevestigd aan een optrektouw, dat op zijne beurt is vastgemaakt aan het z. g. sempelkoord. De sempelkoorden nu van de draden, die tegelijk moeten rijzen, om doortocht te verleenen aan den inslag, worden met een lus gezamenlijk boven het weefgetouw vastgemaakt. Er zijn dus evenveel van deze lussen noodig als het patroon spoelgangen eischt. Een helper van den wever zorgt voor het opheffen dezer lussen in de volgorde, die het patroon aangeeft, terwijl soms nog een tweede wordt gebruikt, om de draden aan te knoopen, die onder het werk mochten breken. Een weefgetouw met deze inrichting, het z. g. trekwerk, werd langen tijd in Europa gebezigd. Naar een overeenkomstig Chineesch model, is het hierbij afgebeeld (fig. VI).
Sinds de XVe eeuw zijn er in dit systeem, vooral door Italianen en Franschen, allerlei verbeteringen aangebracht, maar het waren pas de vindingen van Jacquard, in de eerste jaren der XIXe eeuw, die langzamerhand ook het patroonweven tot een geheel automatisch werk hebben gemaakt.

Hoe vluchtig ook — dit overzicht van het weven als procédé zal toch voldende zijn, om de rhytmische herhaling als karakteristiek voor het weefselornament begrijpelijk te maken.
Een zeer eenvoudig patroon kan reeds ontstaan door de ketting uit reeksen van verschillend gekleurde draden te laten bestaan en die te binden met een monochromen inslag: de

vertikaal gestreepte stof. Varieert men ook de kleuren van den inslag, dan krijgt men de geschaakte stof, als de weefsels der Schotsche clans. En waar uit het voorgaande zal gebleken zijn, dat de gelijktijdige opheffing van meerdere draden der ketting het werk bespoedigt, is ook bij de meest vrije patroonteekening toch de repetitie van hetzelfde motief in de richting der breedte verklaarbaar, terwijl de herhaling in de lengterichting eveneens voor de hand ligt als door de techniek zelf geboden, wijl, zonder deze, elke kettingdraad voor iedere nieuwe opheffing (= binding door den inslag) door een nieuwen maillon zou moeten werden geleid.
Hieruit volgt, dat een geometrische indeeling der stof in vakken door de techniek zelf wordt aan de hand gedaan.
De bestemming der stof eindelijk zal in zooverre op hare versiering van invloed zijn, dat weefsels waarvan slechts kleine gedeelten worden gezien (niet-kerkelijke kleedingstoffen) om kleine patronen vragen, terwijl groote motieven zich meer eigenen voor stoffen, waarvan men grootere oppervlakken ziet, als bij wandbekleedingen en liturgische gewaden.
Verder is iedere weefseldecoratie uit haren aard zuiver vlakversiering. Zoolang het ornamentaal gevoel krachtig leefde, heeft de patroonteekenaar zich daarom vermeerdering van plans, de fictie van relief, ontzegd.
Daarentegen heeft hij te beschikken over afwisseling in de textuur, waardoor hij in één kleur licht en donker brengen kan, terwijl de mogelijkheid metalen te verwerken en polychromie toe te passen zijne hulpmiddelen tot zeer ruime maakt, vooral omdat zij niet zoo groote moeilijkheden meêbrengen als bij andere technieken (de ceramiek b.v.) het geval is.
Dit alles maakt dat de historie der weefselversiering voor een groot deel de geschiedenis verhaalt van HET vlakornament.
Zien wij dan thans wat het Nederlandsch Museum in dit opzicht heeft aan te bieden.

De collectie weefsels, grootendeels in 1877 aangekocht van den heer Colinet, is sedert door enkele geschenken en sinds een paar jaar door stelselmatigen aankoop vermeerderd. Zij bestaat thans uit een vierhonderd verschillende stalen, een aantal, waarvan de beteekenis eerst duidelijk wordt, indien men weet, dat het Berlijnsch museum ongeveer 10.000 stoffen bezit, het Kensington weinig minder, de Königliche Gewebesammlung te Krefeld 7000, het Germaansch Museum 2500, enz. Bij de rangschikking der stoffen bracht hun gering aantal eigenaardige moeielijkheden mede.

Een scheiding naar de grondstoffen b.v., zoodat zijden weefsels van wollen en linnen afzonderlijk worden gehouden, was onmogelijk, waar van een bepaald type uitteraard slechts in één der materialen een staal voorkwam. En ook een technische indeeling, zoodanig b.v. dat damasten, fluweelen, gebrocheerde stoffen uiteen wierden gehouden, kon om dezelfde reden niet worden ingevoerd. Eene rangschikking, berustend op de ontwikkeling van het ornament, bleek ten slotte de alleen mogelijke.

Ter vergemakkelijking van het overzicht, werd de chronologische orde niet strikt in acht genomen. Het scheen b.v. beter het granaat-appelmotief van de XVe en het begin der XVIe eeuw te doen volgen door al de groote patronen die in den loop der XVIe eeuw tot omstreeks 1600 daaruit voortkwamen en eerst daarna de stoffen met een uit losse, gestyleerde blaadjes of bloemen bestaand patroon, gelijk de Italiaansche z.g. petits velours, in te voegen, dan deze karakteristiek-verschillende versieringswijzen volgens de dagteekening van haar ontstaan door elkaar te plaatsen. Ook voor latere perioden is deze methode toegepast en men vindt dus o.a. de met een eenvoudig bloemenstrooisel versierde weefsels uit het einde der XVIIe en het begin der XVIIIe eeuw weer bij elkaar geschikt, nadat de groote patronen uit het tijdperk van Lodewijk XIV alle zijn voorafgegaan.

Bij de beschrijving der stoffen zijn de versieringsmotieven zooveel mogelijk aangegeven met hare textuur. De afmetingen der stukken schenen mij alleen van belang, voor zoover zij over de oorspronkelijke weefbreedte konden inlichten. In dat geval is die breedte (binnen de zelfkanten) opgegeven. Van elk der weefsels is verder de vermoedelijke ouderdom vermeld en, slechts zelden, ook de nationaliteit.
Inderdaad scheen mij bij het opgeven der origine het meest mogelijke voorbehoud dringend noodzakelijk. Sinds Bock's werken is men maar al te veel er aan gewoon op dit gebied eene wetenschap voor te wenden, die, bij nader onderzoek, elken vasten grond blijkt te missen. Oudere catalogi van stof-collecties — als de door Bock voor het museum te Weenen in 1865 opgestelde of die van het Kensington, door Dr. Rock in 1876 geschreven — plegen bij elke stof nauwkeurig te vermelden in welk land zij werd vervaardigd. Bock weet reeds in de XVe eeuw de fabrikaten van Tours en Lyon te onderscheiden, hij houdt Florentijnsch, Genueesch en Venetiaansch maaksel uit elkaar en Dr. Rock slaagt er zelfs in een Doorniksch satijn aan te wijzen.
Onnoodig te zeggen, dat geheel deze expertise louter op fantasie of, in het beste geval, op de toevallige vindplaats van een stof berust. De fabrikaten der verschillende Italiaansche steden b.v. zijn nog door ongeveer geen enkel goed criterium uit elkaar te houden. M. i. volkomen terecht zegt Brinckmann *): „Ueber die Unterschiede der Fabrication in allen diesen Städten ist bis jetzt so gut wie nichts mit Sicherheit ermittelt."
Het is trouwens begrijpelijk, dat bij deze industrie nationale kenmerken bijna geheel ontbreken. Niet alleen omdat — zooals in de meeste gevallen historisch te bewijzen is — de weefkunst door het eene volk aan het andere geleerd is, maar ook

*) FÜHRER DURCH DAS HAMBURGISCHE MUSEUM FÜR KUNST U. GEWERBE (1894) S. 24.

omdat de gezochtheid der producten van een oude weverijstad jongere concurrenten noopte allereerst hun kracht in imitatie te zoeken. Hoe lang vertoonen Italiaansche weefels sporen van Arabischen invloed — omdat de Palermitaansche stoffen nu eenmaal beroemd waren!

Zelfs Venetië, waar de zijde-industrie het tot zoo grooten bloei bracht en de regeering met zorg toezag dat het product der weverijen in alle opzichten voortreffelijk was (de onder staatstoezicht vervaardigde panni de parangon), versmaadde het niet voor export de weefsels van andere Italiaansche steden na te maken. †) Zoo heeft ook Lyon aanvankelijk zijn kracht gezocht in het navolgen van Italiaansche weefsels en wist, in de 17e en 18e eeuw, heel Europa niet beter te doen dan Lyon te imiteeren. Ook voor deze latere periode kon de schrijver van den catalogus van het Germaansche Museum met alle reden getuigen: „Weniger leicht lassen sich auch hier an den Seidenstoffen Kriterien für den Ort ihrer Entstehung, Unterschiede der einzelnen Fabriken aufweisen, zumal durch den unbestrittenen Vorrang Frankreichs und seines nunmehrigen Hauptortes in der Seidenindustrie, Lyon Jahrhunderte hindurch der Gesamtproduktion des Abendlandes ein ziemlich einheitliches Gepräge verliehen wird."

Van Bock's GESCHICHTE DER SEIDENWEBEREI *) (1859) tot het in 1899 verschenen werk van Alan S. Cole, ORNAMENT IN EUROPEAN SILKS, vertoont de wetenschap dan ook een schijnbaren achteruitgang en de, bij mijn weten, laatste catalogus van een stoffenverzameling (die der collectie Errera van 1901) ziet er in de attributies veel onkundiger uit dan de reeds genoemde allervroegste.

Dit ontwaakt bewustzijn van onze onkunde is natuurlijk inderdaad een groote vooruitgang.

Ik voor mij meen daarom, dat voorloopig de beste indeeling

†) Broglio d'Ajano, DIE VENETIAANSCHE SEIDENINDUSTRIE (Stuttg. '93) - S. 37 f.
*) GESCHICHTE DER LITURGISCHEN GEWÄNDER — I, S 1—121.

volgens nationaliteit, die van Pariset †) blijft, die eenvoudig een Byzantijnsch, Arabisch, Italiaansch en Fransch tijdperk onderscheidt.
Voor een volledig historisch overzicht der weefselornamentiek biedt onze verzameling nog allerminst de gegevens. Uit de XIIe of XIIIe eeuw stamt het oudste stuk, dat wij bezitten. De z. g. Koptische weefsels, die sinds het midden der tweede eeuw na Chistus werden gemaakt en in de tachtiger jaren bij de grafvondsten in Arsinoë, El Fayum, Panopolis enz. teruggevonden — linnen stoffen, meest gewaden en kleedingsversieringen, waarin op gobelinmanier met wollen draden klassiek - mythologische voorstellingen zijn geweven of plant- en dierornament — ontbreken dus geheel. §) Is dit echter een gaping, die valt aan te vullen — erger hindert het gemis van voorbeelden der Perzische een Byzantijnsche weverij — ongeveer van de zesde tot de twaalfde eeuw —, omdat het bijna ondoenlijk is zulke stoffen thans nog te verkrijgen. Wat niet in musea wordt bewaard, berust in kerkschatten, dikwijls als reliek. In Nederland vindt men deze preciosa alleen te Maastricht in den schat van Sint-Servaas en te Utrecht in het Aartsbisschoppelijk Museum en de collectie der Bisschoppelijke Clerezij.*)
De, dikwijls zeer groote patronen van deze weefsels, bestaan gewoonlijk uit aaneengerijde cirkels of ovale schilden, omrand en omgeven door ornament en gevuld met stijlvolle interpretaties van leeuwen, luipaarden, struisen, adelaars of met de eenigszins schematische afbeelding van ruiters, jachten enz. Meestal van zijde,†) uiterst dun en soepel en bij voor-

---

†) LES INDUSTRIES DE LA SOIE (Lyon 1890) — p. 291 s s.
§) Zie hierover o. a.: M. Gerspach — LES TAPISSERIES COPTES — Paris, Maison Quantin, 1890. No I B onzer collectie geeft een staal van de bedoelde techniek.
*) Zie: Bock & Willemsen — DIE MITTELALTERLICHEN KUNST- UND RELIQUIENSCHÄTZE ZU MAESTRICHT en HET GILDEBOEK, II, blz. 1—12.
†) Over de oudste zijdeteelt en zijdeweverij in Klein-Azië en Europa, zie: Pariset — L'HISTOIRE DE LA SOIE (Paris 1869).

keur in gedempte kleuren (diep rood en geel, zwart, donker olijfgroen, blauw), soms met goud doorweven — behooren deze kostelijke kleederstoffen tot het mooiste, dat het weefgetouw heeft voortgebracht. *)
Met de vestiging der Arabische heerschappij in de landen aan de Middellandsche zee wordt daar overal de kunst van patroonweven verbreid. Van Perzië en Byzantium brengen de Arabieren de zijdeindustrie ook over naar Spanje en Sicilie. De verovering van Sicilie door de Noormannen bleek er voor de ontwikkeling der weverij geen beletsel te zijn. De prachtlievende koning Roger II richtte zelfs naast zijn paleis ateliers voor textiele kunst op, het z. g. hotel de thirâz, waarschijnlijk nadat hij van zijn Griekschen krijgstocht in 1147 vele Grieksche wevers als buit had medegebracht.
Het is duidelijk, dat waar overal Arabische geest de weefselornemanisten inspireerde, van een karakterstiek stijlverschil tusschen de stoffen der verschillende landen weinig sprake kan zijn, zoodat de naam Arabisch of Siciliaansch-Arabisch m i. de beste aanduiding blijft voor de weefsels, die van de twaalfde tot ver in de veertiende eeuw werden gemaakt en die

---

*) Om eenigszins te gemoet te komen aan de vele lacunen der collectie worden hier eenige werken genoemd, die bruikbare afbeeldingen brengen.
De beste, meest langs fotografischen weg verkregen, reproducties vindt men (gedeeltelijk polychroom) bij: Lessing — DIE GEWEBESAMMLUNG DES KGL. KUNSTGEWERBEMUSEUMS ZU BERLIN; (in zwartdruk) bij Cole — ORNAMENT IN EUROPEAN SILKS en in den CATALOGUE D'ETOFFES ANCIENNES van mad. Is. Errera. Van de oudere publicaties blijven van waarde: Cahier & Martin — MÉLANGES D'ARCHÉOLGIE, tt. II - IV; Bock — GESCHICHTE DER LITURGISCHEN GEWÄNDER; Fischbach — ORNAMENTE DER GEWEBE; Dupont Auberville — L'ORNEMENT DES TISSUS, die veelkleurige afbeeldingen geven en Schulze — ÜBER GEWEBEMUSTER, met lijnteekeningen. Al deze boeken zijn in de Bibliotheek van het Museum (Prentenkabinet) ter inzage te krijgen. Verder zie men de geïllustreerde catalogi van de weefselverzamelingen der musea te South-Kensington, Hamburg Neurenberg en Lyon, die met Berlijn, Crefeld en Weenen de rijkste collecties bezitten. Voor uitvoeriger bibliografie vgl.: Schulze — VERZEICHNISS VON ORNAMENT - UND VORLAGEWERKE FÜR DIE TEXTILINDUSTRIE en Silbermann — DIE SEIDE, I, S. 150-161.

dan zoowel van Klein-Aziatische als Egyptische, Siciliaansche of Iberische herkomst kunnen zijn.
Uitteraard vinden wij daaronder op de eerste plaats blijkbare voortzettingen van het Perzisch - Byzantijnsche schema. De georneerde ranken omgeven echter niet alleen meer ovale en ronde velden, maar zij zijn als een latwerk over de stof aangebracht en teekenen er ook vierkanten, ruiten, spiralen en bladvormige figuren op. Er zijn er zelfs onder deze stoffen met min of meer geometrische hoofdindeeling, die blijkbaar op keramische voorbeelden zijn geïnspireerd, waar ik althans in de aan elkaar gepaste kruisen en sterren den invloed van Perzische tegelbekleedingen meen te herkennen. (†) Diermotieven blijven bij al deze patronen geliefd, maar hun interpretatie wordt minder strak, meer naturalistisch. In onze verzameling vertoonen de nommers 1, 1A en 5 de indeeling door banden en de laatste stof, met het reeds zeer oud motief der toegewende vogels aan weerszijde van een bloem, laat duidelijk verschil en overkomst met de vroegere opvatting uitkomen. Van prachtige werking is op deze stoffen dikwijls de toepassing van letters en inscripties als ornamentaal motief. De beteekenis dier opschriften is slechts zelden van belang, hun versierende waarde hoofdzaak. Onze collectie bezit twee zulke lapjes met letterdécor (nommers 3 en 4). Het eerste schijnt in zijne inscriptie den naam van den wever aan te geven, bij het tweede zijn de letters reeds zuiver-decoratieve figuren geworden, zonder zin. En geen van beide behooren zij tot de mooie voorbeelden. Vergelijking met de inscriptie van een koperen waschbekken in het Museum *) doet zien hoeveel gelukkiger de Arabische decorateur daar heeft weten partij te trekken van het lettermotief. In de weefsels trouwens pleegt

†) Men vergelijke een stof als die bij Cole is weergegeven op blz. 51 met de Perzische tegels in de ceremiekzaal van het Museum of met de afbeeldingen bij Wallis — PERSIAN CERAMIC ART.

*) Tentoongesteld in zaal 162. Vgl. over deze inscriptie het BULLETIN V. D. OUDHEIDKUNDIGEN BOND III, blz. 300 vv.

dit het meest tot zijn recht te komen bij patronen, die in onze verzameling slechts zijn vertegenwoordigd door een enkel staal (No. 1 B): de horizontaal gestreepte stoffen, waarschijnlijk ontstaan in navolging van borduurwerk. Daar een Mohamedaansche wet het dragen van brokaten verbood en alleen een versiering van het gewaad langs den onderrand toestond, laat het zich verklaren hoe allengs uit de vermeerdering van zulke randen de verdeeling der stof in horizontale banen ontstond. Een late nabloeier — in het conservatieve Oosten zeker niet vreemd — geeft ook nog gelegenheid het effect van deze manier eenigzins te beoordeelen (No. 341).
Met de XIIIe eeuw voegt zich bij de tot nu beschreven patroontypen een nieuw, dat zich kenmerkt door de afwezigheid van elke verdeeling der stof in velden. Deze innovatie zal zijn uitgegaan van de horizontaal-gestreepte stoffen. Men vindt er nl., waarbij niet iedere baan als zelfstandig versieringsveld benut is, maar waar voorstellingen van rennende honden, stijgende adelaars, springende herten zóódanig zijn gegroepeerd, dat afwisselend gekleurde inslagen telkens een rij dezer motieven teekenen. Hier heeft de verdeeling in horizontale banen dus alleen nog maar een technische beteekenis en de stap naar geheel vrije verspreiding van het patroon is gedaan. De Oostersche zin voor symboliek deed zich nu op het krachtigst gelden en de fantastische tafreelen, die de weefsels thans gaan te zien geven, waar zij den strijd tusschen allerlei dieren, jachten, stralende zonnen, vruchten-plukkende mannen, enz. afbeelden, hebben ieder hun eigen beteekenis, die ons dikwijls over de oorspronkelijke bestemming der stoffen kan inlichten. (*)
Dit is ook het moment, waarop Christelijk-Europeesche invloeden meer en meer op de ornamentiek beginnen te werken en tegelijk de groote voorspoed der Arabische industrie

*) Zie: Dr. J Karabacek — UEBER EINIGE BENENNUNGEN MITTELALTERLICHER GEWEBE, 1882, Selbstverlag.

geleid heeft tot Westersche navolging, het eerst in de steden van Noord-Italie. Wij zien nu aan den eenen kant heraldische emblemen zich voegen bij de oude motieven en aan den anderen kant patronen ontstaan, die christelijke gedachten kunnen verbeelden, als de geketende herten reikhalzend naar het licht eener stralende zon, de phoenix, de pelikaan, terwijl eindelijk de Oostersche invloed geheel overwonnen is in stoffen van het laatst der XIVe en het begin der XVe eeuw, waarop men kruisdragende en wierook-zwaaiende engelen of voorvallen uit het leven van Christus en de H. Maagd vindt voorgesteld. Bij deze laatste motieven sluiten zich aan de producten der, vooral in de XVe eeuw bloeiende, Keulsche weverij: banden ter versiering van priestergewaden (z. g. orfrois), die, meest op gouden grond, naast inscripties, rosetten en streng gestyleerde bloeiende boomen, ook heiligenfiguren vertoonen. (†) Onze verzameling bezit alleen eenige eenvoudige stalen (Nos. 9—13).

Van een aantal Italiaansche steden, als Lucca, Bologna, Venetië, Florence, Genua, Milaan, weten wij dat zij, gedeeltelijk reeds in de dertiende eeuw, op grooten schaal de patroonweverij beoefenden. Het schijnt wel, dat Lucca hiermede begonnen is — maar, als reeds gezegd, het ontbreekt nog geheel aan de gegevens om het aandeel van elk dezer steden in de makelij der ons bewaardgebleven weefsels te bepalen. Wel heeft de weefselversiering hier sinds het begin der XVe eeuw een zoo geheel eigen karakter gekregen, dat er alle reden is voortaan ook op dit gebied van Italiaansche kunst te spreken. Het is het in het Oosten reeds oude motief van den granaatappel, dat thans in Italië in de weefselornamentiek wordt opgenomen. De vertolking van dit motief, eenmaal vastgesteld, blijft gedurende meer dan een eeuw vrijwel dezelfde: een ge-

---

†) Vgl. over de weverij dezer „Kölnische Borte" de — ZEITSCHRIFT FÜR CHRISTLICHE KUNST — 1900, S. 1 ff. & 149 ff.

pluimde ananas-, rozebottel- of vaas-vormige vrucht, meestal geheel omgeven door getande blaadjes, waaromheen soms nog een krans van bloemsterren. Dit geheel is gewoonlijk geplaatst in een omranding van akkolade-achtige lijnen, die tezamen de figuur van een gelobd blad beschrijven.

Naar gelang van de plaatsing van dit motief, van het schema dus der versiering, laten de granaatpatronen — als Cole heeft opgemerkt — zich terugbrengen tot een drietal groepen. Men vindt er waar de bladvormige figuren op rijen naast elkaar zijn geplaatst, hetzij aldus, dat de spitsen in één vertikaal vallen, hetzij zóó, dat de toppen van de bladeren der eene rij juist de ruimte vullen tusschen de bladeren eener hoogere rij; men vindt er ook, waarbij zich uit de punten van telkens twee der bladeren stengels naar elkaar toe buigen, die vereenigd, de vrucht in de bladeren der hoogere rij dragen en eindelijk zijn er waarbij de granaatdragende bladeren ontspruiten aan een breeden boomstam, die in vertikale richting met sierlijke buigingen opklimt. Van elk dezer indeelingen biedt onze verzameling eenige voorbeelden aan (Nos. 14-29), terwijl ook de langzame verandering van deze motieven onder den invloed der renaissance bij de tentoongestelde stalen kon worden gevolgd. Zoo ziet men de granaatdragende stengels overgaan in bebloemde ranken, die zich buigen om de bladfiguren en dan bij hun weêr-ontmoeten door een kroon worden gevoerd (b.v. No. 32), en de granaat zelf hoe langer zoo meer het vruchtkarakter verliezen, tot zij ten slotte een vaas met bloemen geworden is, die alleen nog in zijn hoofdvorm aan het oorspronkelijk motief herinnert.

Den streng gestyleerden granaatappel vinden wij nu nog in een prachtig zwart zijden damast (No. 31), en een veel minder mooi rood satijn (No. 30), waarop het patroon van geel is. Reeds geheel overgegaan in een fantastische bloem, leeft de granaatvorm nog in een helder wijnrood zijden fluweel (No. 33), waarvan het patroon, in geschoren op getrokken pool, zich

op een gelijkkleurigen fond verheft. *) Terwijl de metamorphose tot vaas geschied is bij het nu volgend, bijzonder rijke, lapje (No. 34), lichtgroen geciseleerd fluweel op een grond van geel taf, waarin een spaarzame gouden inslag blinkende lichtpuntjes ontsteekt.

In verschillende andere stoffen, veelal goud op rood satijn, is in steeds meer afwijking toch het oude type nog herkenbaar. Wel het volledigst tot wat nieuws omgewerkt, in het fragment van wit zijden lampas (No. 42), waarin met een lichtbruinen inslag een patroon is geweven van een gestyleerde, open, tulpvormige bloem, omgroeid van groote kelkbladeren, waaromheen een ruitvormige krans van blad- en bloemtwijgen, in een kroon tezaamgebonden. Een halfzijden imitatie van dit patroon (in wit en lichtbruin op rood (No. 43) is — indien Fischbach haar terecht aan Zürich heeft toegeschreven §) — misschien een bewijs te meer van de internationaliteit der weefselornamentiek.

Wij zijn met deze beide stoffen tot omstreeks 1600 genaderd en daarmee aan de brocatellen gekomen, die het Museum bezit: wat fragmenten, wier dessin alleen door een zekeren zin voor groote lijnen uitmunt, en een tweetal omrande lapjes, blijkbaar uit dezelfde fabriek, onderscheidenlijk met een grooten adelaar †) en een kroon in bloem- en bladornament als versiering, in rood satijn op geel keperen grond, met hier en daar een tikje blauw (Nos. 79 en 80).

Met eenige onbelangrijke patronen voorbij te gaan, bereiken wij een laatsten afstammeling van de indeeling der stof in vakken, waarbij zij zoo klein zijn geworden, dat het verschil met een eenvoudig bloemenstrooisel niet groot meer is: een wit wollen weefsel (No. 75), op welks fond een gouden

---

*) Afgebeeld, als Venetiaansch, bij Fischbach — a. W. — Tafel 130 en bij Dupont Auberville — o. c. — Pl. 36.

§) Afgebeeld bij Fischbach — Tafel 152.

†) Ibidem — Tafel 156. Fischbach noemt dit een Spaansche stof.

brocheering groote kepers trekt, waarop in groen en lichtbruin slaapbol-vormige bloemfiguren, wier bebladerde steeltjes en groote meeldraden hen in een ruitvormig vak zetten. Van het algemeen beloop der ontwikkeling van de weefselornamentiek van omstreeks 1400 tot 1600, kan de verzameling dus wel eenig denkbeeld geven. En onder de geciseleerde fluweelen brokaten zijn zeker ook stalen, die den rijkdom van weefeffecten goed vertegenwoordigen.
Een te betreuren gemis, blijft echter de bijna totale afwezigheid van veelkleurig fluweel. Want tot de mooiste voortbrengselen der vijftiende eeuw behooren juist die zware fluweelen, die b.v. het granaatappelpatroon vertoonen in licht en donkerrood op gelen, met goud doorweven grond, en dikwijls omgeven met bloemen of pauwestaarten in heldergroen, lichtblauw en wit. Het vijftiend'eeuwsch Perzisch fluweel (No. 7 A), met den fazant in bloemendécor kan het rijk aspect van zulke patronen doen vermoeden. En aan deze stoffen sluiten zich het nauwste aan de polychrome weefsels, die in het begin der zestiende eeuw op Turksch gebied werden geweven, gewoonlijk aan de fabrieken van Broussa toegekend. Zij vertoonen meest groote patronen, die in hun algemeene indeeling en de keuze van motieven niet vrij zijn gebleven van Italiaansche invloeden, maar zich onderscheiden door een groote gracie van lijn en meer natuurgetrouwe vertolking van bloemen en planten. De zeer povere vertegenwoordiging in enkel lapjes (No. 38 A, 39 en 39 A) is geenszins in staat ook maar een denkbeeld te geven, van deze fraaie kunst.
Naast de stoffen met „groote patronen" waarmede wij ons tot hiertoe bezighielden, zijn, uitteraard, ook reeds vroeg eenvoudiger weefsels gemaakt, met een patroon, bestaande uit de regelmatige herhaling van kleine figuurtjes. Bloemen en blaadjes werden dan soms aan een doorloopenden twijg geteekend, als op een veertiend' eeuwsch lapje onzer verzameling (No. 6), maar gewoonlijk als strooisel toegepast. Vooral

de Italiaansche teekenaars der XVIe eeuw hebben een groote vindingrijkheid getoond in het telkens varieëren van deze simpele gegevens.
Een aantal fluweelen, zijden en wollen lapjes representeeren dit «petit-dessin». Het zijn meest kleine bloemen en blaadjes, in doorsneden op getrokken pool, op een anders-gekleurden grond van taf. Zoo b.v, groen op geel, rood-paars op geel met een weinig goud doorweven (gestyleerde eikebladeren aan evenwijdig golvende twijgen), blauwpaars op geel-en-goud (bebloemde takjes, beurtelings, naar rechts en links gebogen) en groen op groen (blaadjes aan S-vormige takjes.) Ook een enkel meer geometrisch patroon: groote en kleine sterren in licht bronsgroen fluweel op leverkleurig taf (No. 50).
Van de oneindige verscheidenheid in deze weinige motieven, geven onze voorbeelden dus een zeer onvolledig beeld. Maar de verzameling was ook zoo gelukkig van een dier „petits-velours" een kazuifel te vinden (No. 53). Het is in den z. g. Bass-geige-vorm en zal dus wel uit de XVIIe eeuw dagteekenen, doch de stof is ouder en wij hebben hier wellicht te doen met een voorbeeld van het gebruik, dat rijken hun kleederen aan eene kerk legateerden, die dan van de beste stukken kerkelijke gewaden liet maken. In prachtig frisch-groen staat het patroon in gesneden en getrokken pool op een grond van goudkleurig taf.
Voor onze verzameling, die meestal uit kleine lapjes bestaat, is dit kazuifel van bijzondere waarde, omdat het, zooveel beter dan coupons, het effect van zulke weefsels laat zien.
Tegen het eind der zestiende eeuw blijft het algemeen karakter der weefselversiering wel hetzelfde, maar de gestrooide bloemen en bladeren worden grooter en langzamerhand wijder uit elkander en minder gestyleerd geteekend. Wij krijgen nu de veelal S-vormige figuren van tulpen en maankop aan stengels met groote bladeren, geel of wit keper op rood satijn, vrij grof van teekening,

Voorbeelden daarvan geven een veelkleurig zijden lapje (No. 65), dat op een karmijnrooden grond van satijn, groote bloemen aan S-vormig gebogen bebladerde takjes vertoont, in keper van geel-groen en wit, een prachtig zijden fluweel (No. 63), met groote gestyleerde bloemen van licht- en donkerbruine, doorsneden en getrokken pool op groen satijnen ondergrond en een bijzonder teêre,wel Italiaansche stof (No.64), die op ivoorblank taf, in zachtkleurig groen, geel, bruin en lila keper, sierlijk gestyleerde, afwisselend groote en kleine, bloemen vertoont, aan korte gebogen steeltjes met fijne bladeren.
Een ander motief uit het begin der XVIIe eeuw, voluutvormig gebogen twijgen met bloemen en bladeren, is in twee voorbeelden aanwezig: een donker koperrood damast en een helderblauw satijn met bleekgelen, paarsen en bruinen inslag en gebrocheerd met goud en gele zijde (No's 83 en 84).
Van de, meestal zwarte, fluweelen, die, blijkens de portretten, in dezen tijd zooveel gedragen werden, *) bezit het Museum slechts enkele — en zeer versleten — exemplaren (No's 85, 86 en 87). Zij zijn van zijde en vertoonen op een grond van taf de bekende, als een S gebogen, bloempjes, takjes, blaadjes en krullen. †)
In groote verscheidenheid blijft dit motief gedurende een goed deel der XVIIe eeuw in gebruik. Wij zien een drietal dunne zijden lapjes, waarin de blaadjes, bijna kriebelig klein, dicht op elkaar staan; andere, waarin zij, weer wat grooter en beurtelings naar rechts en links gebogen, een vrij regelmatig patroon vormen en weer andere, waarbij palmetten, oogen van pauweveeren,sterretjes en moesjes met bloemen en blaadjes afwisselen. Men bemerkt, dat het fabrikaat zich hoe langer

---

*) Zie bijv. in het Rijksmuseum de schilderijen No. 307, 342, 599, 606, 607, 879, 1468, enz. enz.

†) De fragmenten van den mantel van Hugo de Groot — in de historische afdeeling van het Nederlandsch Museum — behooren tot ditzelfde type.

hoe meer splitst in een reeks van kostbare en goedkoopere soorten, hoe de vermenging van wol, linnen en katoen met zijde, het gebruik van zijde-afval en van minderwaardig goud en zilver een goedkoope luxe voor den burgerman gaan scheppen, ten koste van de verzorgdheid der versiering, Men denkt onwillekeurig aan den modieusen boer uit Bredero's BOEREN-GESELSCHAP:

> Arent Pieter Gysen die was so rein int bruyn,
> Sen hoedt met BLOEM FLUWIEL die sat hem vry wat kuyn . . .

wien de kostbare fluweelen uit de straks beschreven periode wel te duur zouden zijn geweest-

Langzamerhand wordt ook de verspreiding der weverij over steeds nieuwe steden merkbaar: slecht geweven stoffen worden talrijk, blijkbaar het werk van nieuwelingen in de kunst. Intusschen blijft de weelde — wel voornamelijk van het Fransche hof — haar eischen stellen en naast de vele, met kleine patronen versierde, slechte en leelijke stoffen, worden toch ook nog goede in groot aantal gemaakt. Uit de eerste helft en van omstreeks het midden der XVIIe eeuw bezit onze verzameling geen stalen van deze betere industrie, maar het tijdvak van Lodewijk XIV daarentegen is vrij goed gerepresenteerd.

De oude verdeeling door golvende banden in groote vakken leeft daar nog; zelfs het granaatmotief ontbloeit er opnieuw en de vaas en de bloemenkorf, als middenstukken, vinden er gevarieerde toepassing. Het gebruik van allerlei texturen in één stof maakt meervoudige scheringen noodzakelijk; getordeerde zijde en goud komen naast de gladde draden, en de gouddraad-zelf — waarbij sinds lang metaal den vroegeren darmhuid heeft vervangen — wordt grover, zoodat alles samenwerkt om de stoffen zwaar en dik en stijf te maken.

Een prachtig specimen van dit fabrikaat — waarschijnlijk Italiaansch — is een zwaar zilverlaken met gecanneleerden grond, waarop in groen, rose, blauw en geel, bladeren, groote

pioenvormige en andere bloemen tusschen golvende agrementbanden, die banen vormen, waarlangs fijne arabesken loopen (No. 105).
Overigens zijn de bekende typen uit deze periode — waarin vooral kant-imiteerende slingers zeer geliefd waren — aanwezig in over het algemeen goed geconserveerde stalen van voldoende grootte.
Ook de dunne damasten — veelal voor kamerbehangsel — vindt men in een niet onbelangrijke serie. Het is hierin, dat zich een streven naar realistische, in plaats van gestyleerde, teekening het eerst duidelijk uit. De ondergang van het textiel ornament is daarmede aangekondigd.
Want wij krijgen nu al gauw vruchten en bloemen in bedriegelijk relief, architectuur-fragmenten, landschappen, kortom een volledige ontkenning van elk wezenlijk begrip van vlakversiering. De dikwijls nog prachtige kleuren maken soms van deze zonderlinge producten van gedachteloosheid mooie dingen, de luister der kostbare grondstoffen laat hen een streeling blijven voor het oog — maar alle logiek ontbreekt hun geheel.
Wel lang heeft het echter geduurd, vóór deze naturalistische tendenz geheel overheerschend was geworden. Zelfs in den tijd van Lodewijk XV zijn er nog vrij-zuiver ornamentaal versierde stoffen geweven, gelijk onze verzameling aan een paar voorbeelden kan laten zien.
Tusschen beide strevingen in, staan de omstreeks het midden der XVIIIe eeuw bloeiende imitaties van Chineesche motieven. Er is in die pagoden, leeuwen, draken en landschappen nog altijd eenig streven naar styleering merkbaar, evengoed als bij het door dezelfden geest geïnspireerde gelijktijdige, of iets oudere Delfsch (zie de Nos 184 en 186-188).
Met Lodewijk XVI wordt de ondergang van het textiel ornament volkomen. De dikwijs in vertikale banen verdeelde stof, draagt kleine bouquetten, vaak aan linten gestrikt, en de liefde voor een gekunsteld pastoraal leven voegt daar attri-

buten van jacht en visscherij, herdersfluiten en luiten bij. De kleuren worden week: wit, lichtblauw en rose domineeren. Een laatste wijziging van het patroon — onder den invloed van het neo-klassicisme — is in onze verzameling door enkele lapjes, (No. 315 A vertegenwoordigd.)
Zooals blijkt, is de collectie, hoe gering ook, toch in staat een vrij voldoend overzicht te geven van de geschiedenis der weefselornamentiek sinds de XVIe eeuw. Voor de XVIIIe eeuw is dat zelfs vrij volledig, indien men ook de belangrijke verzameling kleedingstukken in de historische afdeeling, de bekleeding der meubelen en een kamerbehangsel als van zaal 153 in de beschouwing opneemt.
Jammer maar, dat het juist het langzaam verval der kunst is, dat op deze wijze bestudeerd kan worden. De periode van opkomst en bloei is in nog veel te schaarsche specimina voorgesteld en al zie ik niet in, dat het noodzakelijk zou zijn er naar te streven, die in een zoo volledig mogelijke serie weer te geven — wat thans ook al vrij ondoenlijk is geworden — eene stelmatige aanvulling der collectie zal zich toch vooral op de oudere geschiedenis der weefkunst hebben toe te leggen. Eerst dan kan de verzameling voor de hedendaagsche gebruikskunst van grooter belang worden. Want dan zullen de goede beginselen voor weefselversiering, die spreken zoowel uit den stijl van het ornament als uit de, met groote empirische kennis van de kleurenwerking gekozen, kleurcombinaties, de sterkende les van het goede voorbeeld prediken.*)

JAN KALF.

---

*) Ik ben bijzonderen dank verschuldigd aan den Heer F. H. MAASSEN, leeraar in het weven aan de SCHOOL VOOR NIJVERHEID EN HANDEL te Enschede, die een proef van dit inleidinkje doorzag en mij menige verbetering of verduidelijking van het technisch gedeelte aan de hand deed.

CATALOGUS
A GEWEVEN STOFFEN

1 **Keper** van fijne, rood zijden schering met inslagen van roode en gele zijde. Op een koperrooden grond, vormen breede gele strepen ruiten, in wier midden een gestyleerde lelie en op wier hoeken, in een uitgespaard ovaal schild, een achtpuntige ster en een achtbladige roset zijn aangebracht. Europeesch fabrikaat, XIIe of XIIIe eeuw.

Het patroon is aangevuld door den heer Paul Schultze, conservator der Königliche Gewebesammlung te Krefeld. Deze stof is afgebeeld in den CATALOGUE D'ETOFFES ANCIENNES par Mad. Is. Errera, p. 14 (No. 21). De lelie komt in denzelfden vorm voor op een dertiend'eeuwsche wandschildering, afgebeeld bij Gélis Didot — LA PEINTURE DÉCORATIVE EN FRANCE — planche 29.

2 **Lakrood zijden weefsel** met gouden inslag, die een patroon vormt van ronde, gekartelde figuren, geheel gevuld met een kronkelenden draak. Om deze medaillons fijne rinceaux. XIIIe eeuw.

In de Kgl. Gewebesammlung te Krefeld en het Kunstgewerbemuseum te Berlijn — dat een zeer groot staal van deze zelfde stof bezit — wordt zij voor Perzische makelij gehouden. Chineesche invloed — als hier spreekt in den draak — valt dikwijls in Perzisch ornament te herkennen.

3 **Keper** van zilvergrijzen grond, waarop door afwisselend helderblauwen, goudgelen en licht-rooden, met een doorgaanden bruin-grijzen inslag, een patroon wordt geteekend van naast elkaar staande boomen. Aan den rechten stam ontgroeien sierlijk gebogen takken met groote hartvormige bladeren, waartusschen toegewende vogels zitten. Ongeveer op het midden van den stam is van gebrocheerd goud een masker aangebracht met blauwe kroon. Boven de boomen eene inscriptie in Arabische karakters. Siciliaansch (?), XIIIe eeuw.

Het patroon is bijgeteekend als no. 1. De stof is afgebeeld in den catalogus der collectie-Errera — blz. 61 (No. 111) en heet daar vijftiend'eeuwsch, terwijl de inscriptie er wordt vertaald met : „gemaakt door Djadyo". Wij volgen de dateering der Krefeldsche verzameling.

4 **Grijsblauw keper** met inslagen van licht groenblauw, geelgrijs en oranjegeel. Het patroon bestaat uit palmet-vormige figuren met rand van Arabisch (?) lapidairschrift, gedragen

door twee groote, gerekt hartvormige bladeren en twee gebogen stengels met een madelief, in wier buiging toegewende wolven liggen van gebrocheerd goud. Omstreeks 1300.
Aangevuld als no 1. De vorm der letters komt op dertiend'eeuwsche, aan Sicilië toegeschreven stoffen veel voor (b. v. Fischbach — ORNAMENTE DER GEWEBE — Tafel 22, 27A, 104A, 131C), de groote bladeren vindt men nog terug op veertiend'eeuwsche Arabische voorwerpen (Prisse d'Avennes — L'ART ARABE — planches 15, 85, 173 etc.).

Zijden weefsel, dat op helder groenen, satijnen grond, in keper van wit en licht kersrood, een patroon vertoont van breede banden, als een netwerk versierd, die ongeveer ruitvormige velden vormen, waarin twee toegewende vogels ter weerszijde van een groote bloemfiguur zijn geplaatst. De bloem is van Cypersch gouddraad. Arabisch werk, XIVe eeuw. 5
Een afbeelding van deze stof geven Fischbach (ORNAMENTE DER GEWEBE — Tafel 126 E) en Rohault de Fleury (LA MESSE — T. VII, p. 165, planche DLXXII.) De eerste noemt haar Florentijnsch fabrikaat uit de XVe eeuw, de tweede een Levantijnsch weefsel uit de dertiende.
Voor haar ontstaan in een christen werkplaats pleit misschien het. sterk aan een reeds oud-christelijk eucharistisch symbool herinnerend, motief der vogels bij de bloem. Maar heel de teekening is toch ongetwijfeld een Arabisch ontwerp. De buigingen der banden, hun geometrische versiering, de kleine gestyleerde leeuwen in vakjes bezijden de groote velden, dit zijn zoovele details als zeer zeker naar Arabische fantasie wijzen. De stijl der vogels, met sierlijk halfontplooide vleugels en afhangende staartvederen is echter minder strak dan men ze van dertiend'eeuwsche Arabische stoffen kent (zie bijv. bij Prisse d'Avennes — L'ART ARABE — III, planches 148 & 151) en herinnert veeleer aan weefsels uit de veertiende eeuw, waarvan dan onbeslist mag blijven of ze uit Lucca of Palermo zijn gekomen (o. a. Dupont Auberville — L'ORNEMENT DES TISSUS — pl. 12, 13; Cole — ORNAMENT IN EUROPEAN SILKS — fig. 42, 47: Schultze — ÜBER GEWEBEMUSTER — Fig. 23-26: Fischbach — a. W. — Tafel 7, 8, 11, 20, 39, 40, 45 enz. enz).
Er bestaat van dezelfde motieven een vrij zeker Spaansch-Moorsche verwerking (in het museum te Berlijn, afgebeeld bij Lessing — DIE GEWEBESAMMLUNG DES KGL. KUNSTGEWERBEMUSEUMS ZU BERLIN) en vergelijking van onze stof daarmede, doet zien hoe het een wezenlijk verwante geest was, die haar versiering ontwierp Het is dus waarschijnlijk, dat dit lapje uit een Arabische werkplaats stamt, waar het in de XIVe eeuw werd geweven.

Fragment van een dun **zijden weefsel;** op groenen grond, een patroon van horizontaal gerijde, gestyleerde wingerdbladeren 6

aan slanke, S-vormig gebogen stelen in wit. XIVe—XVe eeuw.

7 **Fluweelen brokaat.** Op grond van karmijnrooden, doorsneden pool, moesjes van gouden keper. Veertiend'eeuwsch, aan Italië (Lucca?) toegeschreven fabrikaat.
Belangrijk als vroeg specimen van fluweel. De pool is nog kort; de patroonvormende gouden draad bestaat uit een zijden kern, waaromheen een smal, verguld reepje leder spiraalsgewijze gewikkeld is. Afgebeeld in den catalogus der collectie-Errera, blz. 55 (No. 100).

8 **Halfzijden keper**; linnen schering met inslagen van groene en gele zijde en Cypersch goud. Op een met goud geblokten, heldergroenen grond, beschrijft de gouden inslag een patroon van horizontaal gerijde, hartvormige bladfiguren, gedragen op korte stengels met bloemknoppen. Tusschen deze bladerrijen zijn kleine lelies. Eerste helft der XVe eeuw.
In de aartbisschoppelijke collectie te Utrecht heet dit weefsel zestiend'eeuwsch. Geheel te onrechte. In het Roemer-Museum te Hildesheim (zaal XXII) berust van deze stof een kasuifel, die blijkens snit en geborduurde versiering uit het midden der XVe eeuw dagteekent.
Op schilderijen van den den meester van het Heisterbacher altaar (Wallraf-Richartz-museum n°. 53 en 54) komt een stof van hetzelfde karakter voor als achtergrond. (Onnauwkeurig afgebeeld bij Fischbach — a. W. — Tafel 91A). Dit wijst dus op plm. 1425 en een andere verwante stof dient als overtrek van een capsa corporalium, gedateerd Keulen 1447. (Afgebeeld bij Bock — GESCH. DER LIT. GEWÄNDER II, Tafel XXXV, 2.) De stof hoort dus zeer zeker tot de eerste helft der XVe eeuw. Fischbach noemt haar vijftiend'eeuwsch en Duitsch fabrikaat. (Tafel 133E. Vgl. zijne GESCHICHTE DER TEXTILKUNST — S. 195).

9 **Geweven orfroi** van een choorkap, bestaande uit drie aaneengenaaide banden, versierd, op rooden grond, met gestyleerde twijgen van goud met blauwe bloempjes, de woorden ihesus, maria en een wapen: op veld van zilver een barenteel van lazuur boven een zigzag van keel. Breed: 0.225 M. Keulsch werk, XVe eeuw.

10 Twee fragmenten van **geweven orfrois** eener dalmatiek. Op grond van goud, gestyleerde boomen met bladeren en groote

bloemen, afwisselend met een roset en de woorden ihesus en maria, in witte, blauwe, groene en roode zijde. Breed 0.064 M. Keulsch werk, XVe eeuw.

Geweven Dwarsversiering van een dalmatiek; op gouden 11
grond tusschen twee bebloemde boomen van witte, groene en roode zijde, in blauwe gothische minuskels het opschrift: sancta || anna. Breed 0.39, hoog 0.135 M. Keulsch werk, XVe eeuw.

Geweven orfroi van een dalmatiek. Op gouden grond de 12
woorden ihesus en maria in blauwe zijde, afwisselend met een gestyleerden bloeienden boom en een roset in groene, witte, blauwe en roode zijde. Breed: 0.049 M. Keulsch werk, XVe eeuw.

Twee fragmenten van een **geweven orfroi**; het eene vertoont 13
op gouden grond een gestyleerden boom met groote, klokvormige bloemen van roode, groene en witte zijde, het andere een dergelijken boom met kleine kegelvormige bloemen. Beide boomen staan op een bloeiend veld. Breed: 0.062 M. Keulsch werk, XVe eeuw.

Drie fragmenten van een **fluweelen brokaat**. Op grijsblau- 14
wen grond van fluweel zijn in gouden omtrekken zevenlobbige bladeren aangebracht, omgeven door gouden bloemknoppen en dragend een ananasvormige granaat, die met blaadjes en bloemsterren is omloofd. Enkele détails van de vrucht in gekruifd goud. Italiaansch XVe eeuw.

Geciseleerd fluweelen brokaat. Op een grond van diep 15
donkergroen, zijn in goud zevenlobbige, met een parelrand omtrokken bladeren, horizontaal gerijd, in wier midden een kleine, vaasvormige, fijnomloofde granaat prijkt en uit wier spitsen fijne ranken zich naar elkaar toebuigen, die de granaten dragen van de bladeren der volgende rij. In het midden

der ruitvormige vakken tusschen de bladeren, is een ronde granaat geplaatst. Enkele blaadjes der granaten zijn van gekruifd goud. Binnen de bladeren wordt hun contour door breede lijnen van een langere pool geaccentueerd. Italiaansch werk uit de XVe eeuw.
Afgebeeld bij Fischbach — A. W. — Tafel 60B en bij Cole — ORNAMENT IN EUROPEAN SILKS — p. 77.

16 Twee fragmenten van **wijnrood zijden damast,** doorschoten met goud. Het patroon bestaat uit den granaatappel (op elk der beide stukken anders van vorm), door bloemen omgeven, in een zevenlobbig blad, gevuld met gouden blokjes, waaromheen een tak met gekrulde bladeren en groote bloemen gebogen is. Italiaansch fabrikaat, omstreeks 1480.
Geschenk van Mevrouw van Riemsdijk—van der Leeuw.

17 **Groen zijden damast** met een patroon van rijen naast elkaar geplaatste zevenlobbige bladeren, waarin een vaasvormige, met acanthusloof en bloemen omgeven granaat, gedragen door twee, naar elkaar toegebogen slingers, bij hun ontmoeten bekroond, die de bladeren der onderliggende rij omgeven. Italiaansch, omstreeks 1500.
Afkomstig uit Maastricht.

18 **Groen zijden fluweel** met een patroon van horizontaal gerijde, vijflobbige bladeren, waarin een granaat, met acanthusloof en vijf bloemen omgeven. Om de bovenhelft der bladeren loopt een bladslinger, die eveneens een granaat draagt. Italiaansch, omstreeks 1500.
Afgebeeld in den catalogus der collectie-Errera, blz. 89 (No. 168), terwijl een zeer verwant patroon is gereproduceerd bij Dupont Auberville — L'ORNEMENT DES TISSUS — pl. 21.

19 **Zwart zijden fluweel,** met dergelijk patroon als het vorige. De granaten zijn gevulder en dichter met bloemen omgeven. Italiaansch XVe eeuw.
Afgebeeld bij Errera, blz. 90 (No. 169). Fluweelen als de hier onder 18 en 19 beschrevene worden o. a. ook bewaard in het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht en heeten daar, op aanwijzing van de Linas, Utrechtsch fabrikaat.

Echter geheel te onrechte. Zie: Kalf — BIJDRAGE TOT DE GESCH. DER M. E. KUNSTWEVERIJ — blz. XXXIV v v.

Groen zijden damast met patroon, bestaande uit horizontale rijen, van zevenlobbige bladeren waarin een ananasvormige granaat, in bloemkrans. Om de bovenhelft van elk blad zijn vertakte en met bloemen gesierde twijgen gebogen, die kronen en granaatappels dragen. Italiaansch, omstreeks 1500. 20

Fragmenten van een **groen zijden damast**, met aan het vorige verwant patroon. De granaten hebben afwisselend den ananas- en den vaas-vorm. Italiaansch omstreeks 1500. 21
Een verwant damast is afgebeeld bij Errera, blz. 96 (no 183). Voor de dateering der onder 17, 20 en 21 beschreven damasten is het niet zonder belang, dat op de „triptyque d'Oultremont" in het museum te Brussel dergelijke stoffen voorkomen.

Geciseleerd fluweelen brokaat. In wijnrood fluweel van verschillende hoogte (z.g. velours ciselé), met détails in getrokken gouden pool, staat daar op gelen fond de groote, met acanthusbladeren omloofde vrucht in een groot gelobd blad, met een breeden krans er om heen, terwijl telkens kleinere velden met dezelfde versiering het groote vak flankeeren. Breed : 0.565 M. Italiaansch werk begin XVIe eeuw. 22
Afkomstig uit eene Amsterdamsche kerk.

Bleekgroen zijden damast, gebrocheerd met goud en zilver. Het patroon bestaat uit horizontale rijen achtlobbige bladeren, waarin een granaat met gestyleerd loof omgeven. De bladeren zijn omkranst met bladstengels, die bloemen en zaadbollen dragen. Italiaansch, midden der XVIe eeuw. 23
Afgebeeld bij Dupont Auberville — planche 28.

Fragment van een **geciseleerd fluweelen brokaat,** grijsblauw op grond van gouden keper en met détails in gekruld goud. Granaatpatroon. Italiaansch, XVe eeuw. 24
Afkomstig uit het voormalig Brigittinessen-klooster te Kouwater.

25 Fragment van een **geciseleerd fluweelen brokaat**; het granaatpatroon in rood en gekruld goud op met goud doorschoten kepergrond. Italiaansch, XVe eeuw.
Afkomstig uit het voormalig Brigittinessen-klooster te Kouwater.

26 Fragmenten van een **geciseleerd fluweelen brokaat**. De kleur is diep indigo op gouden kepergrond, terwijl alle vol-fluweelen deelen met goudkrulletjes bezaaid en enkele détails geheel van gekruifd goud zijn.
De stukken zijn te klein en te veel uit hetzelfde deel van de stof gesneden, om een goed overzicht van het patroon te kunnen geven. Blijkbaar heeft het bestaan uit een golvenden band, als een knoestigen boomstam op het goud uitgesneden, met veel-vertakte ranke stengels, waaraan de gelobde, granaatdragende bladeren. Italiaansch, XVe eeuw.
In de collectie Bardini te Florence bevond zich in 1902 een groot staal van deze zelfde of een zeer na verwante stof.

27 **Fluweelen brokaat.** Op grond van wijnrood fluweel, een patroon, bestaande uit een breeden gebogen band, waarin een stam, die groote, omkranste bladeren draagt met een door rozen omgeven, breed gepluimde granaat er in. Op eenigen afstand onder het groote blad ontwikkkelt zich uit den stam een sierlijk omhoog stevende tak met drie ananassen, lange gekrulde bladeren en groote ombladerde zaadtrossen. Het patroon staat in fijne omtrekken op den vlakken goud-grond, maar de vruchten en bladeren zijn van vol fluweel, doorspikkeld met goudkrulletjes. Italiaansch, einde XVe eeuw.
Deze stof hoort tot de weefsels, die Memling gaarne schildert; een dergelijke komt o. a. voor op zijn HUWELIJK DER H. CATHARINA te Brugge.

28 **Fluweelen brokaat,** in bouw en kleur aan het vorige nauw verwant. Het rood is minder diep, harder, de teekening verzorgder, terwijl de afwisseling van vol fluweelen partijen met enkele omtrekken meer overdacht schijnt. Het groote blad,

nog ovaal bij de vorige stof, is hier bijna cirkelvormig. Breed 0.56 M. Italiaansch omstreeks 1500.
Een nieuwe ornamentopvatting, de renaissance, kondigt zich hier aan.

Fluweelen brokaat, eveneens gelijkend op 27. Over het geheel grover: in den gelen grond minder goud dan bij de twee vorige, het rood armer van kleur. In het patroon is gezocht naar meer symmetrie: de buiging van den stam is gering en onder het blad ontspruit hij in twee takken — naar links en rechts — die elk een groote ananas dragen. Omstreeks 1500. 29
Afkomstig uit eene Noord-Nederlandsche kerk. Deze zooveel minder fijne stof zou een (Fransche?) imitatie van Italiaansche voorbeelden kunnen zijn en kan daarom zoowel tot het eind der XVe als tot het begin der XVIe eeuw behooren. Een overeenkomstig patroon is afgebeeld bij Errera, blz. 76 (No. 138). De verzameling bezit ook een stola van dezelfde of een verwante stof. Zij is versierd met een opengewerkt gouden agrement en groen zijden franje. (Eigendom van het Kon. Oudh. Gen.).

Zijden weefsel, roode schering met rooden en gelen inslag. Op een fond van rood satijn, een patroon in geel, bestaande uit een granaatappel met bladeren omgroeid, waaromheen een krans van rozeknoppen, binnen een breeden rand van bladornament. Italiaansch fabrikaat uit het midden der XVIe eeuw. 30

Zwart zijden damast, vertoonend een gestyleerden granaatappel, waaromheen een breeden, ovalen, gelobden rand van netwerk en bloemen, omgeven door groote bladornamenten. Spaansch of Italiaansch fabrikaat uit het midden der XVIe eeuw. 31
Afgebeeld bij Dupont Auberville — pl. 35.

Halfzijden weefsel (linnen schering met inslagen van zijde). Op een rood satijnen grond, in geel keper, een patroon van vier concentrische kransen, aan den top gekroond, die een gestyleerde granaat omgeven. Breed: 0.533 M. Spaansch XVIe eeuw. 32

Wijnrood zijden fluweel; ornament van geschoren op ge- 33

krulden pool op een gesatineerden fond in den vorm van een dubbel omkranste bloem, waarvan de buitenste kransen zijn saamgeknoopt. Noord-Italiaansch (Venetiaansch?) fabrikaat uit het begin der XVIe eeuw.
Afgebeeld (in andere kleuren) bij Fischbach, Tafel 130A. en bij Dupont Auberville — pl. 26.

34 Fragment van **zijden fluweel**; op grond van geel taf met een schaarschen inslag van goud, een patroon van golvende banden, die vakken vormen, waarin gestyleerde vazen met bloemen van verschillenden vorm in groen fluweel, doorsneden op getrokken pool. Italiaansch, midden der XVIe eeuw.

35 **Polychroom fluweel** — in zeer gehavenden toestand — dat op gelen satijngrond een patroon te zien geeft van zich splijtende en weer naar elkaar toebuigende bebloemde stengels, die de stof in bladvormige vakken verdeelen, waarin een bloeiende plant; het geheele ornament in groen fluweel met donkerroode omtrekken (doorsneden pool). Spaansch of Italiaansch, XVIe eeuw.
Deze stof is afgebeeld in den catalogus der collectie Errera, blz. 138 (No. 282).

36 **Donker paarsblauw zijden damast** met een patroon van groot lancetvormige bladeren aan stengels, die ogivale velden vormen, waarin streng gestyleerde omloofde granaten. Spaansch, XVIe eeuw.
Een zeer nauw verwant patroon is afgebeeld in den catalogus der collectie-Errera, blz. 120 (No. 237).

37 **Brokatel**; grond van groen satijn, waarop in geel keper een aan het vorige verwant patroon geteekend wordt. In plaats der granaten vertoonen de velden een vaas met gestyleerde, bloeiende plant. Spaansch, XVIe eeuw.

38 **Geciseleerd groen zijden fluweel**; op grond van satijn, een patroon in getrokken en doorsneden pool van horizontale rijen groote gestyleerde bloemen aan bebladerde stengels, die ruiten vormen. Italiaansch, tweede helft der XVIe eeuw.

Veelkleurig zijden fluweel, waarop fijne takken, met bloemen en blaadjes beladen, ruiten teekenen, in wier midden een plant met kelkvormige bloemen. Op grijsgelen, schaars met goud doorweven kepergrond (het goud is een plat metaalreepje), staat hier het patroon in rood, groenblauw en wit. XVIe eeuw. 39

Deze stof is blijkens textuur en teekening van Oostersch (Turksch ?) fabrikaat, maar verschilt van de gelijktijdige Europeesche weefsels alleen in de interpretatie van het bloeiende plantje, die naturalistischer is dan een door ornamentale strevingen gepreoccupeerd renaissancist ze zou hebben kunnen maken. Het schema is blijkbaar uit het Westen overgenomen.

Fragment van een **zijden weefsel;** grond van rood satijn met gouden inslag, waarop een patroon van gebogen gestyleerde bladeren en bloemtrossen, die palmet-vormige vakken omsluiten, waarin een groote tuil van bladeren en bloemen, alles in enkele omtrekken van geelwit. XVIe eeuw. 40

Veelkleurig zijden weefsel. Op grond van zilvergrijs satijn, een patroon in keper van schaars bebladerde stengels, die ruiten vormen, waarin groote gestyleerde bloemen. De kleuren zijn rose, rood, wit, geel, groen, blauw en paars, het geel en rood als inslag, de andere gebrocheerd. Breed 0.446 M. Italiaansch of Fransch, XVIe eeuw. 41

Sterk gesleten en gerestaureerd. Geschenk van Dr. W. Vogelsang.

Zijden lampas, bestaande uit een witte schering met dito inslag voor den fond en witte schering met lichtbruinen inslag voor de teekening : een gestyleerde open tulpvormige bloem, omgroeid met groote kelkbladeren, waar omheen een ruitvormige krans van blad- en bloemtwijgen, aan den top saamgehouden door een kroon. Italiaansch weefsel, XVIe eeuw. 42

Halfzijden weefsel, bestaande uit een roodzijden schering met dito inslag voor den fond (taf) en een witzijden schering 43

met lichtbruinen wollen en witten linnen inslag voor de teekening, die gelijk is aan de bij het vorig nummer beschrevene. XVIe eeuw.

Vermoedelijk Zwitsersche (Züricher) navolging van een Italiaansch fabrikaat. Vgl. Fischbach — Tafel 152 D.

44 **Zijden weefsel**; roodzijden schering met linnen inslag, doorschoten met gouddraad. Op een fond van rood, satijn een patroon in goud, bestaande uit een gerekt ovale bloem met groote kelkbladeren, omkranst door een breeden rand van netwerk. Waar de kransen samenvallen, een stervormige bloem. XVIe eeuw.

45 Fragment van **geel zijden damast** met een patroon bestaande uit een groote, omgekeerd hartvormige figuur, waarin een ornament van bladeren en bloemen. (Het patroon is in dit fragment zeer onvolledig). Breed: 0.368 M. Tweede helft der XVIe eeuw.

46 **Brokatel** met twee scheringen, onderscheidelijk van gele en roode zijde, een linnen inslag en een geel zijden inslag. De roodzijden schering vormt het patroon, bestaande uit een groot bloemornament, geflankeerd door vazen, waaruit zich breede slingers ontwikkelen (satijn), de gele schering doet dienst voor den fond (keper). Spaansch eind der XVIe eeuw.

47 **Fragment van een dergelijke stof.**

48 **Brokatel** met dubbele schering van gele en roode zijde. De roodzijden schering met linnen inslag vormt het ornament, de gele met geelzijden inslag vormt den fond. Het patroon is een gestyleerde vaas in breede omranding. Waarschijnlijk Spaansch fabrikaat uit het laatst der XVIe eeuw.

49 **Groen zijden damast** met een patroon van horizontale rijen groote gestyleerde vazen met een bloeiende plant er in, ge-

scheiden door gekroonde bladstengels. Spaansch (?) einde der XVIe eeuw.

Fragment van **zijden fluweel**; op een fond van leverkleurig taf, een patroon van groote en kleinere sterren in licht bronsgroen fluweel van doorsneden pool. Italiaansch, tweede helft der XVIe eeuw. 50

Fragment van **zijden fluweel**; op een grond van geel taf met schaarschen platgouden inslag, een patroon van gestyleerde eikebladeren aan evenwijdig golvende twijgen in rood paars fluweel, doorsneden op getrokken pool. Italiaansch, tweede helft der XVIe eeuw. 51

Fragmenten van **zijden fluweel**; op een grond van geel taf met spaarzamen inslag van plat goud, een patroon van takjes met blaadjes en bloemen, beurtelings naar rechts en links gebogen op horizontale rijen, in blauwpaars fluweel, doorsneden op getrokken pool. Italiaansch, tweede helft der XVIe eeuw. 52

Geciseleerd fluweel; op grond van goudkleurig taf, een patroon van kleine blaadjes, om een ruitvormig figuurtje gebogen, in groen fluweel van doorsneden en getrokken pool. Italiaansch, tweede helft der XVIe eeuw. 53

Van deze stof bezit de verzameling ook een kasuifel in den z.g. basvorm, die met de XVIIe eeuw in zwang kwam. Het is versierd met agrementbanden van gele zijde.

Zijden weefsel; grond van geel-groen rips met schaarschen inslag van een plat verguld metaalreepje, waarop een roodzijden inslag en gebrocheerd gouddraad een patroon teekenen van horizontale rijen blaadjes, in de eene rij naar rechts, in de volgende naar links gericht. Italiaansch(?), eind der XVIe eeuw. 54

Bronsgroen zijden damast met een patroon, bestaande uit 55

horizontale rijen, afwisselend gerichte, blaadjes en bebloemde takjes. Omstreeks 1600.

56 **Hafzijden weefsel**; (zijden schering met linnen inslag) met, op licht koperrooden satijngrond in wit keper een patroon van kleine takjes, die ruiten vormen, waarin een gestyleerde bloemfiguur. Eind der XVIe eeuw.

57 **Wollen weefsel**, op een rooden fond zijn horizontaal gerijde gestyleerde bloemen en bladeren gestrooid. Laatst der XVIe eeuw.

58 Fragment van een **wollen weefsel**. Op een fond van rips, een patroon van gestyleerde blaadjes, aan een korten steel neerhangend en horizontaal gerijd. Eerste kwartaal der XVIIe eeuw.

59 Fragment van **zijden fluweel**; op een fond van wit satijn, een patroon van beurtelings naar rechts en links gebogen horitaal gerijde gestyleerde bloemen, waartusschen takjes met klaverbladeren in bruinpaars fluweel, doorsneden op getrokken pool. Italiaansch, eind der XVIe eeuw.

60 **Groen zijden fluweel**; op den fond in getrokken pool, zijn takjes met bloemen en blaadjes gestrooid in hooger liggenden gesneden pool met randen van getrokken pool. Italiaansch weefsel uit het laatst der XVIe eeuw.

61 **Halfzijden weefsel** (zijden schering met linnen inslag), met een patroon van vertikale rijen gestyleerde bloemen, tusschen bloemslingers, wit keper op rood satijn. Omstreeks 1600.

62 **Grijs zijden damast** met een patroon van gestyleerde tulpen en andere bloemen. Begin der XVIIe eeuw.

63 **Geciseleerd zijden fluweel** met groote gestyleerde bloemen

van gele en grijsbruine, doorsneden en getrokken pool op groen satijnen ondergrond. Italiaansch omstreeks 1600.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met een patroon van groote en kleine gestyleerde bloemen aan gebogen takjes met bladeren in groen, geel, bruin en lila keper. Omstreeks 1600. 64

Rood zijden satijn met een gebrocheerd patroon in geel, groen en wit keper van groote bloemen aan afwisselend naar rechts en links zich buigende, bebladerde stengels. Italiaansch, omstreeks 1600. 65

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit satijn, doorweven met een patroon van gestyleerde groote, bolvormige bloemen aan gebogen steel met blaadjes in geel keper. Omstreeks 1600. 66

Halfzijden weefsel; dubbele rood zijden schering met wit linnen inslag, vertoonend op een rood satijnen fond een patroon van gebogen takjes met een groote bloem, bladeren en een zaadbol. Duitsch (?) fabrikaat uit het begin der XVIIe eeuw. 67

Rood zijden damast met een patroon van S-vormige bladertakken, waaraan groote bloemen en zaadbollen. Italiaansch fabrikaat uit het begin der XVIIe eeuw. 68

Rood zijden damast, vertoonend een patroon van eenigszins omgekeerd-S-vormige takjes met bloemen en bladeren. Italiaansch fabrikaat uit de eerste jaren der XVIIe eeuw. 69

Wijnrood satijnen weefsel, (zijden schering met linnen inslag), doorschoten met grof gouddraad, dat een patroon vormt van groote en kleine bloemen aan takjes met bladeren. Duitsch (?) fabrikaat uit het begin der XVIIe eeuw. 70

Rood zijden damast met een patroon, bestaande uit een ruit- 71

vormige gestyleerde bloem, omgeven door een gerekt ovalen krans van groote gekrulde bladeren en fijne takjes. Breed 0.420 M. Eerste helft der XVIIe eeuw.

Een dergelijke stof is afgebeeld bij Fischbach (T. 153 E.), die haar „oberitalieniesch" noemt.

72 **Halfzijden weefsel** met geel zijden schering en blauw linnen inslag. Op een gelen fond van satijn, een blauw patroon van gestyleerde bloemen in een omranding van bladornament. Vlaamsch(?) fabrikaat uit het laatst der XVIe eeuw.

73 Fragment van een **breeden rand**, wit linnen schering met afwisselend witten, licht- en donkerbruinen, gelen, groenen en licht- en donkerblauwen, wollen inslag, en gebrocheerd met linnen. De rand is horizontaal gestreept, in de bovenste en middelste streep versierd met eenvoudige, gestyleerde rinceaux, terwijl de drie onderste strepen onderscheidenlijk geslingerde bloemtakken, engelkopjes en eenvoudig (eenigzins palmetvormig) ornament vertoonen. Breed: 0.42, lang 0.37 M. Begin der XVIIe eeuw.

74 Fragment van **wit zijden damast** met een patroon van telkens twee groote bloemen aan een gebogen stengel, op elk waarvan een heraldische lelie is aangebracht. Eerste kwartaal der XVIIe eeuw.

75 **Wollen met goud doorschoten weefsel**; op een met groen gekeperden witten fond, horizontaal gerijde losse bloemen vertoonend. Waarschijnlijk Nederlandsch fabrikaat uit het begin der XVIIe eeuw.

Afgebeeld bij Fischbach, Tafel 147 J.

Een Hollandsch gezantschap bood in 1612 aan den Sultan van Turkije verschillende stoffen aan, „aucunes desquelles" — zegt een tijdgenoot — „estoient undées et parsemées de fleurs representées au naturel en leurs vives couleurs". Zie: TROISIESME TOME DU MERCURE FRANÇOIS, ann. 1612, pag. 20 (aangehaald bij Michel — O. C. — II, p, 245.)

76 Fragment van een **linnen weefsel**, wit taf met vertikale lichtroode streepen en slingerende banden. Begin der XVIIe eeuw.

Wijnrood satijnen weefsel (zijden schering met linnen inslag), doorschoten met goud, dat een patroon vormt van rechthoekige figuren, uit een tulpvormige bloem en bladeren samengesteld. Fransch (?) fabrikaat uit het begin der XVIIe eeuw. 77

Halfwollen weefsel (linnen schering met wollen inslag) met roodbruinen grond, waarop een patroon van gestyleerde groote zaadbollen en bloemfiguren. Breed : 0.39 M. Nederlandsch (?), begin der XVIIe eeuw. 78

Brokatel van een geel- en een roodzijden schering, de eerste met dito inslag dienende als fond (keper), de tweede met linnen inslag het patroon vormend (satijn), dat bestaat uit een dubbelen gekroonden adelaar, aan de hoeken omgeven door bloemornament en omlijst door een rand van strakke rinceaux. Een derde inslag, van blauwe zijde, dient om de bloemen der hoekstukken te kleuren en is alleen dáár aangebracht. Hoog : 0.79, br. 0.55 M. Italiaansch (?) omstreeks 1600. 79

Fischbach — T. 156 —, noemt deze stof Spaansch fabrikaat.

Dergelijke stof, doch in plaats van den adelaar een breed omkranste kroon vertoonend, waaruit bloemen oprijzen. De onderrand ontbreekt. Hoog : 0.67, br. 0.535 M. 80

Zijden weefsel. Op grond van bleekbruin satijn, in wit, groen en blauw keper een patroon van bebloemde takjes en gebogen twijgjes met een vogel erop. Begin der XVIIe eeuw. 81

Een eenigszins verwant patroon is afgebeeld in den catalogus der collectie Errera, blz. 170 (no 358).

Zijden weefsel, grond van licht-bruin, fijn rips met schaarschen inslag van een plat zilveren metaalreepje, waarop afwisselende inslagen van blauw, wit, geel, grijsbruin en groen in keper een patroon teekenen, bestaande uit in vertikale richting golvende banden, versierd met vogels, bloemen en 82

hondjes, terwijl de banen daartusschen afwisselend naar rechts en links gebogen tulpen vertoonen, waartegen een valk of een springende hond is geplaatst. XVIIe eeuw.

83 **Bruin zijden damast** met een patroon van zich slingerende, voluutvormige ranken met bloemen en bladeren. Italiaansch(?) fabrikaat, omstreeks 1600.
Vgl. voor verwante patronen: Dupont Auberville — pl. 51.

84 Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit een blauwe schering met dito inslag voor den fond en een blauwe schering met afwisselend bleekgelen, paarsen en bruinen inslag voor het patroon (keper), doorschoten met gele zijde en goud. Het patroon bestaat uit zich slingerende, voluutvormige twijgen, waaraan kleine bloemtrossen en groote bloemen. Fransch(?) fabrikaat, omstreeks 1600.

85 **Zwart zijden fluweel.** Op grond van taf, vormt het fluweel van doorsneden en getrokken pool een patroon van zeshoekjes met liervormige figuurtjes erin. Begin der XVIIe eeuw.

86 **Zwart zijden fluweel.** Op een fond van taf, een patroon van S-vormige takjes met kleine bloemen en bladeren, afwisselend met kleine krullen. Wellicht Nederlandsch fabrikaat, omstreeks 1620.

87 **Zwart zijden fluweel.** Op een fond van taf een patroon van kleine bebloemde takjes, blaadjes en krullen. Wellicht Nederlandsch fabrikaat, omstreeks 1620.
Vgl. o. a. de schilderijen No. 307, 342, 599, 606, 607, 879, 1468 enz. in het Rijksmuseum.

88 Fragment van een **zijden weefsel**; op een wit satijnen fond, in groen keper, een patroon van fijn krulornament, waartusschen gestyleerde blaadjes. Eerste helft der XVIIe eeuw.

Klein fragment van een **rood zijden weefsel**; op een fond van satijn, in keper van dezelfde kleur een patroon van fijne gestyleerde bloempjes aan gebogen takjes met bladeren. Eerste helft der XVIIe eeuw. 89

Fragment van een **bleek groen zijden weefsel**; op een fond van satijn, in keper een fijn ornament van omgekeerd S-vormige figuren met gestyleerde bloempjes en blaadjes. Eerste helft der XVIIe eeuw. 90

Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit twee grijze scheringen, onderscheidenlijk met geelgrijzen inslag (voor fond van satijn) en met groenen inslag voor het patroon, bestaande uit vertikale rijen van, beurtelings naar rechts en naar links gebogen, bebloemde takjes. Midden der XVIIe eeuw. 91

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van geel satijn, bezaaid met kleine witte bloempjes, doorweven met een patroon van horizontaal gerijde, beurtelings naar rechts en naar links gebogen palmetten van rood, bruin, groen, blauw en wit gevuld met doorschoten zilver. Eerste helft der XVIIe eeuw. 92

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van keper, vertikaal wit, groen, geel en rood gestreept met groote moppen en blokjes in zwart en paars. XVIIe eeuw. 93

Fragment van een **zijden weefsel**, fond van geelgrijs rips met vertikale strepen van satijn, waarop een patroon van gestyleerde bloemen en bladeren in bruin en wit. XVIIe eeuw. 94

Fragment van een **katoenen stof**; witte schering met dito inslagen, en een tweede zilveren, doorschoten met oranje, roode, paarse, blauwe en groene zijde. Het patroon bestaat uit horizontale rijen kleine bloemen aan twijgjes, afwisselend naar links en naar rechts gebogen. Eerste helft der XVIIe eeuw. 95

96 **Niet tentoongesteld.**

97 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van donkerbruin satijn met een patroon van gestyleerde kelkvormige bloemen (waarbij akoleien?) aan omgekeerd S-vormige takjes met bladeren in wit, geel en lichtblauw keper. XVIIe eeuw.

98 **Zijden weefsel**, bestaande uit een groene schering met zilveren inslag voor den fond en een groene schering met witten inslag voor het patroon: geblokte en gebloemde horizontale strepen, waartusschen rinceaux met groote bloemen en bladeren. Spaansch(?) fabrikaat uit de XVIIe eeuw.

99 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van groen rips, waarin van satijn van dezelfde kleur een patroon is geweven van bloemen en vlinders. Op dit patroon zijn kleine bloemtuilen in bruingeel en wit gestrooid. Perzisch (?), XVIIe eeuw.

100 **Zijden weefsel** met roode schering, die den fond vormt (satijn) en twee inslagen: een blauwen voor den omtrek en een zilveren voor de kleur van het ornament, dat uit zich slingerende takken met bloemen en blaadjes bestaat. Perzisch, XVIIe eeuw (?).

101 Fragment van een **wollen weefsel**; groen taf met vertikale strepen van geel, wit en rose satijn, waartusschen palmetten, wingerdbladeren en slingerende ranken in wit, geel en lichtgroen. Turksch (?), XVIIe eeuw.

102 Fragment van een **halfzijden stof**; rood zijden schering (verbleekt) met wit linnen inslag. Op den fond van satijn, een ornament (keper) van groote papavers aan stengels met bladeren. Midden der XVIIe eeuw.

103 Fragment van een **half zijden stof**; rood zijden schering met wit linnen inslag. Op een fond van satijn, een patroon van vaasvormig gestyleerd bladornament, omgeven door losse bloemen en gekrulde bladeren. XVIIe eeuw.

Geel zijden satijn, doorschoten met goud en zilver en met 104
een spaarzamen inslag van plat goud. Het patroon bestaat uit voluten en bladeren, zich slingerend om streng gestyleerde groote bloemen. De gouden inslag strooit glinsterende spikkels op het doffe goud van het ornament. Breed: 0.51 M. Nederlandsch(?) fabrikaat uit het midden der XVIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**, bestaande uit een groene 105
schering met dito inslag voor den fond (satijn), een groene schering met witten inslag (taf) en een groene schering met gelen inslag (keper) voor de teekening, doorschoten met zilver en gekruld zilver (z. g. bouillon), roode en witte zijde. Het patroon bestaat uit door en over elkaar geslingerde gebogen en getande bladeren en bloemen, in twee banen, elk omgeven door een agrement-nabootsenden rand. Breed: 0.53 M. Italiaansch fabrikaat, XVIIe eeuw.

Fragment van een **brokaatstof**; met onvolledig patroon. Op 106
een fond van rood zijden rips, een patroon in keper van gebrocheerd goud en zilver, waarschijnlijk in den vorm van cartouches, gevuld met vederpluim-vormige figuren, en omgeven door breede ornamentbanden. XVIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van grijsbruin, verti- 107
kaal gestreept rips, waarvan de banen afwisselend imitaties van passement en gestyleerde S-vormige bladranden in satijn en doorschoten zilver vertoonen. XVIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rood satijn met 108
rinceaux van rips, waarop van doorschoten zilver, vertikale strepen, die passement imiteeren en met omgekeerd-S-vormige krullen omslingerde lijnen. XVIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van zalmkleurig taf, 109
door smalle, vertikale strepen van wit satijn verdeeld in

banen, waarvan de breedste een gestyleerd bladornament en een zwarte staaf, waarom zich bladeren in doorschoten zilver krullen, de andere een imitatie van zilvergalon of rinceaux vertoonen. XVIIe eeuw.

110 **Zeer dunne zijden stof**, bestaande uit een lichtbruine schering met witten inslag voor den fond (satijn) en een lichtbruine schering met afwisselend witten, groenen, blauwen en gelen inslag voor het patroon (keper). Het patroon bestaat uit een groot waaiervormig bloemstuk (met gestyleerde judaspenningen en papaverbollen?) omgeven door een krans van kleine bloemen (waarbij centaurea?) in een dubbelen, hier en daar met bloemtakken bestrooiden agrementband. Breed 0.41 M. XVIIe eeuw.

111 **Zwaar zijden zilverbrokaat** met een witte schering met groenen inslag (taf) voor het dessin en een witte schering met gelijken inslag (cannelé) voor den fond, doorschoten met oranje, rose, blauwe, gele en witte zijde en met gewoon en getordeerd zilverdraad. Zeer verbleekt. Het patroon bestaat uit groote pioenrozen en bladeren, waartusschen zich breede, geörneerde banden slingeren en vormt een breede baan, aan de beide zijden door streng gestyleerde rinceaux afgesloten. Italiaansch (of Fransch) werk, XVIIe eeuw.

112 Fragmenten van een **zijden stof**, bestaande uit een lichtbruine schering met witten inslag, die een patroon vormt van fijn bloemornament, in een spits-ovale omlijsting van agrement en groote omgekrulde bladeren. Laatst der XVIIe eeuw.

113 **Zijden stof,** bestaande uit een blauwe schering met dito inslag voor den fond (satijn) en een blauwe schering met witten inslag voor de teekening (fijn rips en keper). Het patroon bestaat uit gestyleerde bloemen en vazen, waaromheen zich uitgeschulpte banden, bladeren en bloemtakjes slingeren. Breed : 0.552 M. Laatst der XVIIe eeuw.

Zijden lampas, met een donkerbruine en witte schering, die 114
afwisselend als fond dienst doen. Inslagen van wit en groen, terwijl de stof is doorschoten met roode (drie tinten), witte en blauwe zijde en zilverdraad. Het patroon bestaat uit een bloeienden granaatappel in bouquetvorm, waaromheen een ruitvormige krans van bloemtakjes, omgeven door een golvenden breeden band van $\S$-vormige figuren (duizendblad?), waartusschen groote en kleine bloemen (waarbij riddersporen?) en bladeren. Fransch werk, laatst der XVIIe eeuw.

Fragment van **wijnrood zijden damast,** met een patroon 115
bestaande uit een groote, ruitvormige figuur van gestyleerde bloemen (veel anjelieren) en bladeren, waaromheen breede slingers van bloemen en kant golven. Eind der XVIIe eeuw.

Zijden taf; schering en inslag van gele zijde, voor het orna- 116
ment doorschoten met witte, groene (twee tinten), roode en blauwe (twee tinten) zijde en zilver. Het patroon bestaat uit een bouquet, omgeven door bloemslingers en losse bloemen (zinnia?), waaromheen een breede band golft, imitatie van kant, bestrooid met groote bloemen en bladeren. Fransch werk, einde der XVIIe eeuw.

Zilvergrijze zijdestof, bestaande uit een grijze schering met 117
dito inslag voor den fond (satijn) en een dito voor het patroon (rips en keper), doorschoten met gele, groene, blauwe, paarse, roode en witte zijde. Het patroon bestaat uit zich slingerende kantbanden en guirlandes om een onregelmatig ruitvormige figuur, gevormd door een met kleine bloemen omkranste roos, van waaruit zich straalsgewijs groote gevinde bladeren, vruchten en bloemtrossen ontwikkelen. Breed 0.517 Meter. Fransch fabrikaat, laatst der XVIIe eeuw.

Zijden weefsel; grond van groen taf, waarop een witte inslag 118
en gebrocheerd geel, groen, rood en bruin een patroon

teekenen van gestyleerde bloemen en bladeren, omgeven door kantslingers. Fransch. Eind der XVIIe eeuw.

119 **Zijden weefsel**; fond van zilvergrijs damast, waarop in doorschoten groene, rose en lichtbruine zijde, goud en zilver een patroon, bestaande uit groote, uit een vaas oprijzende bladeren, die eene hartvormige figuur omsluiten, waarin een met bloemen gevulde korf. Breed 0.485 M. Eind der XVIIe eeuw.

120 **Grof linnen weefsel**; fond van vertikaal groen, blauw en rood gestreept satijn, doorweven met een patroon in wit keper, bestaande uit een groot ruitvormig, uit gestyleerde bloemen en bladeren samengesteld middenstuk, omgeven door sierlijk gegolfde lijnen. Laatst der XVIIe eeuw.

121 **Zijden stof**, bestaande uit eene groene schering met dito inslag voor den fond (fijn rips) en een witte schering en inslag voor de teekening (keper): een kleine ruitvormige bouquet van bladeren, waaromheen als een krans losse bloemtuiltjes, omgeven door breede, voluutvormige agrementbanden. Breed 0.495 M. Omstreeks 1700.

122 Twee fragmenten van **zijden stof**, met een witte en een koperroode schering, die afwisselend als fond en als teekening dienst doen, de eerste taf- de laatste satijnweefsel. Inslagen in gelijke kleur en een derde van groen, die alleen enkele omtrekken releveert. De stof vertoont een patroon van slingerende kanten, die vakken vormen, waarbinnen een fantastisch ornament van bladeren en vruchten is aangebracht. Italiaansch of Fransch werk uit het laatst der XVIIe eeuw.

123 Twee fragmenten van **zijden stof**, met een groene en een witte schering, die afwisselend als fond en als teekening dienst doen; de eerste taf-, de laatste keperweefsel. Inslagen van gelijke kleur, terwijl de stof doorschoten is met gele zijde en zilver. Het patroon bestaat uit breede witte banden van

grilligen vorm, gevuld met kleine bladeren en bloemen, die vakken vormen, waarbinnen een realistisch ornament van bloemen, vruchten en bladeren. Fransch werk uit het laatst der XVIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit keper, waarop 124
in taf en grof keper van doorschoten zijde (wit, bruin, geel, groen en blauw) een patroon, bestaande uit groote gestyleerde bloemfiguren, die om een ruitvormig middenstuk zijn gegroepeerd. Omstreeks 1700.

Fragment van een **zijden stof**; fond van wit satijn, waarop in 125
taf van dezelfde kleur een patroon van groote bloemen en vruchten, omgeven door fijn ornament en met roode omtrekken verlevendigd, doorschoten met witte zijde en goud in keper voor een deel der teekening. (Zeer onvolledig). Omstreeks 1700.

Fragment van een **zijden stof**; bestaande uit twee witte 126
scheringen, de eene met dito inslag voor den fond (satijn), de andere met blauwen en witten inslag (taf en keper) voor het patroon. Op dit fragment zijn van het dessin slechts enkele bloemen en bladeren zichtbaar. Omstreeks 1700.

Fragment van een **zilverstof**; fond van rood zijden rips 127
(verbleekt), met patroon in zilver van groote en kleine bladeren aan stengels (onvolledig) Omstreeks 1700.

Fragment van een **zilverstof**; fond van rose rips, waarop 128
in zilver een patroon van bladeren, bloemen en vruchten (zeer onvolledig). Omstreeks 1700.

Fragment van een **zijden stof,** bestaande uit een lichtroode 129
(thans verbleekte) schering met groenen inslag en een witte schering en inslag, doorschoten met paars, wit en licht -en donker -rood en -blauw. Op het fond zijn schubben (satijn)

aangebracht, zoodanig dat de omtrekken worden uitgespaard van een patroon, bestaande uit een bouquet van groote bladeren, anjelieren en andere bloemen, omgeven door kleinere bloemtuilen met zaadbolletjes. Het fragment is blijkbaar een stuk van een kasuifel. Omstreeks 1700.

130 **Zware zijden stof**, bestaande uit een grijspaarse schering met dito inslag voor den fond (satijn), een gele schering met dito inslag voor de teekening (fijn rips) en een dito schering met afwisselend zalmkleurigen, witten en gelen inslag voor enkele deelen der teekening (keper). Het patroon bestaat uit vier gekruiste lange stengels met fijne bladeren, elk een gestyleerden papaver dragend, omgeven door breede banden van met bloemen (waarbij klavers) en palmetten versierde kant. Breed 0.48 M. Omstreeks 1700.

131 Fragment van **zijden lampas** met een roode en een witte schering, die afwisselend als fond en als teekening dienst doen. Inslagen van gelijke kleur, en een derde van groen, terwijl de stof doorschoten is met blauwe, gele en koperroode zijde en met zilver. Het patroon bestaat uit een groote, ronde, geornamenteerde bloem, in een ruitvormige omlijsting van breede kant, waaromheen bloem- en bladslingers golven. Fransch werk uit het laatst der XVIIe eeuw.

132 Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit een bruingele schering met groenen inslag voor den fond (satijn) en een deel van de teekening, een witte schering met dito inslag (taf) en doorschoten met lichtgroen, licht- en donkerblauw, rose en rood voor het patroon (keper): een tak met lancetvormige bladeren en vijf groote bloemen, omringd door een bloemkrans. Laatst der XVIIe eeuw.

133 Fragment van een **zijden stof**, witte fond, (satijn), waarin een eenvoudig patroon (in fijn rips), doorschoten met licht- en

donker-groen, blauw, rood en paars, waardoor ranke tuilen van korenaren en bloemen worden gevormd. Laatst der XVIIe eeuw.

Fragment van een **halfzijden stof**, bestaande uit een licht- 134
roode (verbleekte) zijden schering met wit linnen inslag en doorschoten met geelgroene en blauwe zijde. Op een satijnen fond, een patroon (keper), waarvan op dit fragment slechts zichtbaar een groote bloem aan twijg met bladeren, omgeven door gestyleerde bloemen en bladeren. Tweede helft der XVIIe eeuw.

Fragment van **zijden lampas** met een lichtblauwe en een 135
witte schering, die afwisselend als fond en als teekening dienst doen. Inslagen van gelijke kleur, terwijl de stof doorschoten is met gele en roode zijde en zilver. Het patroon bestaat uit een groot, rijk geornamenteerd blad, omgeven door een band, waaromheen zich bloemen en bladeren slingeren. Fransch werk uit het laatst der XVIIe eeuw.

Fragment van een zilvergrijze, **zijden stof**, bestaande uit een 136
grijze schering met rooden inslag voor den fond (satijn) en een deel der teekening en een grijze schering met witten inslag (fijn rips), doorschoten met geelgroen, lichtrood en paars voor het patroon (keper) : kleine bloemtuilen en bladeren, omgeven door fijn uitgeschulpte banden van netwerk. Laatst der XVIIe eeuw.

Fragment van licht koperrood **zijden lampas** (verbleekt), 137
doorschoten met goud, een gedeelte vertoonend van een patroon, dat vermoedelijk heeft bestaan uit een grooten granaatappel van een gewijzigden vorm, omgeven door guirlandes van bloemen en bladeren binnen een omkransing van breede agrementbanden. Laatst der XVIIe eeuw.

138 Fragment van een **zijden stof,** zilverbruine satijnen fond, waarin van wit taf een fijn krulornament, dat groote ruiten van klaproosvormige bloemen omgeeft, die geplaatst zijn ter weerszijde van een driehoekig, gestyleerd bloemstuk als middenfiguur. De bloemen zijn van keper in gebrocheerde blauwe, gele, witte en rose zijde. Omstreeks 1700

139 Fragment van een **zijden stof,** bestaande uit een groene schering met dito inslag voor den fond (satijn) en een witte schering en inslag (fijne rips) doorschoten met rose, paars en zilver voor het patroon, waarvan slechts bloemtrossen en een deel van een breeden agrementband op dit fragment voorkomen. Omstreeks 1700.

140 **Zijdestof,** bestaande uit een blauwe schering met dito inslag voor den fond (satijn) en een witte schering met afwisselend witten, paarsen en groenen inslag voor het patroon (rips en keper), doorschoten met gele, groene en rose zijde. Het patroon bestaat uit groote, elkaar snijdende ovalen, gevormd door breede randen van agrementen en fijne guirlanden, waartusschen ovale, met kant omgeven, schilden, die een bloem dragen, als omkransing van een uit den granaatappel afgeleid bloemfiguur. Breed 0.525 M. Fransch fabrikaat, omstreeks 1700.

141 **Zijden stof,** bestaande uit een zalmkleurige schering met dito inslag voor den fond (satijn) en witten inslag voor een deel van de teekening (taf), een zalmkleurige schering met afwisselend groenen, gelen, blauwen en rosen inslag voor de teekening (keper) en doorschoten met lichtgroen en lichtblauw. Het patroon bestaat uit bloemen en bloemtuilen, omgeven door een wijnrank, waardoor kleine bloemen zijn gevlochten en slingerende kantbanden. Breed 0.53 M. Omstreeks 1700.

142 Fragment van **wit zijden damast** met een patroon, bestaande

uit een groote goudsbloem, omringd door tuilen van groote bloemen (waarbij korenbloemen?) en bladeren. Omstreeks 1700.

Groen zijden damast, met een patroon, bestaande uit een 143
tuil van een zeer groote zonnebloem en twee papavers, ter weerszijde waarvan een slinger van grove kant, bloemen en bladeren. Begin der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **heldergroen zijden damast** met een pa- 144
troon van zeer groote, tulpvormige bloemen, afwisselend naar rechts en links geplaatst en omringd door kleinere bloemtakken. Begin der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **olijfgroen dun zijden damast** met een 145
patroon bestaande uit een fantastisch wapen met gestyleerde bladeren als kroon en tenanten (onvolledig), omgeven door fantastische blad- en bloemfiguren. XVIIIe eeuw.

Rood brokatel met een groot gestyleerd bloemenfiguur, op- 146
rijzend uit een vaasvormigen voet, omgeven door groote gestyleerde bladeren. Eind der XVIIe eeuw.

Fragment van **rood zijden damast** met een patroon, bestaande 147
uit een breede, vaasvormige, gestyleerde bloem, omgeven door groote, gebogen, hartvormige bladeren. Spaansch(?), XVIIIe eeuw.

Geel zijden damast (zeer verbleekt) met een zeer groot pa- 148
troon van gestyleerde bladeren, waaiervormig gespreid, waartusschen vruchten en bloemen. Breed: 0.53 M. XVIIIe eeuw.

Fragment van **rood zijden damast** met patroon, bestaande 149
uit een breede, gestyleerde bloem met vaasvormig vrucht-

beginsel en groote kroonbladeren, omgeven door gebogen bladeren en guirlandes. Spaansch(?), XVIIIe eeuw.

150 Fragment van **rood zijden damast**, met een patroon van slakkenhuisvormige figuren, waaruit zich, naar onderen en naar boven, groote gekrulde bladeren en bloemen ontwikkelen. XVIIIe eeuw.

151 Fragment van een **blauwgroen dun zijden damast**, met een patroon (onvolledig) bestaande uit een zeer groote bloem, omgeven door bladeren en kleinere bloemen. XVIIIe eeuw.

152 **Halfzijden flets rood damast** (zijden schering, linnen inslag) met een patroon van zeer groote bloemen en bladeren. Breed 0.725 M. XVIIIe eeuw.

153 Fragment van een **vertikaal gestreepte zijden stof**, bestaande uit twee scheringen, afwisselend lichtblauw en wit met een witten inslag voor den fond (satijn) en een witten en een blauwen voor het patroon (taf en keper): breede stengels met bladeren, waarin groote granaatappelen zijn gevat en kleinere bloemtakjes. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

154 Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit twee vaalbruine scheringen met dito inslag, onderscheidenlijk satijn (voor den fond) en fijne rips (voor het patroon), doorschoten met donkerbruin in twee tinten. Het patroon bestaat uit kokervormige figuren, waaruit zich ranken met bloemen en bladeren ontwikkelen. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

155 Fragment van een **vertikaal gestreepte zijden stof**, bestaande uit twee scheringen afwisselend groen, grijs en wit met gelen inslag voor den fond (taf) en witten voor het patroon (keper en satijn): naar elkaar toe gebogen takken met groote bladeren en vruchten, uitkomend tegen een fijn geornamenteerden fond. Breed 0.49 M. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

Zijden weefsel; fond van rood satijn, waarop in wit en groen keper een patroon, bestaande uit een met bloemen gevulden gevlochten korf, omgeven door breede kronkelende linten en groote, naturalistische bouquetten van tulpen en andere bloemen. Breed 0.535 M. Eerste helft der XVIIIe eeuw. 156

Twee fragmenten van een **zijden weefsel**; op fond van groen taf een patroon van groote bloemen. XVIIIe eeuw. 157
In de costuumverzameling (Fragmentengebouw) vindt men een lijfje van deze stof.

Zijden stof, bestaande uit een lichtblauwe (gedeeltelijk flottant) schering en inslag voor den fond (rips) en een dito schering met groenen en zwarten inslag, doorschoten met rood (in drie tinten), blauw, paars, geel en wit voor het patroon (keper): een met druiven en bloemen gevulde mand, omgeven door groote bladeren, bloemen en vruchten. Breed: 0.52 M. Omstreeks 1700. 158

Zijden stof, bestaande uit witte, gedeeltelijk flottante, schering en inslag voor den fond (rips) en een dito schering met zwarten, lichtrooden en groenen inslag, doorschoten met rood, wit en bruin voor het patroon (keper): een vaas, gevuld met druiven en wijnbladeren, omgeven door een krans van groote bloemtuilen. Breed: 0.54 M. Omstreeks 1700. 159

Fragment van een **zware zijden stof**; fond van rose rips (verbleekt), doorschoten met roode, paarse, groene en blauwe zijde (elk in twee tinten) witte zijde en wit koord, die in keper een patroon vormen van groote, naturalistische bladeren en bloemen met geopende zaadbollen. Omstreeks 1700. 160

Fragment van een **zijden weefsel**; op een blauw satijnen fond een patroon in keper van groote takken met bladeren en witte rozen en andere bloemen in geel, rood, wit, licht- en donkergroen (doorschoten). Omstreeks 1700. 161

162 Fragment van **groen zijden damast** met een patroon van zich slingerende ranken met gestyleerde bladeren, anjelieren en rozen. Breed : 0.485 M. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

163 **Wit zijden damast** met een patroon van groote, fantastische vruchten, omgeven door takken met bladeren en bloemen. Breed : 0.52 M. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

164 **Wit zijden damast,** met een patroon van evenwijdige bloemslingers (schuin loopend van links naar rechts), waartusschen losse tuilen zijn aangebracht. Breed : 0.51 M. Eerste helft XVIIIe eeuw.

165 Fragment van een **wit zijden damast** met een patroon van gaffelvormige twijgen met groote bloemen, bladeren en knoppen, op een gedeeltelijk geschubden fond. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

166 Fragment van een **zijden weefsel**, bestaande uit een witte schering met dito inslag voor den fond (satijn) en een witte schering met afwisselend groenen, rooden en gelen inslag van het patroon (taf), groote en gekrulde bladeren (op de wijze van damast), waarop kleurige, liervormig gestyleerde bloemfiguren. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

167 Fragment van een **zijden stof.** zalmkleurige satijnen fond, waarin rechthoekige, met gestyleerde bloemen versierde cartouches in taf van dezelfde kleur, waaromheen bouquetten en bloemtuilen zijn aangebracht in wit, geel, licht- en donkerblauw en groen keper. Eerste kwartaal der XVIIIe eeuw.

168 Fragment van een **roodsatijnen stof,** zijden schering met linnen inslag, doorschoten met zilver, rond en plat, dat een patroon vormt, bestaande uit een groote tulp met asters en smalle bladeren. Nederlandsch(?) fabrikaat omstreeks 1700.

Zijden weefsel; fond van geel satijn met een patroon in wit 169
en blauw keper, bestaande uit sierlijk geslingerde twijgen met gekrulde gestyleerde bladeren en grootbladige bloemen. Breed: 0.525 M. Omstreeks 1700.

Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit een groene 170
schering met gelen en afwisselend rooden en witten inslag. Op een fond van groen satijn, een patroon in keper van tulpen en andere bloemen aan takken en fijne, bebladerde ranken. Omstreeks 1700.

Zijden weefsel; fond van lichtgrijs rips met een patroon van 171
veelkleurig keper (licht- en donkerblauw en groen en rood, bruin en geel), bestaande uit breede gebogen stengels, waaraan groote irissen en andere bloemen. Breed: 0.57 M. Omstreeks 1700.

Fragment van een **zijden weefsel**; grond van groen satijn, 172
waarin een netwerk van twijgjes met stervormige bloemen in taf van dezelfde kleur en met een patroon van bloemklokken aan bebladerde stengels, kransvormig gebogen, in lichtgeel, licht- en donkerpaars en wit met (gebrocheerd) bruingeel in drie tinten, bruinrood in twee tinten en wit. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; op fond van grijsblauw 173
rips een patroon van groote gekrulde bladeren en gebogen bloemstengels in keper van dezelfde kleur met een bloemtrosje en enkele bloemen in doorschoten geel, wit en paars. Midden der XVIIIe eeuw.

Zijden weefsel; fond van wit, fijn rips met kransvormige 174
slingers van aaneen gestrikte bebloemde krullen en een patroon van in een kring gegroepeerde bloemtuilen in doorschoten zijde (groen, geel, lichtblauw, rose, rood en paars). Breed 0.474 M. Midden der XVIIIe eeuw.

175 **Witzijden taf,** doorschoten met witte, groene, blauwe en roode zijde en goud en zilver waardoor een patroon wordt gevormd van in bekers geplaatste kleine bouquetten, die door slingers zijn verbonden en door Lodewijk XV ornament omgeven. Nederlandsch(?), midden der XVIIIe eeuw.

176 **Geel gestreept rood zijden taf,** bewerkt en versierd met dezelfde patronen als het vorige.

177 Fragment van een **zijden stof,** bestaande uit een afwisselend lichtpaarse, witte, gele en lichtblauwe schering met witten inslag, doorschoten met paars en zilver. De stof is horizontaal gestreept in breede witte banen met randen van de genoemde kleuren. In deze banen zijn boven elkander bloemtuilen aangebracht, tulpen en winden, gescheiden door een klelne ruitvormige figuur. Midden der XVIIIe eeuw.

178 Drie fragmenten van een **zijden weefsel**; fond van roomkleurig taf, waarop een patroon in doorschoten zijde (geel, donkergroen en rose), bestaande uit een middenstuk van drie gestyleerde bloemen aan een steel, omgeven door vier pioenvormige bloemen aan naar elkander toegebogen stengels met groote bladeren. Midden der XVIIIe eeuw.

179 Fragment van een **zijden weefsel**; op groen satijnen fond, in keper een patroon van twee groote, gebogen bloemtakken, met een krans bijeengehouden, afwisselend met een grooten bloemtuil, in wit, geel, groen, rose en paars. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

180 Fragment van een **zijden weefsel**; op een fond van licht groen satijn, een patroon van fijne takjes met blaadjes en bessen in wit keper. XVIIIe eeuw.

181 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit, groen en rose, vertikaal gestreept satijn met een inslag van zilver en een pa-

troon van gestyleerde akoleien en irissen (?), in groen en wit, aan voluutvormig gebogen stengels. XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden stof**; lichtblauwe satijnen fond (verbleekt), waarop in goud vertikale strepen zijn aangebracht, die banen vormen, afwisselend gevuld met gouden rinceaux en losse bloemtuiltjes, ter weerszijde van een middenbaan, geheel gevuld met gouden ruiten, waarover een uit S-vormige figuren samengestelde slinger loopt. Tweede kwartaal der XVIIIe eeuw. 182

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van groen taf, doorweven met een patroon van fatastisch bloem- en bladornament en zeer fijne ranken in geel en bruin. Eerste helft der XVIIIe eeuw. 183

Fragment van een **zijden stof**; op een fond van wit satijn, omgekeerd S-vormige slingers in keper van dezelfde kleur, waarop in rood, groen en blauw keper tulpen en schuin geplaatste pagoden zijn aangebracht. XVIIIe eeuw. 184

Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit twee witte scheringen onderscheidenlijk met gele en groene en gele en rose inslagen, afwisselend als fond (satijn) en als patroon (taf en keper) dienend. Het patroon bestaat uit een tusschen twee begroeide rotsen geplaatst bekken, dat een waterstroom opvangt, die uit een der rotsen vloeit, terwijl op de andere rots een boom met vele groote bladeren staat. Begin der XVIIIe eeuw. 185

Zijden stof, bestaande uit een blauwe schering, met dito inslag voor den fond (satijn) en een blauwe schering met witten inslag voor de teekening (keper), doorschoten met zilver. Het patroon bestaat uit een navolging van Chineesche motieven, tempels en groote bouquetten in vazen en kommen. Fransch fabrikaat. Midden der XVIIIe eeuw. 186

187 **Vertikaal gestreepte zijden stof,** bestaande uit een afwisselend witte en groene schering met witten, gelen en rooden inslag, doorschoten met goud en vertoonend op een wit en groen gestreepten fond (satijn) een navolging van Chineesche versieringsmotieven : een tempel met leeuw er voor, vazen, enz. Fransch fabrikaat. Midden der XVIIIe eeuw.

188 Fragment van koperrood **zijden damast** met een patroon van fijn bloem- en bladornament, waartusschen pagoden en andere Chineesche architectuurmotieven. Midden der XVIIIe eeuw.

189 **Zijden weefsel**; breede vertikale banen van wit en paars satijn, waarop, in keper, gestyleerd bloemornament in wit en doorschoten groen, geel, paars. De buitenste banen met agrementslingers gevuld. Breed : 0.45 M. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

190 **Wit zijden damast,** doorschoten met blaauwe, groene, rose en geelbruine zijde. Het patroon bestaat uit naar elkaar toegewende horens, waaruit bloemen komen en fijne ranken met blaadjes en vruchten afhangen. Breed : 0.46 M. Eerste helft der XVIIIe eeuw.

191 **Donkerrood zijden damast**, met een patroon van voluutvormige figuren, waaromheen zich slingers van gestyleerde bloemen en bladeren bewegen. Breed : 0.515 M. Midden der XVIIIe eeuw.

192 Fragment van een **lichtblauw zijden weefsel.** Op een fond van gewaterd rips, in satijn, een patroon van slingerend agrementband, waarop gestyleerde bloemen zijn aangebracht. Tweede kwartaal der XVIIIe eeuw,

193 Fragment van een **zijden stof;** op een fond van bruinrood satijn, een patroon van gestyleerde korfjes en hoornen, waaruit bloemen en bladeren hangen in keper van dezelfde

kleur en doorschoten goud en flets paars. Tweede kwartaal der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden stof**; op een wijnrood satijnen fond, 194
een ornament van horizontaal gerijde bloemtuilen in keper van dezelfde kleur, waarvan de bladeren met doorschoten goud, de bloemen met doorschoten blauw (twee tinten), geel en groen zijn bewerkt. Tweede kwartaal der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden stof**; op een fond van koperrood 195
satijn een ornament van bloemen en bladeren in taf van dezelfde kleur, verlevendigd met groen, wit en doorschoten geel in goud. Tweede kwartaal der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**, fond van wit taf, verti- 196
kaal groen en geel gestreept en met plat goud geblokt, doorschoten met goud en roode, gele, groene, blauwe, bruine, zwarte en paarse zijde, die een patroon vormen van hoornvormige gestyleerde bladeren en naturalistische bouquetten in schelpen. Tweede kwartaal der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit een witte sche- 197
ring met dito inslag voor den fijn geribden en met ruiten en bloemtakken versierden fond en een witte schering met groenen inslag voor een deel van het patroon, doorschoten met goud, zilver, witte, blauwe, roode, paarse, bruine en gele zijde. Het patroon bestaat uit verspreide bouquetten. Nederlandsch fabrikaat, omstreeks 1750.
Een dergelijke stof komt voor op het portret van Ch. B. Strick van Linschoten door Mattheus Verheyden, 1755. (In het Fragmentengebouw).

Fragment van een **halfzijden weefsel** (zijden schering met 198
wollen inslag), met op rood satijnen fond, in wit keper, een patroon, bestaande uit bebladerde ranken met bloemen en eikels, waartusschen aan Chineesche architectuur ontleende figuren zijn aangebracht. Midden der XVIIIe eeuw.

199 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van groen satijn, waarop in taf van dezelfde kleur een dergelijk patroon als het vorige is geweven. Midden der XVIIIe eeuw.

200 Fragment van een **zwart zijden weefsel,** bewerkt als het vorige. Midden der XVIIIe eeuw.

201 **Zijden damast,** karmijnroode fond met groote gestyleerde bladeren en bloemen, waaroverheen groote, gebogen tuilen van bloemen, bladeren en vruchten in zilver met witten omtrek (het zilver en wit gebrocheerd keper). Breed 0.504 M. Midden der XVIIIe eeuw.

202 Fragmenten van een **zijden stof,** bestaande uit een gele schering met dito inslag voor den fond (taf) en een gele schering met bruinen inslag, die aan den fond een dessin van breede kepers geeft (in satijn), doorschoten met zilver, witte, roode, paarse, bruine, blauwe en groene zijde, die een patroon vormen van groote naturalistische bouquetten van papavers, hyacinthen, asters enz. omgeven door groote bladeren. Nederlandsch fabrikaat, omstreeks 1750.

203 **Zijden stof**; op een fond van wit satijn, een patroon in taf van dezelfde kleur, bestaande uit groote, waaiervormig gespreide, gestyleerde bladeren en voluten, waarop in doorschoten zijde (twee tinten blauw, groen, rood, paars, wit) en goud bouqetten, die uit een bekervormige figuur oprijzen, geflankeerd door een golvenden tak met bladeren, rozen en andere bloemen. Breed 0.528 M. XVIIIe eeuw.

204 Fragment van een **zijden stof**; fond van wit satijn, waarop in keper van dezelfde kleur, doorschoten met roode, paarse (drie tinten) groene (twee tinten) en blauwe zijde een dergelijk patroon is geweven als bij het vorig nummer, doch eenvoudiger. XVIIIe eeuw.

Zijden weefsel; fond van wit satijn met breede, georneerde evenwijdige krullen van keper, waarop, in doorschoten zijde, (geel, rood, wit, licht- en donkerblauw) een patroon van fijne, slingerende ranken met groote en kleine bloemen en knoppen. Eerste helft der XVIIIe eeuw. 205

Fragment van een **zijden stof**, bestaande uit een wit zijden schering met dito inslag voor den fond (taf) en een witzijden schering met afwisselend rosen en groenen inslag voor het patroon (satijn en keper), doorschoten met goud. De teekening bestaat uit fijne guirlandes, die een breede baan vormen, waarop bouquetten zijn aangebracht. Lyonsch fabrikaat uit het tweede kwartaal der XVIIIe eeuw. 206

Zijden weefsel; fond van lichtgrijs fijn keper, doorweven met een patroon van groote geschubde krullen, waarop in doorschoten zijde (zeer verbleekt geel, groen, bruin, blauw, rose en paars) ranken, waaraan bladeren anjelieren en andere bloemen. Breed: 0.406 M. Midden der XVIIIe eeuw. 207

Zijden weefsel; fond van wit taf met in groen, geel, rose, wit en licht- en donkerblauw (gedeeltelijk doorschoten) een patroon, bestaande uit vier kinkhoornvormige figuren, van waaruit zich fijn loof met bloemen ontwikkelt, omgeven door groote, geschubde krulornamenten. Breed: 0.49 M. Midden der XVIIIe eeuw. 208

Fragment van een **zijden weefsel**, fond van wit satijn, doorweven met een patroon van tuilen anjelieren met bladeren in geel, groen, zwart, rood en paars. XVIIIe eeuw. 209

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit satijn, met fijne bebladerde takjes, waarop in doorschoten zijde (geel, groen, rose, blauw en paars), een patroon van ranken met kleine en groote bloemen. Midden der XVIIIe eeuw. 210

211 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van geel taf, waarop een patroon van fijne ranken met kleine tulpvormige bloemen in lichtblauwe en grootere bloemen en knoppen in donkerblauwe (doorschoten) zijde. Midden der XVIIIe eeuw.

212 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit satijn, doorweven met horizontaal gerijde, naar rechts en links gebogen tulpen aan steel, in groen, rood en rose. XVIIIe eeuw.

213 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van bruinwit taf, doorweven met een patroon van tuiltjes sneeuwklokjes, door fijne slingerende ranken verbonden, in (zeer verbleekt) paars en wit. XVIIIe eeuw.

214 Fragment van een **zijden weefsel**; roomkleurig fond, waarop in doorschoten zijde (geel, bruin, groen, rood en blauw in verschillende nuances) een patroon van gebogen takken met kleine bladeren, rozen en andere bloemen. Midden der XVIIIe eeuw.

215 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, waarop kantslingers van dezelfde kleur en, in doorschoten zijde (geel, groen, rose, rood en paars), een patroon van gebogen twijgen met fijne bladeren en bloemen. Midden der XVIIIe eeuw.

216 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van fijn wit rips, waarop in doorschoten zijde (geel, groen, bruin, rood en blauw) een patroon van golvende rozetakken met bladeren, knoppen en bloemen, waaromheen figuren van kant zijn aangebracht. Midden der XVIIIe eeuw.

217 **Zijden weefsel**; fond van paars taf met vertikale strepen van breed rips derzelfde kleur op bruin, versierd met een patroon van slingerende kant in doorschoten witte zijde en plat zilver en bebloemde twijgen in doorschoten zijde (wit, groen, geel, blauw en rood) en zilver. Midden der XVIIIe eeuw.

Zijden weefsel; fond van ivoorkleurig taf met groote bladeren in keper, waarop, in doorschoten zijde (groen, rood en blauw in verschillende nuances) een patroon van fijne, gebogen ranken met bloemen, gedeeltelijk zeer verbleekt. Breed: 0.534 M. Midden der XVIIIe eeuw. 218

Twee fragmenten van een **zijden weefsel**, waarop gekeperde vakken en slingerende banden van breed rips. Het patroon, in doorschoten zijde (geel, groen, blauw, paars en rood in verschillende nuances), bestaat uit gebogen twijgen met bladeren en bloemtrossen. Midden der XVIIIe eeuw. 219

Fragment van een **zijden weefsel**; parelgrijs weerschijn fond van taf, vertikaal met blauw en paars gestreept en voorzien van een patroon in doorschoten zijde (wit, groen, geel, rose en paars), bestaande uit slingers van kant, waarop groote bloemtrossen en bebloemde twijgen. Midden der XVIIIe eeuw. 220

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van blauwwit fijn rips, waarin breede banden en dikke gebogen stengels met bladeren en bloemen van keper en, in doorschoten zijde (geel, groen, blauw, rood en paars in verschillende nuances) een patroon van ranken met fijne blaadjes, anjelieren en andere bloemen. Midden der XVIIIe eeuw. 221

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van lichtblauw satijn, doorweven met witte bladslingers van keper, waaraan kleine bloemtuilen in groen, wit, rood en paars zijn vastgestrikt. Breed 0.526 M. Midden der XVIIIe eeuw. 222

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van bleekgroen taf, waarop in doorschoten zijde een patroon van witte bloemslingers en veelkleurige bouquetten (wit, geel, rose, rood, groen en paars). Midden der XVIIIe eeuw. 223

224 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van zilvergrijs satijn, doorweven met golvende bloemtakken en kronkelende twijgen van flets blauw. Midden der XVIIIe eeuw.

225 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose taf, waarin een patroon in wit keper is geweven, bestaande uit een gebogen gestyleerden tak, die ruitvormige figuren teekent, waarin kleine witte bloemen. De tak is versierd met zilveren blokjes (doorschoten plat zilver) en bloempjes in doorschoten gele en roode zijde. Midden der XVIIIe eeuw.

226 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose taf, waarop in doorschoten zijde (wit, geel, bruin, groen, blauw, en rood) een patroon is aangebracht, bestaande uit slingerende kant, gekruist en gedeeltelijk bedekt door bloemguirlandes. Midden der XVIIIe eeuw.

227 Fragment van een **zijden weefsel**: vertikaal gestreept roodbruin rips met in de banen golvende takken met bloemenbladeren en vruchten in wit. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

228 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van vertikaal wit en rose gestreept, geschubd satijn, waarop gestyleerde bloempjes in doorschoten witte koordzijde. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

229 Fragment van een **zware zijden stof**; fond van groen rips, waarop breede, geblokte kepers van dezelfde kleur en vertikale gekartelde strepen van grof rips (in doorschoten witte zijde) waaruit zich bloemtuilen in wit, geel, bruin, rood en zwart ontwikkelen. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

230 Fragment van een **zwaar zijden weefsel**; geblokte groene fond met vertikale witte strepen met rood gekeperd hart. In de groene banen zijn kleine bouquetjes geweven in wit, geel, rose en zwart. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden stof**; witte schering en inslag voor den fond (fijn rips), doorschoten met rose, rood, groen en goud. Het patroon bestaat uit hoekig gebogen twijgjes, die in elke buiging een groot blad met bloemtuiltjes dragen. Midden der XVIIIe eeuw. 231

Fragment van een **zijden weefsel**; zalmkleurig fond, doorweven met een patroon van evenwijdig golvende banen van keper en taf, de eerste met tuilen van anjelieren en narcissen de tweede omzoomd met bloempjes en gevuld met een netwerk in groen, blauw rood (van verschillende nuanceering), zwart, paars en wit. Breed : 0.523 M. Midden der XVIIIe eeuw. 232

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van blauw keper, doorweven met een patroon van witte, evenwijdig golvende kantslingers, met bloemen en bouquetten van rood, geel, groen (in verschillende nuances) en zwart. Midden der XVIIIe eeuw. 233

Zijden weefsel; fond van wit taf met fijne ranken en bloemen van flottante inslagdraden, waarop een patroon van winden aan gebogen stelen in doorschoten zijde (geel, groen, paars en grijs). Breed : 0.513 M. Midden der XVIIIe eeuw. 234

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose rips met vertikale strepen, waarop een patroon van slingerende kanten, die kringen vormen, waarin van doorschoten zijde (wit, blauw, groen, geel, bruin en paars) afwisselend bouquetten en landschapjes zijn aangebracht. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 235

Zijden weefsel; fond van roomkleurig, fijn rips met evenwijdig golvende kantslingers in flottante inslagdraden, waarop een patroon van groote bloemen aan sierlijk gebogen stelen van doorschoten zijde (wit, geel, groen, licht- en donkerblauw en paars). Midden der XVIIIe eeuw. 236

237 Fragment van een **zilverbrokaatstof**; op een fond van met plat zilver doorschoten lichtpaars granulé, zijn schuine zilveren banden, samengesteld uit op elkaar liggende bladeren, aangebracht, omrand met donker paars, die ruitvormige vakken maken, waarbinnen een gouden bloemtakje. Midden der XVIIIe eeuw.

238 Fragment van een **zijden weefsel**; licht groengrijs fond van taf met vertikale witte en rose strepen van rips en keper, met een patroon in doorschoten zijde (geel, groen, lichtbruin, paars, rose en rood), bestaande uit een fijnen bloemslinger en losse figuren van een bloemkorfje, met bloemtwijgen en een vogel. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

239 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van donkergroen satijn, met lichtgroene en paarse satijnen en witte geribde vertikale strepen, waarin een patroon is geweven van losse bloemen en slingerende twijgen met bloemen en bladeren (in wit, geel, groen, rood en paars). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

240 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van licht grijsbruin keper, waarop banden met fijne bebloemde ranken, die ruiten vormen, in elk waarvan een bloemfiguurtje in wit, geel en bruin. Midden der XVIIIe eeuw.

241 Fragment van een **zijden weefsel**; bewerkt en versierd als het vorige, geelgroen fond met wit, groen, bruin en rose. den. der XVIIIe eeuw.

242 Fragment van een **zwaar zijden weefsel**; fond van geel taf waarover witte kepers zijn aangebracht en versierd met een patroon van vertikale, fijne twijgen met bloempjes in groen, rose, paars en wit. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

243 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, waarop evenwijdige golvende banden van rips, versierd met fijne be-

bloemde ranken. De velden tusschen deze banden zijn schuin gestreept en gevuld met bouquetten in geel, groen, rose, rood licht en donkerblauw. Midden der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van zwart taf met een patroon van golflijntjes en kleine witte bloemtuilen. Midden der XVIIIe eeuw. 244

Zijden stof; fond van wit taf, waarop in gebrocheerde zijde (paars in drie, groen, blauw en rood in twee tinten, wit en geel) en goud een patroon van evenwijdige gegolfde takken met papavers en andere bloemen. Midden der XVIIIe eeuw. 245

Fragment van een **zijden weefsel**; op een fond van donkerblauw taf, in lichtblauw een patroon van kleine anjelieren aan akkoladevormige stengels, die uitgeschulpte ruiten vormen. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 246
Misschien Chineesch fabrikaat.

Fragment van een **zijden weefsel**; grijs, fijn rips met een patroon van naar rechts en links gebogen horizontaal gerijde eikebladeren, die ruiten vormen, gevuld met diagonalen. Midden der XVIIIe eeuw. 247

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose keper, waarop een patroon van gebogen, gevinde bladeren in wit, die ruiten vormen, opgevuld met rose mopjes. Midden der XVIIIe eeuw. 248

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose rips, met een patroon van flottante scheringdraden der zelfde kleur: evenwijdig gegolfde ranken met blaadjes. Midden der XVIIIe eeuw. 249

Fragment van een **dunne zijden stof**; wijnrood taf met evenwijdige, horizontale zigzaglijnen, waartusschen bloempjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 250

251 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose taf, waarop akkolade-vormige veeren, die kleine ruiten vormen, waarin gestyleerde bladeren aan een gebogen steeltje. Midden der XVIIIe eeuw.

252 Fragment van een **zijden weefsel**; leverkleurig fijn rips met een patroon van gestyleerde lancetvormige bladeren, die ruiten vormen, in elk waarvan een gestyleerde vaas met bloemen. Midden der XVIIIe eeuw.

253 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van groen taf met rooden weerschijn, waarop een patroon in wit van gestyleerde bloemen, die ruitvormig om een kleine bloem geplaatst zijn. Midden der XVIIIe eeuw.

254 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van flets paars taf, met een patroon van evenwijdige, gebogen bloeiende takken en tuilen rozen in wit keper. Midden der XVIIIe eeuw.

255 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van blauwwit rips, met diagonalen in wit, rose, rood en blauw, die kleine ruiten vormen, in elk waarvan een bloempje van rose, wit en groen. Midden der XVIIIe eeuw.

256 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van horizontaal, lila rips, doorweven met een patroon van ruitvormige figuren, waarbinnen bloempjes in wit. Midden der XVIIIe eeuw.

257 **Zijden weefsel**; zalmkleurig fond van taf met vertikale strepen, die op fletsrooden grond in rips een agrementwerk vertoonen. Het patroon bestaat uit groote kantslingers met losse bloemen (in doorschoten witte en gele zijde) en groote bloemtuilen in doorschoten zijde (wit, geel, groen, blauw, bruin, paars, rose en rood). Tweede helft der XVIIIe eeuw. Breed 0.53 M.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van fijn wit rips, waarop, in kransvormige figuren, een patroon van doorschoten zijde (geel, groen, bruin, lila en paars), bestaande uit kleine bloemtuilen aan gebogen ranken. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 258

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met een patroon van bloemtuilen in goud en zilver en doorschoten zijde (licht- en donkergroen, -rood en -blauw en zwart), omgeven door breede, geblokte kransen van flottante inslagdraden. De ruimte tusschen deze velden is aangevuld met golflijnen en moesjes. Midden der XVIIIe eeuw. 259

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met door golflijntjes omgeven ruiten, waarin een patroon van kleine bloemen in doorschoten zijde (wit, geel, rose, rood en paars). Tweede helft der XVIIIe eeuw. 260

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit rips, met akkolade-vormige bebloemde krullen van flottante inslagdraden, die velden vormen, waarbinnen een bloemtuil van doorschoten zijde (rose, rood, bruin, groen, blauw en paars) is aangebracht. Midden der XVIIIe eeuw. 261

Zijden weefsel; fond van rood taf, waarin een patroon van doorschoten zijde (geel, groen, wit en zwart), bestaande uit met bloemen bedekte slingerende linten, waaruit zich twijgen ontwikkelen en waaraan bloemtuilen zijn vastgestrikt. Breed: 0.468 M. Midden der XVIIIe eeuw. 262

Zijden weefsel, op lichtblauw satijnen fond een patroon van evenwijdig golvende twijgen met blaadjes en bloemen in geel, lichtgroen, wit, rose en paars. Breed : 0.53 M. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 263

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit satijn, doorweven met gestyleerde bloemen, horizontaal gerijd, in groen, rose en paars. XVIIIe eeuw. 264

265 Fragment van een **zijden weefsel**; op wit satijnen fond, een patroon van elkaar kruisende, kronkelende ranken, die onregelmatige ruiten vormen, met bloemen en bladeren in groen, wit, rose en licht- en donkerblauw en paars. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

266 **Zijden weefsel,** fond van bruin rips, doorschoten met roode, gele, groene, blauwe en witte zijde, die een patroon vormen van gebogen takken met bladeren en trossen van groote, bolvormige bloemen. Breed 0.51 M. Midden der XVIIIe eeuw.

267 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van donkerbruin satijn, doorschoten met witte, gele, paarse, licht- en donkergroene en roode zijde, een patroon vormend van naturalistische bloemen aan fijne ranken en lancetvormige gebogen gestyleerde bladeren. Midden der XVIIIe eeuw.

268 **zijden weefsel**; fond van licht geelgroen fijn rips, doorweven met een patroon van golvende kant en kleine bloemen, waarop in doorschoten zijde (geel en groen, licht- en donkerblauw en paars) een patroon is aangebracht van hoekig gebogen takken met bladeren en groote bloemen. Breed 0.415 M. Midden der XVIIIe eeuw.

269 **Zijden weefsel**; fond van grijsblauw, fijn rips met een patroon in doorschoten witte zijde van evenwijdige golvende twijgen, waaraan bebloemde gebogen takken ontspruiten. Breed: 0.511 M. Midden der XVIIIe eeuw.

270 Fragmenten van een **zijden weefsel**; fond van grijsblauw taf met rooden weerschijn, waarop in doorschoten zijde een patroon van slingerende witte kant, gekruist en gedeeltelijk bedekt door ranken en tuilen van bloemen en vruchten (rose, rood, bruin, zwart, geel, groen en wit). Midden der XVIIIe eeuw.

Halfzijden weefsel; fond van zwart satijn, waarop in doorschoten zijde (lichtblauw, wit, geel, groen, paars en rood) een patroon van fijn geruite krullen, waartusschen bloemtuilen. Breed 0.462 M. Midden der XVIIIe eeuw. 271

Zijden weefsel; fond van bleek paars weerschijn taf, vertikaal wit gestreept en voorzien van een patroon in doorschoten zijde (wit, rose, rood, groen en geel), bestaande uit fijne twijgen met bloemen, om de vertikale strepen golvend. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 272

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose gewaterd rips met een patroon van doorschoten zijde (groen, bruin, wit, licht- en donkerblauw en -rood), bestaande uit een hoekig gebogen tak met bloesems en blaadjes en kleine bloemtuilen. Midden der XVIIIe eeuw. 273

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van gewaterd wit rips met breede vertikale strepen van rose satijn en smalle van rood en blauw rips. Het patroon bestaat uit slingers van rozen en andere bloemen in de rose banen, en aan de roode strepen vastgestrikte blaadjes, geheel in doorschoten zijde (groen, blauw, rose, rood en zwart). Tweede helft der XVIIIe eeuw. 274

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van bruin-wit taf, doorweven met evenwijdige vertikale zigzaglijnen van bruin, waaromheen ranken met kleine blaadjes en bolronde vruchten zijn geslingerd. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 275

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, met evenwijdige golvende ranken (van flottante inslagdraden) en fijne tuiltjes van bladeren en bloemen in doorschoten zijde (geel, bruin, groen, rose, rood en paars). Tweede helft der XVIIIe eeuw. 276

277 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, doorschoten met zalmkleurige, groene en paarse zijde, elk in twee tinten, die een patroon vormen van losse, gaffel-vormige tuilen van fijne bladeren en anjelieren. Midden der XVIIIe eeuw.

278 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van taf, vertikaal wit, geel en blauw gestreept. In de blauwe strepen een passement-imiteerend patroon van wit, in de witte banen kleine figuren van gestyleerde bladeren en bloemen (wit, rose, geel, groen, blauw en paars), geweven met behulp van een aangehangen schering. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

279 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van roomkleurig fijn rips met groote veder-vormige figuren, waarin een patroon van gebogen twijgen met blaadjes, rozen en andere bloemen. Midden der XVIIIe eeuw.

280 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van zalmkleurig gewaterd rips met vertikale strepen in blauw en rood. Op de strepen is van doorschoten zijde afwisselend een patroon aangebracht van blokjes met kleine bloempjes (wit en blauw) en van golvende kant met kleine bouquetten (wit, paars, rose en donker -groen en -blauw). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

281 Fragment van een **zijden stof**; witte schering en inslag, doorschoten met wit, rose, paars, blauw, groen, licht- en donkerbruin en plat zilver. Op een geblokten fond, een patroon van evenwijdige, gegolfde kersetakken met bladeren en vruchten. Midden der XVIIIe eeuw.

282 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met vertikale gecanneleerde en rose satijnen strepen en een patroon in doorschoten zijde (geel, groen, bruin, rood, blauw, paars en zwart) van hangende bloemtrossen met slingerende koorden en kwasten, bouquetten en kransjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van roomkleurig fijn rips met vertikaal gerijde mopjes en een patroon van roosjes en bloeiende gebogen twijgen in doorschoten zijde (groen, geel, rose en blauw in verschillende tinten). Tweede helft der XVIIIe eeuw. 283

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met smalle vertikale strepen van zwaar rips. Om deze strepen zijn bloemslingers in doorschoten zijde (groen en rose), in de effen banen een fijn netwerk, waarop dunne golvende twijgen met bouquetten (doorschoten groene, roode en paarse zijde). Tweede helft der XVIIIe eeuw. 284

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, horizontaal gestreept met een smallen, gekeperden rooden band en een breederen van wit rips met roode, blauwe en zwarte randen. Versierd met een patroon van kleine bouquetten en losse bloempjes in doorschoten zijde (wit, lichtblauw, groen, rose, rood, geel en zwart). Tweede helft der XVIIIe eeuw. 285

Fragment van een **zijden stof**; fond van rose taf, doorschoten met gele, groene en roode zijde, de beide laatste elk in twee tinten, die een patroon maakt van dunne golvende, elkaar kruisende twijgen, die ruiten vormen, met kleine bloemen (o. a. wikken) en knoppen, nu en dan met strikken tezaam gebonden. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 286

Zijden weefsel; fond van wit fijn rips met vertikale, breede strepen van rose, wit en bronsgroen, omrand door dubbele zigzaglijnen. Hierop in doorschoten zijde (licht- en donker lila, flets geel en bronsgroen) bloemtuilen (papavers en korenbloemen) aan bijeen gebonden, gebogen stelen. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 287

Fragment van een **zijden weefsel**, fond van wit en lichtblauw, 288
vertikaal gestreept satijn. In de witte banen is een patroon

van gele rinceaux (kamperfoelie?) geweven, in de blauwe een rand van passementwerk. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

289 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van groen satijn met vertikale strepen van wit. In de groene banen zijn afwisselend vliegende duiven en vlinders met bloemtakjes geweven (enkele détails in doorschoten koordzijde), in de witte strepen kleine bloempjes van roode en donkergroene doorschoten zijde. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

290 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rose taf met vertikale strepen, breede in wit en zilver rips met groote en kleine bouquetten van doorschoten zijde (groen, geel, zwart, rose en rood) en smalle van wit rips met fijne bloemslingers in groene, gele en roode doorschoten zijde. In de rose banen kleine bloemen van doorschoten plat zilver. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

291 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, met vertikale lichtblauwe strepen en bruine lijnen, waarover een patroon in doorschoten zijde (geel, groen, blauw, rose en lila), bestaande uit fijne guirlandes, om de blauwe banen vastgestrikt en tuilen van rozen en andere bloemen. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

292 **Zijden weefsel**; fond van witte vertikale strepen, afwisselend satijn en fijn rips, gescheiden door lijnen van roode en zwarte blokjes. Hierop een patroon in doorschoten zijde (rood, groen en zwart) van kleine bloemtuilen (anjelieren en rozen). Breed : 0.527 M. Laatste kwartaal der XVIIIe eeuw.

293 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van gewaterd roomkleurig rips met vertikale strepen van blauw satijn en een patroon in doorschoten zijde (geel, bruin, licht- en donkergroen, rose en rood) bestaande uit een bloeienden rozelaar

op bebloemden bodem en kleine tuiltjes vergeet-mij-nietjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met, in 294
doorschoten zijde (groen, rose, rood, oranje en paars) vertikale, geblokte strepen en kleine bloempjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met banen 295
van vertikale groene strepen en, in doorschoten zijde, geblokte rose strepen, bloempjes, fijne guirlandes en bouquetjes (in geel, groen, rose, rood, paars en zwart). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van taf, vertikaal wit 296
en lichtblauw gestreept. De blauwe banen zijn wit geblokt, de witte afwisselend versierd met een snoer van bloempjes en een golvenden bebloemden twijg in doorschoten zijde (geel, groen, rose, licht- en donkerrood). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, verdeeld 297
in vertikale banen, afwisselend gevuld met zwarte lijnen, een passementpatroon, een golvenden tak met kleine bloempjes en blaadjes en bloemkransen in doorschoten zijde (lichtgroen, rose, rood, bruin en wit). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Zijden weefsel; fond van wit taf met vertikale gekeperde en 298
geblokte groene strepen en, in doorschoten zijde (groen, geel, bruin, blauw, rood en paars in verschillende tinten) rijen van kleine bloempjes, bloemtuilen en kransen met linten en strikken. Breed: 0.478 M. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met ver- 299
tikale blauwe en geblokte witte strepen, en in doorschoten zijde (groen, bruin, rose, licht- en donkerblauw) een patroon

van kleine bloempjes en bouquetjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

300 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met vertikale zwarte lijnen en een patroon van gegolfde bebladerde takjes, bouquetjes en vlinders in doorschoten zijde (wit, geel, groen, rood en paars). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

301 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met vertikale, roode geblokte strepen en, in doorschoten zijde (wit, groen, rose, rood en paars) bloempjes, knopjes en bouquetjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

302 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van roomkleurig taf met een patroon van vertikale, passementwerk imiteerende strepen en kleine bouquetjes in doorschoten zijde (wit, geel, groen, rose, rood en zwart). Tweede helft der XVIIIe eeuw.

303 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met vertikale blauwe en bruine lijnen en, in doorschoten zijde (wit, rose, groen en blauw) moesjes en kleine bloempjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

304 **Zijden weefsel**; fond van rose taf met fijne ranken van flottante witte inslagdraden en een patroon in doorschoten zijde (wit, geel, groen, blauw, rood, paars en zwart) van kleine bouquetjes. Breed 0.436 M. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

305 Klein fragment van een **zijden weefsel**; parelgrijs fond met bruine vertikale strepen, waarop in doorschoten zijde (geel, groen, blauw, rose, paars en wit) een patroon van kleine bouquetten, afwisselend met bebloemde kantslingers. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

306 Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit keper met golvende linten, koorden en kwasten, waaraan fijne guirlan-

des van seringen in doorschoten zijde zijn vastgestrikt (geel, rose, paars, groen en bruin). Midden der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf, door horizontale en vertikale strepen van rose en groen verdeeld in vierkante vakken; die elk versierd zijn met een bloem in blauw en groen. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 307

Fragment van een **katoenen weefsel**; fond van wit taf met vertikale strepen, blokjes en moesjes in geel, groen, bruin en rood. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 308

Fragment van een **halfzijden weefsel**; fond van wit met vertikale strepen van rose en groen satijn. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 309

Fragment van een rose **zijden weefsel**; fond van blokjes in satijn en rips met een patroon in doorschoten zijde (geel, blauw en groen) van bloemen aan bebladerde stelen. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 310

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van wit taf met vertikale strepen van blokjes en staafjes in groen, geel, rose en paars en golvende banden met kleine witte bloempjes. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 311

Verzameling van fragmenten van **zijden weefsels**, gemaakt in de fabriek der familie Heshuyzen te Haarlem. Het zijn bijna alle onbelangrijke patronen: eenvoudige vertikale strepen, of kleine bloempjes en blaadjes, meest gebrocheerd, en tot het laatst der XVIIIe eeuw behoorend. Slechts één der lapjes, en dan nog een klein en verknipt fragment, schijnt wat ouder te zijn en tot het midden der XVIIIe eeuw gebracht te kunnen worden. Het vertoont, op een fond van geel satijn, naturalistische bloemen en bladeren aan twijgen in wit rips en paars, rood, groen, lichtblauw en gouden keper. Het is 312

een zware, geheel zijden stof van verschillende scheringen, en vrij grof geweven.
Geschenk van Mej. A. M. Taunay.

313 **Brokaatstof**; zijden schering met inslagen van katoen en goud. Op grond van gouden keper, wijnranken met druiventrossen, die ovale velden vormen, waarin bloemtuilen van gebrocheerde licht- en donkerblauwe, licht- en donkerroode en groene zijde. Breed : 0.405. XVIIIe of XIX eeuw.

314 **Bleekbruin katoenen weefsel**; op grond van satijn, in wit keper een patroon van evenwijdige, zigzagvormige takken, waaraan groote klokbloemen. XVIIIe of XIX eeuw.

315 **Fletsrood katoenen weefsel**; op grond van satijn, in wit keper een patroon van evenwijdig golvende, fijne ranken met gekrulde bladeren en groote bloemen. XVIIIe of XIX eeuw.

315 A **Twee randen** van zijden stoffen. Op grond van geel satijn, vertoonen zij in zalmkleurig keper een imitatie van Grieksch ornament: kransen en gerekte palmetten. Breed, onderscheidenlijk: 0.16 en 0.076 M. Begin der XIXe eeuw.
Geschenk van Prof. Jhr. Dr. J. Six.

316 **Licht wijnrood zijden fluweel**; op den gesatineerden fond zijn takjes met bloemen en blaadjes gestrooid in doorsneden pool, omgeven door een lager liggenden getrokken pool, waarin in verticale richting kartelingen zijn uitgespaard. Italiaansch weefsel, omstreeks 1700.

317 Fragment van **veelkleurig fluweel**; op een witten fond (satijn) zijn in getrokken en gesneden pool een lila veld met kleine bloemtuilen aangebracht in geel en zwart, omgeven door een grillig geslingerden, uitgeschulpten band van fijne bloempjes. XVIIIe eeuw.

318 **Zijden fluweel**; op een witten fond (taf) met lichtblauwen

getrokken pool zijn in gesneden pool bladeren aan zich slingerende takjes gestrooid. Lyonsch fabrikaat, omstreeks 1700.

Veelkleurig geciseleerd fluweel; op bruinrooden fluweelgrond, in geel, bruin, licht- en donkerblauw een patroon van bloemen en blaadjes aan fijne ranken, die eenigszins ruitvormige figuren teekenen. Voor sommige omtrekken is de wit-satijnen ondergrond zichtbaar gelaten. Tweede helft der XVIIIe eeuw. 319
Geschenk van Gebroeders Hamburger.

Fragment van **zijden fluweel**; op een fond van rose satijn (verbleekt tot wit) zijn in getrokken fluweel landschapjes aangebracht (alleen in den rechter bovenhoek nog zichtbaar) in ronde medaillons, op zeshoekige schilden, waaromheen halfcirkelvormige guirlandes, alles in geelgroen fluweel, doorsneden op getrokken pool. Laatste kwartaal der XVIIIe eeuw. 320

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van blauw-paars taf met een patroon in goud en groene doorschoten zijde van driehoekige kleine figuren, uit bladeren en vruchten bestaande. Engelsch Indië, XIXe eeuw. 321

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van rood taf, vertikaal geel en groen gestreept. In de roode banen kleine gouden bloempjes. Engelsch Indië, XIXe eeuw. 322

Fragment van een **dun wollen weefsel**; wit taf met vertikale gele, blauwe en roode strepen, waartusschen gestyleerde bloempjes en blaadjes zijn aangebracht in doorschoten zijde (lichtgroen, blauw, geel, oranje en paars). Engelsch Indië, X Xe eeuw. 323

Fragment van een **linnen weefsel**; fond van groen taf, doorweven met vertikale roode strepen en kleine bloempjes in rose en wit. Engelsch Indië, XIXe eeuw. 324

325 **Zijden weefsel**; fond van groen taf met een netwerk van flottante draden in dezelfde kleur, doorschoten met kleine, gestyleerde bloemen van gouddraad. Eng. Indië, XIXe eeuw.

326 Fragment van een **wollen weefsel**; donkerblauwe schering met blauwen, witten en gouden inslag, een patroon vormend van liggende ruiten en blokjes. Engelsch Indië XIXe eeuw.

327 Fragment van een **linnen weefsel**; roode schering met gelen en gouden inslag. Patroon a. v. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

328 Fragment van een **linnen weefsel**; groene schering met gelen en gouden inslag. Patroon a. v. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

329 Fragment van een **linnen weefsel**; lila schering met lila en gouden inslag. Patroon a. v. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

330 Fragment van een **wollen weefsel**; paarse schering met lila en gouden inslag, een patroon vormend van gefigureerde groote en kleine blokjes. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

331 Fragment van een **linnen weefsel**; blauwe schering met blauwen en gouden inslag, een gelijk patroon vormend als het vorige. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

332 Fragment van een **halfzijden stof**; blauwzijden schering met blauwlinnen en gouden inslag, een patroon vormend van elkaar kruisende smalle bladeren, die ruiten maken, waarin een kleine bloem is aangebracht. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

333 Fragment van een **flets-paarse linnen stof**; bewerkt als de vorige. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

334 Fragment van een **wollen stof**; donkerblauwe schering en inslag (taf), doorschoten met goud, dat een patroon vormt van kleine blaadjes en blokjes. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

335 Fragment van een **halfzijden stof**; roodzijden schering met wit linnen inslag, doorschoten met goud, dat een patroon vormt als het vorige. Engelsch Indië, XIXe eeuw.

Fragment van een **linnen stof**; roode schering met witten en gouden inslag, die een patroon vormen van vertikale ruiten met kleine blaadjes er in. Engelsch Indië, XIXe eeuw. 336

Fragment van een **vertikaal gestreepte linnen stof**; afwisselend, roode, blauwe en witte schering met rooden inslag en doorschoten met goud, blauwe en witte zijde, die een patroon vormen van een gegolfden tak met kleine bloemen tusschen geschubde vertikale banen. Engelsch Indië, XIXe eeuw. 337
Voor de herkomst der stoffen, beschreven onder Nos 321—337 vergelijke men het werk van J. Forbes Watson — THE TEXTILE MANUFACTURES OF INDIA (second series, Hincobs, No. 426—458) — London: India Museum, 1873.

Fragment van een **zijden weefsel**; fond van roodpaars keper, waarop in doorschoten wol (wit, geel, groen, blauw en bruin) een patroon van groote palmen, waarin twee kleinere en geheel gevuld en omgeven door gestyleerde bloempjes. Van onderen franje en daar en van boven een rand van gestyleerde bloemen. Cashmere of Zuid- Perzie, begin der XIXe eeuw(?) 338

Fragment van een **fijn wollen weefsel**; fond van blauw keper met een patroon van horizontaal gerijde, groote palmen, waartusschen arabesken en fijne gestyleerde bloempjes. Hierboven een rand van kleinere palmen, van onderen en van boven afgesloten door rinceaux. Het patroon is uitgevoerd in doorschoten wol (wit, geel, rose en rood), het bovenste randje opgenaaid. Fransch, begin der XIXe eeuw. 339

Drie stalen van geweven **wollen randen** met veelkleurig patroon, dat een adaptatie is van de palmetmotiven der Indische en Perzische sjaals. Fransch, eerste helft der XIXe eeuw. 340
Geschenk van de firma Gebrs. Metz.
Deze randen zijn van effen sjaals, die in Nîmes en Avignon werden geweven. Men vindt een dergelijken doek bij de verzameling costumes (in het Fragmentengebouw) en, in afbeelding, o.a. in de schilderijenverzameling op het portret van Carolina Frederica Royer—Kerst door Ch. v. Beveren (1830).

341 **Halfzijden weefsel.** Een breede roode baan, besloten binnen smalle geörneerde randen in geel, zwart en rood omgeeft een stof, die in horizontale banen verdeeld is: groen met gouden bloemen, rood met gele bloemen en sterren, rood met sterren in wit en zwart enz. Een breedere baan vertoont op gelen grond naïef gestyleerde boomen met vruchten en bladeren, waaaop twee toegewende vogels zitten.

Deze stof is waarschijnlijk een vrij recent product van een Engelsch-Indisch getouw.

341 A Zijden weefsel, z. g. **chiné,** met vertikale strepen van bleek violet (taf) en wit in verschillende breedten (dwars geribd.) In de witte strepen is door middel van kettingdruk een patroon aangebracht van gekleurde vlekjes: groen, blauw, rood en paars. Fransch, laatste kwartaal der der XVIIIe eeuw.

Geschenk van den Heer Dr. P. Aug. Driessen.

341 B Lichtblauw zijden weefsel, z.g. **chiné,** met horizontale smalle witte strepen, en een door kettingdruk verkregen patroon van groene en paarse vlekken, die eenigszins een marmereffect maken. Fransch, laatste kwartaal der XVIIIe eeuw.

Geschenk van den Heer G. P. Rouffaer.

Dit lapje is afkomstig van een kelkvelum.

Over het procédé van den kettingdruk (het z.g. chineeren) zie: Silbermann — DIE SEIDE — II. S. 349 en 354 v. En over de historie ervan de brochure van G. P. Rouffaer: OVER IKAT'S, TJINDE'S, PATOLA'S EN CHINÉ'S ('s-Gravenhage 1902) — blz. 2—7 en 21—24.

342 Fragment van een **groflinnen weefsel**; bedrukt met rood, waarin werd uitgespaard een patroon van groote bloemen en bladeren, met zwarte schaduwen en omtrekken. Midden der XVIIIe eeuw.

Waarschijnlijk Zwitsersch fabrikaat. (Vgl. Forrer — A. W. — S. 61).

343 Fragment van een **wit katoenen stof,** bedrukt met een netwerk van stippels, die ruitvormige figuren maken, waarin een kruisje (rood en goud) en op dezen fond een patroon van groote bouquetten (meest anjelieren) in geel, blauw en rood

(het groen is het gevolg van gelen nadruk over een blauwen voordruk), waartusschen vlinders vliegen. Z. g. Hinloopensch bont, laatst der XVIIIe eeuw.

Fragment van een **wit katoenen stof,** versierd met een gedrukt patroon, in blauw, rood, geel en paars op een flets gelen fond, bestaande uit zich slingerende hoornvormige figuren met bloemslingers en bouquetten (meest van anjelieren) er omheen. Z.g. Hinloopensch bont, midden der XVIIIe eeuw. 344

Fragment van een **wit katoenen stof,** versierd met een in blauw, rood en zwart op flets-gelen fond gedrukt patroon van kleine anjelieren aan fijne, zich slingerende stelen met lancetvormige blaadjes. Z. g. Hinloopensch bont, Tweede helft der XVIIIe eeuw. 345

De nommers 343—345 zijn waarschijnlijk Voor-Indisch werk (kust van Coromandel). Vgl. ook den CATALOGUS van het Friesch Museum te Leeuwarden (waar een groote collectie dezer Hindelooper bonten berust), blz. 284—289. In de verzameling nationale kleederdrachten (Fragmentengebouw) vindt men deze stoffen toegepast.

Fragment van een **zijden weefsel**; wit taf met roode ruiten, waarop in paars, groen en geel een patroon is gedrukt(?) van anjelieren aan fijne ranken met smalle bladeren. Laatst der XVIIIe eeuw. 346

Fragment van een **wit wollen weefsel,** bedrukt met een donkerbruinen fond, waarop in lichtblauw kleine bloempjes. Eerste jaren der XIXe eeuw. 347

Fragment van een **zijden weefsel**; geel taf, waarop in wit een patroon van groote gestyleerde bloemen is aangebracht, de omtrek gedrukt, en met de hand gekleurd. Laatst der XVIIIe eeuw. 348

Fragment van een **halfzijden weefsel**; zijden schering met katoenen inslag, doorschoten met plat zilver. Op een fond 349

van bleek grijsgroen keper, zijn in wit, groen, geel en rood kleine bouquetjes gedrukt. Tweede helft der XVIIIe eeuw.

350 Fragment van een **wit katoenen weefsel,** bedrukt met een donkerbruinen fond, waarop in rood kleine tuiltjes van anjelieren en klaprozen. Eerste jaren der XIXe eeuw.
Waarschijnlijk in Friesland gemaakte imitatie der Indische Hinlooper bonten.

351 Fragment van **lichtrood katoenen weefsel,** waarop in donkerder rood een patroon is gedrukt van groote gestyleerde bladeren met bloemen aan gebogen stengels. Midden der XVIIIe eeuw.

352 Fragment van een **wit katoenen stof,** versierd met een gedrukt patroon; op bruinen fond, palmetten en fijne ranken met bloemjes in geel, groen en blauw. Zwitsersch(?) fabrikaat uit het eerste kwartaal der XIXe eeuw.
Z. g. „oriental": Vgl. Forrer — DIE KUNST DES ZEUGDRUCKS — S. 59.

353 **Wit linnen stof,** waarop in rood, paars, geel en blauw afwisselend bouquetten en kleine bloemtuiltjes zijn gedrukt met een glanzende verfstof. Breed: 1.04 M. Laatst der XVIIIe eeuw.
Zie No. 350.

354 **Geperst fluweel;** zwart wollen pool op linnen grond, met een patroon in relief van groote gestyleerde bloemfiguren, omgeven door bladeren en bloemen. Breed: 0.605 Meter. Omstreeks 1700.

355 Fragment van **rood wollen trijp,** waarin een patroon is gedrukt van groote gestyleerde, gebogen en dooreengeslingerde bladeren, met bloemen. Duitsch fabrikaat, omstreeks 1700.

356 Fragment van **geel trijp;** fond van grof linnen (touw), pool van wol, waarop een patroon in relief van gerekt ruitvormige figuren, waarin een tulp aan steel. Utrechtsch fabrikaat. Midden der XVIIIe eeuw.

Fragment van **wijnrood trijp**; fond van grof linnen (touw), pool van wol, bedrukt met een patroon en relief, van vertikale gebogen lijnen, die kleine ruiten vormen, waarin een bloempje. Utrechtsch fabrikaat, midden der XVIIIe eeuw. 357

Fragment van **vertikaal geribd mosgroen wollen fluweel**, bedrukt met peervormige figuurtjes in zwart, wit en geel. Midden der XVIIIe eeuw. 358

Fragment van **flets paars genuanceerd katoenen fluweel**, bedekt met horizontale en vertikale strepen, op hun snijpunten versierd met een wit blokje. Omstreeks 1800. 359

Geweven zijden band, aan beide uiteinden met franje versierd. Op een witten grond in geel, rood en zwart verschillende figuren, waarbij het H. graf en het Jeruzalemsche kruis en de inscripties: LARGEZA, L. D. S. S. en ALTEZA. Tusschen LARGE en ZA is een afstand van 0.555 M. Tusschen ALTE en ZA een van 0.39 M., versierd met een ornament van om en aan elkaar gevlochten ruiten. Lang: 1.80 M., breed: 0.017 M. Italiaansch(? , XVIe eeuw. 360

De afkorting L. D. S. S. zal beduiden: lunghezza (of longitudine) del santissimo sepolcro en betrekking hebben op de geheele lengte van den band, die lengte, breedte en hoogte van het graf van Christus aangeeft.

Zijden band, geweven in witte, lichtroode en lichtpaarse zijde, versierd op dergelijke wijze als de vorige en voorzien van het inschrift: LONGITVDO SANCTISSIMI SEPVLCRI DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI IN IERVSALEM ABRAHAM COSSON. Lang: 1.80 M., breed: 0.10 M. Vermoedelijk van Oostersch maaksel, XVIe eeuw(?). 361

Bock in zijne GESCHICHTE DER LITURGISCHEN GEWÄNDER geeft eene beschrijving (II, S. 60) en afbeelding (Tafel V) van een dergelijken band en zegt: „Het wil ons voorkomen, dat deze gordel, die later in het Westen in liturgisch gebruik zou kunnen zijn overgegaan, door de nijverheid van het Oosten, en wel in de XVIe eeuw, vervaardigd is. Het is waarschijnlijk, dat dergelijke CINGULA ter herinnering aan het graf des Heeren bij menigte werden gemaakt en door pelgrims als aandenken naar het Westen zijn gebracht."
De naam Abraham Cosson zou dan die van een pelgrim kunnen zijn.

362 Verzameling **zijden en wollen geweven agrementen, banden en linten**, uit de XVIIe tot het begin der XIXe eeuw en meest alle, waarschijnlijk, Nederlandsch fabrikaat. Hierbij twee paar kousebanden, gelijk ze als bruidsgeschenk gegeven plachten te worden. Het eene stel heeft in witte letters op blauwen grond de opschriften:

IK GEUE JOU DESE KOUSEBANT MDCCXXII
DIT IS OP TROW HIER IS MIJN HANT MDCCXXII

Het andere geeft, in groen op wit, te lezen:

DES WYSHEYDTS WECH HEEFT STYLE TRAPPEN
MAAR GEEFT ONS GROOTE WAARDIGHEYT
MEN KOMT TOT GROOTE WETENSCHAPPEN
DOOR LEESEN EN MET NAARSTICHHEYT.

Op elk dezer laatste banden daarenboven:

1728 DEN 14 APRIL CORNELIS VAN DER WAAL AMSTERDAM.

Deze kousebanden zijn eigendom van het Kon. Oudheidkundig Genootschap en vijf der andere linten een geschenk van Prof. Jhr. Dr. J. Six.

363 Verzameling **geweven zijden agrementen**, banden en linten uit de XVIIIe eeuw, de meeste doorweven of gebrocheerd met goud en zilver. Drie ervan zullen als feestinsigne hebben dienst gedaan, blijkens de opschriften, die onderscheidenlijk luiden: Vivat W. C. H. Friso, Vivat Onzen Stadhouder A^{0} 1747 W. C. H. F. P. V. O. en: Vivat de Prins van Oranje en Graaf van Buren. De meeste dezer linten Nederlandsch werk.

De drie linten met opschriften zijn eigendom van het Kon. Oudh. Gen.

364 Verzameling **zijden en wollen franjes**, geweven en geknoopt, dagteekenende van het begin der XVIe tot het begin der XIXe eeuw.

B GOBELINS

365 **Wollen gobelin.** Op een blauwen grond is een patroon aangebracht in wit, geel, rood, licht- en donkerbruin en zwart, bestaande uit ruitvormige figuren, omgeven door vier ooievaars, alternatief met snavels of pooten naar elkander toegewend. In elk dezer ruiten staat een gekanteelde burcht met drie torens, uit de twee buitenste waarvan engelen oprijzen, die samen een kroon houden boven het hoofd van een hert, olifant of eenhoorn. Boven deze kronen is in een vijfbladige roos afwisselend geplaatst het wapen van Turenne (geband van goud en keel) of van Rogier de Beaufort (van zilver, met zes in een krans geplaatste bloemen van keel en een schuinbalk van lazuur). De dieren in den burcht dragen, aan den hals gestrikt, een wapen en wel afwisselend: gevierendeeld, 1 en 4 van Turenne, 2 en 3 van Rogier de Beaufort, of: gedeeld, 1 van Turenne en Rogier de Beaufort, 2 van Comminges (van keel met vier tot een ster geplaatste zilveren amandelen), beladen met vier schildjes van Turenne. Fransch werk uit het einde der XIVe eeuw. Hoog: 2.22, breed: 2.085 M.

De dateering van dit gobelin wordt aangewezen door de wapens, die slechts kunnen behooren aan Guillaume Rogier de Beaufort, vicomte de Turenne et Seigneur d'Alais († 1396), gehuwd met Eléonore de Comminges († 1397). Het schild van Turenne is te onrechte geweven van goud en keel, het behoorde van zilver en keel te zijn.

366 **Wollen gobelin,** z. g. verdure; op zwarten grond een veelkleurig strooisel van bloeiende planten (wellicht te herkennen als vingerhoedskruid, cyclamen, fritillaria, dubbele madelief), in het midden waarvan een gevlekte panter, van onderen drie opstijgende valken, van boven twee papegaaien. Hoog: 1.70, breed: 1.09 M. Fransch of Vlaamsch werk, begin der XVe eeuw.

367 **Wollen gobelin,** z. g. verdure; op een groenblauwen grond, gevormd door groote, vleezige bladeren aan klimmende stengels (misschien op den pompoen geinspireerd), zijn in

heldere kleuren (rood, blauw, geel, wit), bloemen, vruchten (kalabas, peer, appel, druiven), een papegaai en andere vogels aangebracht. Hoog: 2.33, breed: 1.70 M. Fransch of Vlaamsch werk, eind der XVe of begin der XVIe eeuw.

Antependium, voorstellende de familie der H. Maagd. Wol- 368
len gobelin, hier en daar doorschoten met gouddraad. Sommige détails — de oogen en de bloemen bij de handen van Anna b.v. — zijn in het voltooide weefsel geborduurd. Breed: 1.82, hoog: 0.76. M. Duitsch werk, eind der XVe eeuw.

Midden in een bebloemd grasveld, vóór een lage heining van planken, zit moeder Anna, in wit gewaad met rood, blauw gevoerd overkleed. Rechts van haar staat een engel in lang wit kleed, die een mandoline bespeelt.
Links, aan hare voeten, een vierkant huisje met puntdak, op een achtkant platform. Daarnaast ligt, met afgewend gelaat, een engel geknield, bij een onduidelijke figuur. Geheel links, op den voorgrond, knielt biddend een vrouw (non?) in lang zwart kleed met witte kap, vermoedelijk de donatrice van het doek.
Achter de heining zijn Anna's nakomelingen gegroepeerd, voor een zwarten met veelkleurige bladeren doorwerkten fond, en wel: ter rechterzijde van Anna, Maria, in wit en blauw gekleed, die het Christuskind vasthoudt, dat met leerend gebaar, in lang zwart kleed met roode strepen, vóór haar staat. Naast haar een man in geelwitte pij met een zaag in de linkerhand en boven zijn hoofd een banderol met het inschrift Josep. Daarnaast een blauwgekleede man, met boven zich: Sebedeus. Voor hem staat een knaapje, in wit gewaad, dat in de rechterhand een banderol met Jacob houdt, en met de linker wijst op een knaapje in het blauw, met beide handen een banderol dragend, waarop Johanes. Achter hen een vrouw in blauw gewaad met rooden mantel en boven haar: M. Salome. Ter linkerzijde van Anna: een vrouw in wit kleed met gebloemde roode mouwen, boven haar het opschrift Cleophe. Zij houdt twee kinderen vóór zich in lange witte pijen en banderollen dragend met onderscheidenlijk Jacob-minor en Tadeus + er op. Naast dezen een man in het wit, met blauwen schouderkap, boven wien Alpfeus staat en die een knaapje

vasthoudt, in het blauw, dat een lint draagt met het woord Simon. Hiernaast een knaapje, dat een lint draagt met Josep-justus en daarachter een vrouw, in wijden, rooden mantel, boven wier hoofd M. Jacobi staat. Meer nog naar links staat Johannnes de Dooper, in een haren onderkleed, waarover een wijde, witte, blauw-gevoerde mantel. Hij draagt op de rechterhand het Lam Gods met de vaan en wijst daarop met de linker.

Opmerkelijk is bij deze voorstelling de vergissing van den maker, die M. Jacobi en (M.) Cleophe als verschillende figuren afbeeldde, terwijl het slechts twee namen zijn voor dezelfde persoon, Maria, die als dochter van Anna en Cleophas en moeder van Jacobus (minor), nu eens Maria Cleophae, dan weer Maria Jacobi wordt genoemd.

369 — 370 **Twee wollen gobelins,** waarschijnlijk behoorende tot een reeks met afbeeldingen van voorvallen aan het Bourgondische hof. Zij zijn omgeven door een rand van bebloemde takken, waaraan kleurige linten gestrikt. Vlaamsch werk, omstreeks 1500.

369 In een landschap, aangeduid door een boom aan iederen kant der voorstelling en een heuvelig verschiet met burchten, is in het midden op een troon gezeten, een vorst met zwaard in de rechter-, terwijl hij met de linkerhand een afwerend gebaar schijnt te maken. Een vrouw met hermelijnen mantel en gelelieden hoofdband en een engel, onderscheidenlijk links en rechts van den troon, houden een krans boven zijn hoofd. Aan weerszijde van den troon zijn ridders en edelvrouwen geschaard, waarbij rechts een man, die een vlag draagt met de Bourgondische emblemen erin (kruis en vuurslagen) en links een man, die een met renaissance-ornament versierden wapenrok den vorst aanbiedt, terwijl vóór den troon een man en vrouw geknield zijn, die een helm met eekhoorn op den cimier en een gedamasceerd renschild opdragen. Hoog: 3.28, breed: 3.57 M.

370 In het midden van het tafereel, vóór een met ridders en vrouwen bezette tribune, is, op een troon, een vorst gezeten, met scepter in de rechterhand. Terzijde van den troon, staat rechts een man, die een brief voorleest, eromheen aan beide kanten edelvrouwen en ridders. Twee vrouwen op den voorgrond, aan weerszijde van den troon geplaatst, schijnen in gesprek, terwijl tusschen haar in twee pages

staan, van wie de linksche — met vuurslagen in het borduursel van zijn buis — een witten windhond aan een ketting houdt en de andere een kleinen scepter draagt. Hoog: 3.28, breed: 3.60 M.

Van beide doeken zijn de randen gedeeltelijk vernieuwd; van het eerste is ook de rechtsche boom eene restauratie.

Beide gobelins zullen wel op historische voorvallen doelen, maar het is nog niet gelukt die aan te wijzen. De afgebeelde vorst is waarschijnlijk Filips de de Schoone (reg. van 1496—1506) en de in rood gekleede vrouw links van den troon op No. 370 zou zijne vrouw, Johanna van Aragon, kunnen zijn, die ook elders met een hazewind werd voorgesteld. (Zie b.v. de platen bij p. 276 in den MESSSAGER DES SCIENCES HISTORIQUES — 1870 en bij p. 138 in het BULLETIN DES COMMISSIONS ROYALES D'ART ET D'ARCHÉOLOGIE — 1872).

Antependium, voorstellende de geschiedenis der geboorte **371**
van de H. Maagd. Wollen gobelin, waarbij sommige détails — als de oogen en enkele omtrekken — in het voltooide weefsel zijn geborduurd. Van onderen een veelkleurige franje. Breed: 2.11, hoog: 0.755 M. Eerste helft der XVIe eeuw.

Blijkens de averechtsche opvolging der tafreelen en den omgekeerden stand der letters, bewerkt op een liggend getouw, naar een karton, dat niet op uitvoering in basse-lisse berekend was.

Aan den rechterkant, het eerste tafreel, keert Joachim, in roode pij met bruinen, bont-omzoomden schouderkap, en met zwarte muts terug uit den tempel, die is aangeduid door een hooge rondboogpoort, waarvoor een priester staat, gekleed in talaris en blauwe pluviale en met een witten mijter op het hoofd, achter een altaar met twee kandelaars. Op den voorgrond groeien bloemen aan Joachims voeten. In het verschiet, in een bloeiende weide met rotsen op den achtergrond, ligt Joachim geknield, opziend naar een in de hoogte zwevenden engel, die een lange banderol in de handen houdt. Achter hem een zijner herders, eveneens geknield.
Op het tweede tafreel staat in de linker bovenhoek met Romeinsche-karakters, in spiegelschrift: Maria coceptionis anuntiatio (SIC). Het geeft een in lang, wit gewaad gekleeden engel te zien, met zegenend handgebaar tusschen twee figuren staande: rechts, voor een rooden muur met poort, Anna, in strakgeplooid, wit gewaad, waaronder een blauw onderkleed uitkomt, met witte kap en aureool om het hoofd. Met verbaasd opgeheven handen ziet zij naar den engel. Links

van dezen staat een figuur in wijd, breed geplooid, blauw kleed, steunend op een langen stok.
Bij de derde afdeeling staat (geschreven als boven): Maria (SIC) conceptio. Anna en Joachim, beiden met aureol, omhelzen elkander in een breede rondbogige poort, voor een rooden muur, waartegen een lange leliestengel groeit, met groote witte bloem.
Het vierde tafreel heeft in den linker bovenhoek (in de boven beschreven letters): Marie Generatio. Anna zit, den rug tegen witte kussens geleund en tot het midden met een gele deken bedekt, op een lage rustbank, in een vertrek, waarvan de vloer met tegels is belegd, tegen een blauwen wand met twee spitsboogvensters. Rechts komt door de geopende poort een in het wit gekleede dienstmaagd binnen, die een schotel met spijzen draagt.
De beteekenis der figuur in het blauw bij het tweede tafreel: de aankondiging der geboorte van Maria aan Anna, is niet duidelijk. De legende verhaalt wel dat deze geschiedde door twee engelen, doch het is even moeilijk in de blauwe figuur een engel te zien als haar te houden voor de dienstmaagd, die — volgens het verhaal — Anna had bespot om hare kinderloosheid en op sommige afbeeldingen dezer annunciatie als getuige ervan voorkomt.

372 **Twee wollen gobelins** uit een reeks, voorstellende de ge-
— schiedenis van David. Zij zijn omgeven door een rand (bij
373 het eene grootendeels ontbrekend), die een in hout gesneden lijst met acanthusbladversiering imiteert. Het eene is in den rechter buitenrand gemerkt met een monogram. Vlaamsch, tweede helft der XVIe eeuw.

272 **Achimelech geeft aan David de toonbrooden.** Rechts staat David, betoogend tegen den hoogepriester Achimelech, die op de trappen voor den tempel (te Nob) hem de toonbrooden en een vaas geeft, terwijl achter hem twee dienaren een vaas en een mand met brooden aandragen. Op het tweede plan twee mannen in druk gesprek (Doëg de Idumaeër?) Op den achtergrond: links klassieke gebouwen, rechts een heuvelig landschap met stadje. Breed: 3.275, hoog: 1.53 Meter.
Vgl.: I REGUM (SAMUEL), cap. XXI.

273 **David overvalt de feestvierende Almalekieten.** In een Oostersch landschap ziet men op den voorgrond de Amalekieten wijndrinkend en groote manden aandragend. Op den achtergrond: rechts de

stroom Besor, aan de overzijde waarvan een deel van Davids mannen. Daarachter de stad Siceleg (Ziklag). Links is het overig deel van Davids troep in aantocht, de voorsten reeds slaags met de Amalekieten. Breed: 3.354, hoog: 1.67 M.
Vgl.: I REGUM (SAMUEL), cap. XXX.

Wollen gobelin, omgeven door een breeden rand met ornament van vruchtenschalen, in elk der hoeken een nis (in de twee van onderen: Jupiter en Juno, in die van boven: Diana) en in het midden van ieder der randen een door cherubs gehouden ovale cartouche, met voorstelling uit de geschiedenis van Hero en Leander. Het doek geeft een open plek in een bosch te zien, met in het verschiet begroeide bergen. Op den voorgrond omringen jagers te paard en te voet een panter (?), dien zij met hunne lansen steken. Daarachter zijn mannen met de handboog aan het vogelschieten, terwijl groepen van toeschouwers om hen heen staan. Hoog: 3.25, breed: 3.05 M. Vlaamsch werk, midden der XVIe eeuw. 374

Wollen gobelin, omgeven door een breeden rand van vruchten met in de hoeken, beneden: de figuren van het Geloof, van boven: de Gerechtigheid. In den bovenrand een cartouche met het opschrift : PAVLVS MET BARNABA HET STEENIGEN VAN ICONIEN || ONTLOOPEN, WERDEN TE LISTRIS (EENEN GEBOOREN || CRVEPELEN GESONDT GEMAECK HEBBENDE) || MET SACRIFICIE ALS GODEN VEREERT. 375
In een Oostersch bedoeld landschap, ziet men links, van boven, Paulus en Barnabas vluchten voor de joden, die hen willen steenigen. Op den voorgrond, rechts, de kreupele, wiens krukken op den grond liggen; achter hem een geknield biddende vrouw, terwijl van links een priester en twee priesteressen aankomen met versierde offerstieren. Hoog: 2.35, breed: 2.92 M. Nederlandsch werk, tweede helft der XVIe eeuw.
Vgl.: ACTA APOSTOLORUM, cap. XIV.

376 **Reeks van vijf wollen gobelins** met voorstellingen uit de
— geschiedenis van Alexander den Groote. Zij zijn omgeven
380 door breede randen, in elk waarvan een cartouche, met bloemen gevuld en tuilen van tulpen, anjelieren, narcissen; in de hoeken hartvormige, met bloemen versierde schildjes. Bij enkele is de rand gedeeltelijk bijgeschilderd. Eind der XVIe eeuw.

376 **Alexander ontvangt Koning?** — Alexander, vergezeld van twee speerdragers, is gezeten voor zijn, in een heuvelachtig landschap geplaatste legertent, waar hij een Koning ontvangt, die vóór hem staat, en op een veldheer (Hephaestion?) schijnt te wijzen. Achter den Koning een lictor. Breed: 2.87, hoog: 3.30 M.

377 **Alexander geeft Porus de koningskroon terug.** In een boschrijk landschap, met Oostersche stad in het verschiet, staat rechts Alexander, omringd door gevolg en pages en reikt de kroon over aan den voor hem geknielden Koning Porus, die de sleutels zijner Hoofdstad in de hand houdt, en achter wien een vrouw met kind staan, terwijl zijn gevolg geschenken aanbrengt: vazen en andere kostbaarheden. Breed: 4.90, hoog: 3.20 M.

378 **Alexander en zijn geneesheer Philippus.** In een legertent ligt op een rijk versierde rustbank Alexander. Hij houdt den beker met artsenij aan den mond en kijkt naar het gelaat van zijnen geneesheer Philippus, die den brief staat te lezen, waarin de veldheer Parmenias Alexander voor Philippus waarschuwde. Terzijde van Alexander twee krijgslieden. Breed: 2.52, hoog: 3.25 M.

379 **Alexander en het gezin van Darius.** In een heuvelig landschap met bosschen in de verte, staat rechts Alexander, vergezeld van twee krijgers. Vóór hem geknield, ligt Sysigambis, de moeder van Darius, achter wie twee vrouwen staan met de kinderen van Darius. Breed: 3.92, hoog: 3.20 M.

380 **Alexander en?** — In een heuvelachtig landschap met versterkte stad (of burcht) in het verschiet, staat, rechts, Alexander, vergezeld van twee krijgers. Hij slaat de hand aan zijn zwaard. Vóór hem knielt

een gehelmd man met de rechterhand betoogend en met de linker over zijn schouder wijzend, waar men mannen en vrouwen aan een feestmaal ziet. Breed: 4.28, hoog: 3.21 M.

Medaillon van gobelinwerk in wol en zijde, voorstellende 381
Kenau Simons Hasselaar, gewapend met speer, zwaard, pistool en kruithoorn, met twee gezellinnen, de rechtsche een pistool afschietend, de linksche een pistool ladend. Op een tafel, links, het gehelmd hoofd van een krijgsman, waarschijnlijk eene toespeling op de geschiedenis van Judith en Holofernes. Middellijn 0.35 M. Nederlandsch werk, eind der XVIe eeuw

Wollen gobelin, de benedenhelft versierd met een ovale car- 382
touche, met twee gevleugelde caryatiden, waarin eene voorstelling van Orpheus, die onder een boom in een heuvelachtig landschap harpspelend, door allerlei dieren omringd is. Op de cartouche rust een vaas met grooten ruiker van rozen, tulpen, papavers, narcissen enz., geflankeerd door twee horens, waaruit vruchten komen. In den rand geniën, die vruchtentrossen houden. Hoog: 2.415, breed: 2.00 M. Nederlandsch werk, eind der XVIe eeuw.

Wollen gobelin, z. g. verdure, aan de zijden en van boven 383
omgeven door een rand, waarin, tusschen bloemslingers, vrouwenfiguren, die de vijf zintuigen voorstellen. Van onderen vertoont dit doek, op een bebloemden bodem naar elkaar toegewend, een pauw en een kalkoen, geflankeerd door liggende herten en overigens is het geheel gevuld door bloemen aan lange stelen, veelkleurig op donkergroenen fond, waartusschen vogeltjes, die een schild dragen, waarin twee boven elkander geplaatste niervormige figuren. De bloemen zijn meest bolgewassen, o. a. verschillende soorten narcissen, irissen, anjelieren, hyacinten, tulpen, anemonen, keizerskronen. Hoog: 2.265, breed: 1.85 M. Nederlandsch werk, eind der XVIe eeuw.

384 **Reeks van vier wollen gobelins** (waarschijnlijk zijn er meer
— geweest), met voorstellingen van jacht- en oorlogstafereelen.
387 Zij zijn gevat in breede randen. De bovenrand vertoont een reeks kronen, mijters en tiaren, ter weerszijde van twee cherubijnen, die uit een geldzak munten laten stroomen en een cartouche met inscriptie flankeeren. De opgaande randen hebben van boven een cherubijntje, dat breede vruchtenfestoenen laat afhangen, in het midden een cartouche met papegaai en daaronder een cherubijntje, links met schild en zwaard, rechts met een doedelzak. Deze dragen bloemguirlandes, eindigend in een dolfijn, die den benedenrand vormen in welks midden een schaal met bloemen staat. Geteekend:

B  B RAS · · ORLOFS (variant: OERLOF).

Brusselsch werk, tweede kwartaal der XVIIe eeuw.

Bij enkele is de rand hier en daar beschadigd of ontbrekend en bijgeschilderd.

384 **Tijgerjacht**, met het opschrift: PARADISUS || VOLUPTATUM. In een heuvelig en boomrijk landschap zijn jagers bezig tijgers te schieten. In de verte ziet men ruiters op de valkenjacht. Hoog: 3.43, breed: 3.92 M.

385 **Struisvogeljacht (?)**, met het opschrift: DOMINARI || PERPLACET || OMNI. In een landschap als het vorige, rijdt van rechts een rijk gekleede vrouw, met valk op de vuist, op een schimmel met lange, golvende manen, voorafgegaan en gevolgd door een jager. Links twee groote struisen en in de verte jagers te paard. Hoog: 3.50, breed: 3.25.

386 **Leeuwengevecht**, met het opschrift: LUXUS MUNDI || CITO MUTATUR. In het midden ziet men twee vechtende leeuwen. Rechts drie hoofsch gekleede ruiters, waarvan één een pistool afschiet en de ander met zijn hoed eerbiedig een ruiter groet, die links staat, met een veldheerstaf in de hand. In de verte jagers te paard. Hoog: 3.50, breed: 4.45 M.

387 **De aanranding**, met het opschrift NULLI STATUI || AUT SEXUI || PARCIT MARS. In een heuvelachtig, begroeid landschap, met, rechts, een

grooten moerbeziënboom en in het verschiet een burchtruïne, hebben, links, twee krijgslieden een vrouw vast, die zij met zwaard en pistool bedreigen en een mand met eieren en een kip afnemen. In de verte een man, die een hond vasthoudt en een ruiter met speer. Hoog: 3.40, breed: 2.57 M.

Twee gelijke wollen gobelins. Zij vertoonen in het midden 388
een ovale cartouche, waarin, voor een architecturalen achtergrond, een Flora gezeten is, het hoofd omkranst en met bloemen in de hand en op den schoot. Straalswijs zijn om de cartouche, veelkleurig op zwarten grond, aan lange stelen bloemen aangebracht, rozen, anjelieren, asters, irissen, hyacinten, tulpen enz. Hoog: 2.94, breed: 2.76 M. Nederlandsch werk, midden der XVIIe eeuw.
Eigendom van het Kon. Oudh. Gen.

Reeks van vier wollen gobelins met voorstellingen van 389
landelijke bedrijven. Zij zijn omgeven door smalle randen —
van om een staaf slingerend acanthusloof. De tafereelen zijn 392
in den geest van David Teniers den Jonge. Vlaamsch werk, eind der XVIIe eeuw.

Thuiskomst van de vischvangst. Uit een, aan een steenen kade 389
gemeerd schip, zijn mannen en vrouwen bezig de visch te laden. Op den voorgrond drie mannen in het water, die een net binnen halen. Links ziet men door een, met ronden toren geflankeerde poort, de visch, op een ezel getast, weggebracht worden, een straat in. Rechts vormt een kasteelachtig gebouw den achtergrond. Hoog: 3.36, breed: 2.57 M.

Fruitmarkt. Aan den voet van een heuvel, waarop een stadje ligt, 390
is een ruim plein, aan een rivier gelegen en rechts begrensd door een kasteelachtig gebouw. Midden op het plein een fontein, waaraan een vrouw haar paard laat drinken. Van rechts komt een ruiter aangereden en brengt een kar melk en vruchten aan. Links kraampjes, waarin door vrouwen bloemen, vruchten en groenten worden verkocht. Hoog: 3.36, breed: 4.40 M.

391 **Het binnenhalen van den oogst.** Links zit, vóór de boerderij, om een boom het boerengezin te rooken en te drinken. Voor de geopende schuur staat de boer te kijken naar den met koren zwaar beladen wagen, die rechts komt aanrijden, en waarnaast twee meisjes en jongens loopen. De achtergrond wordt gevormd door een wijd landschap, waarin een boerderij, temidden van korenvelden. Hoog: 3.43 M., breed: 3.91 M.

392 **Bedelaars.** In een Italiaansch, bergachtig landschap, met een boogbrug over een van rotsen stortenden beek, een groep bedelaars (of landlieden). Rechts een vrouw, op een steen gezeten, met een kind aan de borst, terwijl een oude vrouw achter haar staat, links een drietal, dat staat te praten. Tusschen beiden in, spelende kinderen en, op het tweede plan, een landman met beladen ezel. Hoog: 3.37 M., breed: 2.07 M.

393 **Reeks van vier wollen gobelins** in den trant der vorige. De
— omlijstingen zijn breeder en bestaan uit een baguette, waar-
396 omheen een rand van gestyleerde bladeren met palmetvormige figuren als hoekstukken. Vlaamsch werk, eind der XVIIe eeuw.

393 **De gevangenneming van een dief.** Aan den zoom van een bosch, dichtbij een water, waar een jager op de eendenjacht is, zijn drie mannen bezig een vierde te binden. Op den achtergrond links boerderijen en een dorpstoren, rechts een ver, heuvelachtig landschap. Hoog: 3.03 M., breed: 3.27 M.

394 **De korenoogst.** Voor een boerderij, waarachter men een dorpskerkje ziet, zitten links vijf personen op den grond te eten, terwijl rechts mannen en vrouwen bezig zijn koren te maaien en in schoven te binden, dat op een kar wordt weggereden. Hoog: 2.95 M., breed: 2.74 M.

395 **Boerendans.** Op den voorgrond maken boeren en boerinnen een rondedans, bij de muziek van een doedelzakspeler. Links, op den achtergrond, de boerderij, waarvóór in een kring om een omkransten mast wordt gedanst. Rechts is een jongen bezig een zittend meisje tot den dans over te halen en ziet men op het tweede plan schapen-

scheerders aan het werk. De achtergrond is hier een heuvelachtig landschap. Hoog: 2.90 M., breed: 3.61 M.

396 **Balspelers** Op een open plek in een bosch, met een breede rivier, een stad en hooge bergen in het verschiet, zijn mannen aan het balspelen, terwijl groepen van mannen en vrouwen, zittend en staand onder de boomen, er naar kijken. Rechts is een jongen bezig met een blaasbalg de ballen met lucht te vullen en komt op het tweede plan, van uit een kasteel, de landheer met zijn vrouw aanwandelen, vergezeld van Oostersche bedienden. Aan de rechterzijde is aangezet een stuk van een ander gobelin, waarop een vrijend paar aan een tafel zit te drinken in een landelijke omgeving. De beide stukken samen zijn breed: 6.66 M., hoog 2.945 M.

397 **Twee wollen gobelins,** zonder rand, elk bestaande uit 2 stuk-
— ken, Het eene gemerkt: Baert, met het wapen van Amsterdam.
398 Nederlandsch werk, begin der XVIIIe eeuw.

De wever van deze gobelins, Alexander Baert, van Oudenaarde, uit eene Doorniksche hautelisseursfamilie, verkreeg met ingang van 1 Mei 1699 het stedelijk arsenaal bij de Utrechtsche poort, dat op stadskosten tot tapijtweverij werd ingericht, tegen een jaarlijksche recognitie van 150 gulden. 20 Januari 1701 werd hem afgestaan „de kamer op de Beurs aan de linkerhand voor de lakenhal," om zijne tapijten „te komen presenteeren en aan de liefhebberen verkoopen." Uit een stuk van November 1728 blijkt, dat hij toen niet meer leefde. Deze gobelins, afkomstig uit een Amsterdamsch huis en eigendom van het Kon. Oudh. Gen., zijn het eenig bekende specimen van zijn werk. Na zijnen dood zetten zijne weduwe en kinderen het bedrijf voort. Zijn zoon Alexander schijnt in 1742 getracht te hebben ook in Middelburg eene fabriek te vestigen. In 1760 is de Amsterdamsche werkplaats opgeheven of verplaatst: het „tapijthuis" werd toen althans als stadsstal in gebruik genomen. Een reeks van zes tapijten (voorstellende de 5 werelddeelen), door Alexander Baert den zoon, is in Februari 1897 door Schulman geveild. Een dier gobelins was gemerkt: A. Baert 1735. Drie ervan zijn afgebeeld in den catalogus dier veiling (zie No 793) op plaat IV en V. Vgl. het AMSTERDAMSCH JAARBOEKJE voor 1904.

397 **Italiaansch landschap.** Op den voorgrond, groote boomgroepen aan den oever van een bergstroom, waarachter rechts een klooster met kerk, links een tegen een berghelling gelegen stad. Een paar monniken en een ruiter stoffeeren den achtergrond. Op den voorgrond groote vogels: pauwen, fazanten, papegaaien. Breed: 7.38 M., hoog: 3.37 M.

Gezicht in een park. Links, tegen een steenen ommuring, een waterwerk, geflankeerd door twee standbeelden, rechts een boschgezicht met uitkijk op den oever van een breede rivier. Groote vogelfiguren: pauwen, eenden, struisen, stoffeeren dit landschap. Breed: 8.34 M., hoog: 3.37 M. 398

Twee wollen kussenbekleedingen in gobelinwerk. Op groenen grond is het wapen van De Rijp veelkleurig aangebracht, vergezeld van de inscripties: Rijp en Anno 1632, Hoog: 0.57 M., breed: 0.60 M. Nederlandsch werk. 399

Stoelkussen, bekleed met wollen gobelinweefsel. Op donker blauwen grond is veelkleurig het wapen van Gouda aangebracht op een lambrequin, waarboven een cartouche met het opschrift: Gouda. Boven het wapen: 1657, er onder: D. V. Groenendijck. Hoog: 0.52 M., breed: 0.57 M. Nederlandsch werk. 400

Stoelkussen, bekleed met wollen gobelinweefsel. Op blauwen grond is aangebracht een ovale cartouche, omgeven door bundels bloeiend riet. In het schild een naakte vrouwefiguur, er boven: Purmer en er onder: 1679. Hoog: 0.53 M., breed: 0.64 M. Nederlandsch werk. 401

Stoelkussen, bekleed met wollen gobelinweefsel. Op grijsblauwen grond is veelkleurig een wapen aangebracht, omgeven door een lauwertak. Er boven: 1706, er onder: L [ek] D [ijk] Bovendams. Hoog: 0.55 M., breed: 0.65 M. Nederlandsch werk. 402

C TAPIJTEN

403 **Wollen tapijt.** Op een groenen grond, bewegen zich tusschen boomen en bloeiende planten diergestalten, een leeuw, die een rund bespringt, herten door panters vervolgd, symetrisch tegenover elkander gesteld. Zij zijn uitgevoerd in sterke kleuren, waaronder een licht oranjebruin het krachtigst spreekt. In het midden een kersrood medaillon met arabesken van helderblauw en geel; de rand eveneens kersrood, is bezaaid met kleine vogels en bloemornamenten, waartusschen de aan China ontleende wolkenbanden loopen. Lang: 2.27, Breed: 1,63 M. Perzisch, XVIe eeuw.
Afkomstig uit Portugal.

404 **Wollen tapijt.** Het is ongeven door een breeden rand, tusschen twee smalle, lichtkleurige bloemrandjes, die op een donkerblauwen grond afwisselend ster- en hartvormige bloemfiguren vertoont in genuanceerd rood, geel, bruin, fletsgroen en wit. Het aldus omgeven veld, vertoont, op een fond die in de benedenhelft genuanceerd reebruin en van boven karmijnrood gekleurd is, een patroon, bestaande uit een smallen, klimmenden stam, met golvende ranken, waaraan groote hartvormige bloemfiguren, met kleinere bloemen en wolkslingers ertusschen. Dit patroon is op den bruinen grond uitgevoerd in fletsrood, groen, licht- en donkerblauw en wit, op den rooden in licht- en donkerblauw, reebruin, groen, en wit. Lang: 4.25, breed: 2,10, M. Perzisch, eind der XVIe of begin der XVIIe eeuw.
Afkomstig uit Portugal.

405 Fragment van een **wollen tapijt.** Op een karmijnrooden grond is in groen, fletsrood, donkerblauw, oranjebruin en wit een patroon geteekend, dat in het midden een bloemstuk in vaas vertoont en daaromheen dunne twijgen, waaraan bloemen, bladeren, en groote hartvormige bloemfiguren. Lang: 1.20, breed: 1.63 M. Perzisch, eind der XVIe of begin der XVIIe eeuw.

Wollen tapijtje. In het midden staat een donkere, ruitvormige bloem in een geschubden grijswitten zeshoek, die met plantornament, veelkleurig op donkerblauw, is aangevuld tot een vierkant, waaronder en waarboven randen, onderscheidelijk met een wolkfiguur en blaadjes en bloemen versierd. Om dit rechthoekig geheel loopt een breede rand, door geschubde witte banden verdeeld in driehoeken, die een donkerkleurige, gestyleerde, bloeiende plant vertoonen. Daaromheen gaat een smalle rand met een rood- bebloemden groengrijzen, hoekigen tak op witten grond. Van onder en vanboven is het kleedje afgezet met een rand van rood en groen. Breed: 1.20, lang 1.58 M. Klein Azië, XIXe eeuw. 406

D BORDUURWERK.

407 Fragment eener **aurifrisia,** borduurwerk op grof linnen, gedoubleerd met papier. Binnen een dubbelen rand van goud en bruine wol (point billeté), zijn twee op getordeerde zuilen gedragen Gothische arcades geteekend in goud (point billeté) en vastgehechte zilver- en zijdedraden (couchure à plat). In elk dezer nissen staat een heilige, afzonderlijk op linnen geborduurd en opgenaaid. Handen, voeten, gelaat en haar dezer figuren zijn bewerkt in zijde met ingrijp- en steelsteek, de gewaden zijn geheel van goud (or couché), waarop met zijde en wol in plat- en kettingsteken de lijnen zijn aangebracht. De figuren stellen vermoedelijk voor: Maria Magdalena (met zalfpot in de handen) en St. Lucia (met zwaard in den hals). Lang: 0.83 M., breed: 0.165 M. Nederlandsch werk, midden der XVe eeuw.

408 **Aurifrisia,** borduurwerk op grof linnen, gedoubleerd met papier, dat gedeeltelijk met muziek beschreven is. In hoofdzaak op gelijke wijze bewerkt als de vorige; de nissen vertoonen een wat jongeren vorm. Enkele omtrekken zijn geaccentueerd door spiraalswijze in elkander gevlochten goud- of zilverdraden. De afgebeelde heiligen zijn de apostelen: Mattheus (met speer en boek) Matthias (met hellebaard en boek) en Simon (met zaag). Lang: 1.04 M., breed: 0.122 M. Nederlandsch werk, eind der XVe eeuw.

409 **Aurifrisia,** geheel bewerkt als de vorige. Het linnen is hier gedoubleerd met papier, dat gedeeltelijk bedrukt is met een latijnschen tekst in vijftiend'eeuwschen Romein, gedeeltelijk met een Nederlandschen tekst in Gothische letter. De hier op voorgestelde heiligen zijn de apostelen: Thomas (met winkelhaak), Barthelomeus (met een mes en boek) en Andreas (met kruis). Lang: 1.05 M., breed: 0.124 M. Nederlandsch werk, eind der XVe eeuw.

410 Twee fragmenten van **geborduurde versieringen** van een priestergewaad (vermoedelijk een dalmatiek), borduurwerk

op dubbel linnen. Binnen een rand van goud en zijde (point billeté) zijn, op een fond van goud, in den latsteek (couchure à plat et gaufré) twee zwevende engelen aangebracht, die op het eene een doek ophouden met een symbolische voorstelling der vijf wonden van Jezus (een hart en vier rozen?), op het andere een wapenschild dragen met twee gekruiste geesels. De figuren zijn geheel bewerkt van zijde in den ingrijpsteek, hun haar in knoopsteek (point noué), de vleugels en het schild van zijde en goud (point couché). Hoog: 0.080 M., breed: 0.260 en 0.278 M. Eind der XVe eeuw.

Over de afbeelding van Jezus' wonden door rozen vgl.: TWEEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT — 1897, blz. 501 v.v.

Aurifrisia, vermoedelijk van een dalmatiek. Borduurwerk op 411
dubbel linnen (gedeeltelijk keper). Op een in latsteek met roode zijde gehechten gouden fond, zijn van in elkaar gedraaide blauwe vloszijde, met steken van dezelfde kleur gehecht, in Gothische letters de inscripties: Maria, I H S, Maria en Maria aangebracht. In de ruimten daartusschen werden vier, afzonderlijk op linnen geborduurde, engelen opgenaaid. Dezen hebben vleugels van gele, groene en roode zijde in point passé, waar over heen gouddraden zijn gelegd; een ruim zilveren gewaad, waarop de teekening met enkele lijnen in een steelsteek van blauwe zijde is aangegeven; een met zijde in ingrijpsteek bewerkt gelaat en haar in knoopsteek. Zij dragen een schild van gecoucheerde roode vloszijde, waarop in goud en in zijde verschillende attributen zijn gewerkt (met plat- en kettingsteek), nl. de doornenkroon met twee schuin gekruiste geeselroeden, een kelk met hostie, een trompet (of fakkel?) en een emmer, (het waschbekken van Pilatus?) lang: 1.415 M., breed: 0.094 M. Laatst der XVe eeuw.

Verschillende gedeelten zijn gerestaureerd.

Aurifrisia, geheel gelijk aan de vorige, doch met andere 412
attributen in de schilden der engelen, n.l. een kort zwaard

(het zwaard van Petrus), het kruis van Christus, een bisschopsmijter en een jodenhoed.

413 **Groen fluweelen dalmatiek** met korte, open mouwen en een wijde halsopening. Deze is zoodanig ingericht, dat zij vernauwd kan worden met behulp van twee op den achterkant bevestigde zijden snoeren met lussen, die sluiten om op de voorzijde aangebrachte, gevlochten zijden knoopen. Deze dubbele snoeren zijn elk voorzien van een lange, roodzijden kwast. De versiering bestaat uit een smallen, in goud en zijde geborduurden (point couché) rand, afgezet met blauwe zijde en roode franje. Over borst en rug loopen daarenboven twee evenwijdige aurifrisiae, van boven verbonden door een vrij breede praetexta. Ook deze zijn afzonderlijk op linnen geborduurd en opgenaaid. Afgezet met roode zijde, vertoonen zij een dubbelen rand, bestaande uit gouddraad (point billeté) en een op groene zijde gehechten, eenvoudigen bloemslinger van goud en roode zijde. Binnen deze omlijsting zijn op elk der aurifrisiae vier laatgothische nissen aangebracht, gewerkt in goud (point couché) en zijde (ingrijpsteek), waarin — vóór een gouden fond (couchure à plat et gaufrée) — afzonderlijk op linnen geborduurde heiligen staan. Deze zijn geheel van zijde in een zeer fijnen ingrijpsteek met enkele détails (het haar b. v.) in kettingsteek, sommige détails van goud (point couché), terwijl enkele omtrekken zijn aangegeven met een van gouddraad gestrengeld koordje. De voorstellingen zijn: Op den voorkant, in de praetexta: de H. Catharina, geknield en opziende naar een engel, die met een staf het vóór haar staande rad aanraakt. In de aurifrisiae, links: Christophorus, Catharina, Agnes en Augustinus(?); rechts: Paus Gregorius, Anna met Maria en Jezus op den arm, Johannes Ap. en op den achterkant, in de praetexta: Johannes Ev., schrijvende in de eenzaamheid met een arend vóór zich. In de aurifrisiae, links: Jacobus minor, Apollonia,

Jacobus major en Dorothea; rechts; Margaretha, Matthias, Barbara en Andreas. Eind XVe eeuw. Lang (vanaf de schouders, zonder franje); 1.22 M., breed (zonder mouwen) 0.845 M.

Aurifrisia, vermoedelijk van een kazuifel. Borduurwerk op dubbel linnen (waarvan het onderste blauw), met groen zijden lint afgezet. Binnen een dubbelen rand van goud en roode zijde, naast elkaar gewerkt in point billeté, zijn vier gothische arcades aangebracht, van goud (point billeté) en blauwe, gele, roode zijde in point passé, waarop omtrekken van dubbele en enkele gouddraden liggen. In elk dezer nissen staat een heilige, afzonderlijk op linnen geborduurd en opgenaaid. Deze figuren zijn met zijde van vele kleuren geheel in den ingrijpsteek gewerkt, met enkele lijnen en het haar in kettingsteek, omtrekken en aureolen van or couché. De heiligen zijn: Petrus (met sleutel), Catharina van Alexandrie (gekroond en met boek en zwaard), Sigismundus (gekroond en met scepter: koning v. Bourgondie) en Laurentius (in diakengewaad en met rooster). Lang 1.70 M., breed 0.093 M. Vlaamsch werk, omstreeks 1500. 414

Aurifrisia geheel gelijk aan de vorige, doch met andere heiligen, nl.: Clara (met kelk), Barbara (met toren), Paus Cornelius (met horen en boek) en Augustinus (? — niet te definieeren, omdat het attribuut in de rechterhand te zeer beschadigd is). 415

Aurifrisia, geheel op dezelfde wijze bewerkt als de vorige, op dubbel, wit linnen. De heiligen zijn door het ontbreken van attributen niet nader aan te wijzen. Nos 1 en 3 zijn vermoedelijk profeten. Lang: 1.140 M., breed: 0.094 M. Vlaamsch werk, omstreeks 1500. 416

Fragment van een **aurifrisia** geheel gelijk aan de vorige. De vrouwelijke heilige (met boek en palm) is niet nader aan te 417

wijzen (misschien de H. Dorothea?) de mannelijke (met knuppel en boek) is wellicht een der apostelen: Jacobus minor of Judas Thaddaeus. Lang: 0.745 M., breed: 0.094 M., Vlaamsch werk, omstreeks 1500.

418 **Fragmenten van een kazuifel,** bestaande uit een fond van donker blauw fluweel, waarop afzonderlijk op linnen geborduurde versieringen zijn geappliqueerd. Deze bloemvormige ornamenten zijn gewerkt van goud (p. couché) en zijde (ingrijpsteek) en omgeven door sprieten en slingers van op het fluweel geborduurde zijde, gouden koordjes en vergulde lovertjes. Lang: 0.84 M., breed: 0.59 M. Begin der XVIe eeuw.
De distelmotieven van dit ornament komen algemeen voor op Engelsche borduurwerken (vgl. b.v.: Mary Barber — SOME DRAWINGS OF ANCIENT EMBROIDERY — passim). Zij behooren echter ook tot het gangbare ornament in laat vijftiend'- en begin zestiend'eeuwsche kerkbeschilderingen (Utrecht, Hattem, Naarden, Kampen, Venlo enz.), zoodat dit borduurwerk evengoed van Nederlandsche als van Engelsche origine kan zijn.

419 **Pluviale (choorkap) van rood fluweel** met geborduurde versieringen. De clipeus (het schild op den rug) vertoont, binnen een met groen zijden franje afgezette omranding een op getordeerde zuilen rustenden, vijfvoudigen baldakijn (alles van goud en zijde in point couché), waaronder op een bebloemden bodem van gecoucheerde zijde, voor een gouden fond (couchure gaufrée) een Renaissance-zetel staat, waarop een gekroonde Maria troont, met het kind op den schoot. Deze figuren zijn van zijde (ingrijpsteek) en goud. De orfrois hebben een breede gouden omlijsting (point billeté) en zijn elk verdeeld in drie vakken, die in een nis, vóór een gouden fond, een afzonderlijk op linnen geborduurde en opgenaaide heiligenfiguur dragen. Op de overhuiving dezer nissen zijn telkens valdeuren aangebracht. Deze arcades zijn van zijde en goud bewerkt (point couché), de figuren op dezelfde wijze, doch sommige gedeelten in den ingrijpsteek. Het zijn de heiligen: Zita (met boek en sleutels), Bartholomeus (met boek en mes)

en Catharina (? met palm en zwaard). Op de tweede: Johannes (met kelk waarin een draak), Isaïas (met schriftrol) en Philippus (met kruisstaf). De mantel-zelf vertoont, onder het schild, de hemelvaart van Maria, daaromheen een semis van cherubijnen, tweekoppige adelaars, klokken, lelies en distelbloemen. Deze figuren zijn in goud en zijde (point couché) op linnen geborduurd en opgenaaid en omgeven door sprieten en stralen in zijden en gouden koord, afgewisseld door vergulde lovertjes, op het fluweel gewerkt. Het gewaad is oorspronkelijk langer en breeder geweest, zoodat het schild en de orfrois er juist bij pasten. Lang 1.365 M., breed (zonder de franje): 2.92 M. Engelsch werk, eerste kwartaal der XVIe eeuw.

Ook de motieven van dezen choorkap komen op Engelsch borduurwerk geregeld voor. En daar de valdeur (E. portcullis) een stuk is, dat juist in Engelsche wapens veelvuldig wordt aangetroffen, is het wel waarschijnlijk, dat wij hier met Engelsch werk te doen hebben. Op de banderol van een der cherubijnen heeft een inscriptie gestaan, waarvan alleen nog de letters d, g en d over zijn, waarschijnlijk restes van «deo gloria,« eenige malen herhaald. Juist dezelfde letters (ook evenzoo geplaatst) zijn nog leesbaar op een kap in de kerk te Tedburn, afgebeeld op plaat 12 van het werk van Mrs. Barber.

Fragment eener **aurifrisia** van een priesterlijk kleedingsstuk. 420
Borduurwerk op linnen met een dubbele linnen voering. Binnen een breeden gouden rand (point billeté), is een afzonderlijk op linnen gewerkte en opgenaaide architectuur aangebracht, een laat-Gothische arcade met kruisbloemen en hogels, rustend op getordeerde zuilen met hooge kapiteelen. Deze is geheel geborduurd in or couché, waarop de omtrekken met gecoucheerde roode en witte zijde zijn aangegeven en de pinakel, in het midden, en relief over hout is gewerkt. In deze architectuur vertoont zich een groep van vier mannen, die door een in een muur aangebracht venster schijnen te kijken. (Wellicht een voorstelling van Johannes Baptista in den kerker?) De muur is van gecoucheerde zijde en goud, al het overige in plat- en ingrijpsteek bewerkt, behalve een deel der kleeding, dat in or nué schijnt te zijn uitgevoerd.

Hoog: 0.160 M., breed: 0.183 M. Nederlandsch werk van omstreeks 1500.

In de verzameling Spitzer bevond zich een geborduurd kazuifelkruis, dat een zeer overeenkomstige architectuur vertoont en in wapenschildjes het Amsterdamsche wapen en een huismerk. Zie: LA COLLECTION SPITZER, t. VI, p. 203 en pl. VII, No 9 & 10 en: L. de Farcy — LA BRODERIE etc. p. 129 & pl. 63 No 2.

421 Fragment eener **aurifrisia,** vermoedelijk behoorende bij hetzelfde gewaad als de vorige. Borduurwerk op dubbel linnen. Binnen een gouden rand (point billeté) is een laat-Gothische arcade aangebracht, geheel van goud (point couché), waarop met zijde en gestrengeld gouddraad de omtrekken zijn aangegeven. Vóór een gouden fond, staat hierin de H. Willebrordus (in bisschopsornaat, met kromstaf en waterbekken), afzonderlijk op linnen geborduurd met zijde (in ingrijpsteek) en goud (or nué). Lang: 0.263 M., breed: 0.109 M.

422 **Fragment als het vorige,** waarop de H. Euphemia (met kruis en beer). Lang: 0.267 M., breed: 0.138 M.

423 **Fragment als het vorige,** waarop de H. Barbara (met boek en toren). Lang: 0.267 M., breed: 0.139 M.

424 **Fragment als het vorige,** waarop de H. Patricius (met klaverblad in de hand?). Lang: 0.267 M., breed: 0.109 M.

425 Fragment eener **aurifrisia,** van een choorkap, borduurwerk op linnen. Binnen een breeden rand van met gouddraad over touw in hoog relief gewerkte ruiten, vertoont zij op geheel gouden grond een vroeg-renaissance ornament: gebogen bladeren, die uit een vaas oprijzen en een met bloemen gevulden kom omgeven. Daarboven een cirkelvormig medaillon (middellijn 0.173 M.) in getordeerde omlijsting, waarin eene voorstelling van de opdracht in den tempel, bewerkt in or nué, enkele lijnen in kettingsteek, de gelaten en handen met een fijnen ingrijpsteek (point miniature). Lang: 0.457 M., breed: 0.208 M. Nederlandsch werk, midden der XVIe eeuw.

Fragment eener aurifrisia van een choorkap, Geheel bewerkt als het vorige. In het medaillon eene voorstelling van de vlucht naar Egypte. Lang: 0.472 M., breed: 0.208 M. 426

Drie fragmenten van een **geborduurden rand,** gewerkt op rood satijn met linnen gedoubleerd. De versiering bestaat uit rinceaux, bewerkt in goud (p. couché) en zijde (ingrijpssteek) met contouren in kettingsteek. Lang: 0.363, 0.175 en 0.174 M., breed: 0.075 en 0.054 M. Nederlandsch werk, XVIe eeuw. 427
Afkomstig uit het voormalige Brigittinessenklooster te Kouwater.

Vier fragmenten van een **kazuifel,** borduurwerk op dubbel linnen, Vlaamsch, omstreeks 1525. 428—431

Bovendeel van een gaffelkruis, met een voorstelling der Kruisiging, binnen een omlijsting van goud en bruine wol (point billeté) en onder een overhuiving van drie laat-Gothische baldakijnen. In het midden ligt Maria Magdalena geknield, het T-vormig kruis omarmend, waaraan de uit Zijne wonden bloedende Christus is gehecht; achter haar staan de Romeinsche soldaten. Links van het kruis knielt Maria met gevouwen handen, ondersteund door Johannes, achter wien de andere vrouwen zichtbaar zijn. Het tafreel is geheel bewerkt van zijde in den ingrijpsteek, behalve de drie baldakijnen, het kruis, eenige attributen en een deel der gewaden, die van goud of zilver (point couché) zijn met zijden arceeringen; enkele détails (de huizen op den achtergrond, de kraag van Johannes, de mouw van Maria Magdalena), die van zijde in den point couché werden geborduurd en sommige lijnen, die den kettingsteek vertoonen. Hoog: 0.523 M., breed: 0.656 M. 428

Dergelijk fragment, waaraan het middelste bovenstuk ontbreekt. Op geheel dezelfde wijze bewerkt als het vorige, doch met eene andere voorstelling, z. g. Pieta. In het midden zit Maria, met gevouwen handen neerziend op Christus, die op een kleed op haar schoot ligt. Zijn hoofd wordt ondersteund door Johannes, Zijn linkerhand gegrepen door Maria Magdalena, achter wie de andere vrouwen staan. Op den achtergrond lage heuvelen en een paar huizen, links de drie kruisen en Jozef van Arimathea. (Het lichaam van Christus is grootendeels een latere restauratie). Hoog: 0.350 M., breed. 0.647 M. 429

430 Fragment van den stam van het gaffelkruis met eene voorstelling van Abrahams offer. De architecturale omlijsting ontbreekt. Op den voorgrond, rechts, is Isaac geknield, een jongeling, geblinddoekt en met ontblooten hals en schouders, op kruiswijs gestapelde balken Links van hem houdt Abraham hem vast, met de rechterhand het zwaard zwaaiend, waarboven een zwevende engel zichtbaar is, naar wiens stem hij schijnt te luisteren. Op den achtergrond, links de in doornen verstrikte bok, rechts een vlammend altaar. Behalve enkele détails (de offersteen, het hout, de mantel van Abraham enz.) die van goud (point couché) met zijden arceeringen zijn gemaakt, is dit tafreel geheel bewerkt van zijde in den ingrijpssteek met enkele lijnen in kettingsteek. Hoog: 0.251 M , breed : 0.135 M.

431 Fragment als het vorige, doch met eene voorstelling van Mozes en den koperen slang. In het midden is een T-vormig kruis opgericht, waaraan de slang hangt. Rechts ervan ligt een geknielde man, biddend met opgeheven handen, links staat Mozes met een staf in de hand. Op den grond liggen eenige mannen ; in het verschiet ziet men een legerkamp en bergen. Hoog: 0 258 M., breed : 0.138 M.

432 Fragment eener **aurifrisia,** borduurwerk op dubbel linnen. Binnen een breeden rand van goud en wol (point billeté) is een op zuilen rustende baldakijn van renaissance vorm aangebracht, bewerkt in goud en zijde (point couché), waaronder vóór een gouden fond (couchure à plat et gaufrée) een afzonderlijk op linnen geborduurde en opgenaaide figuur staat, de H. Catharina (?). Deze is geborduurd van goud (point couché) en zijde (ingrijpssteek), met enkele omtrekken in kettingsteek. Op enkele plaatsen onhandig gerestaureerd. Omstreeks 1525. Lang: 0.352 M., breed; 0.201 M.

433 **Clipeus van een pluviale,** borduurwerk op linnen. Omlijst door een breeden, gouden rand (point billeté), is hierop de wonderbare vermenigvuldiging der brooden na de Bergrede voorgesteld. Op den voorgrond Christus, omgeven door een vijftal Zijner apostelen en daarachter een groote menigte, onder welke de in korven verzamelde brooden worden uitgedeeld. Een heuvelachtig landschap, met burchten en boomen

in het verschiet en boven het geheel een soort baldakijn van vroeg-renaissance vormen, waaraan drie cartels hangen, onderscheidelijk met het opschrift:

MAR. VI, JOH VI en MAT XIIII.

De gelaten, handen en voeten der figuren zijn alle gewerkt van zijde in een zeer fijne ingrijpsteek (point miniature) met plat- en kettingsteken voor lijnen en haar; de oppergewaden der voornaamste personen en de korven zijn geborduurd in zijde over goud (or nué); de voor- en achtergrond zijn van zijde in den ingrijpsteek, hier en daar geärceerd met goud in platsteek. De architecturale overhuiving is geheel van goud en zijde (point couché), waarop de omtrekken gedeeltelijk in kettingsteek, gedeeltelijk in point couché zijn aangebracht. Hoog: 0.534 M., breed: 0.486 M. Nederlandsch, tweede kwartaal der XVIe eeuw.

Het werk vertoont op verschillende plaatsen latere restauraties.

Fragment van een **borduurwerk** op linnen. In een cirkelvor- 434
migen, dubbelen rand van goud en wol (point billeté) is een voorstelling aangebracht van den H. Hieronymus. De heilige staat in gebogen houding voor een tafel, waarop een crucifix, een doodshoofd en een boek. Naast hem een leeuw, op den achtergrond een paar boomen. De tafel, de fond en het kleed van den H. Hieronymus zijn van zilver (point couché), al het overige is van zijde in plat- en ingrijpsteek, enkele fijne lijnen in kettingsteek. Hoog: 0.287 M., breed: 0,275 M. Nederlandsch werk, XVIe eeuw.

Borduurwerk, linnen weefsel, waarop in wol met den „in- 435
grijpsteek'' is gewerkt. Waarschijnlijk fragment van een grooter doek. De gebruikte wolkleuren zijn: blauw in drie tinten, groen en geel ieder in twee, bruin in vijf tinten, rose en wit, terwijl op sommige plaatsen de linnen ondergrond onbedekt schijnt gelaten. Wellicht echter is daarop vroeger

ook borduurwerk geweest en dan waarschijnlijk in witte zijde. Nederlandsch werk (?), midden der XVIe eeuw.

Door drie, rijk geornamenteerde, slanke renaissance-zuilen afgedeeld, geeft dit doek vier tafreelen uit de geschiedenis van Jozef den Aartsvader, voor een in hoofdzaak blauwen, met geel en groen bebloemden fond. Links staan de broeders van Jozef, een vaal bruin en geel gehouden, dichte groep De voorste heeft de rechterhand op Jozefs schouder en ontvangt in de linker, vooruitgestoken, geld van een op een wit paard gezeten man, achter wien een tweede mansfiguur en twee kameelen te zien zijn. Boven deze voorstelling is een witte banderol geslingerd met een inschrift in Gothische letters, waarvan slechts te lezen is: Genes. XXXVII. Op het naaste tafreel ziet men, door een open poort, een bed met hooggestapelde witte kussens en gebloemden blauwen deken. In een daarvóór gelegen vertrek met blauwe en bruine tegels op den vloer, grijpt een vrouw in hoofsche kleedij, den vluchtenden Jozef, die aan den gordel tasch en sleutels draagt, bij zijnen langen, bruinen mantel. Hierboven een banderol met inschrift, waarvan slechts leesbaar de woorden: Genes. XXXIX .... mach (?) ick dat quade dhoenn (?) Und (?) van mijnē heren totfāgē (?) bosē- .... In de volgende afdeeling een vertrek met mozaiekvloer van gele, witte en bruinroode tegels, waarin op een laag bed een man met langen baard en gekroond hoofd ligt te slapen op witte, geel omboorde kussens en gedekt door een met ornament doorstikten, bronsgroenen deken. Vóór het bed een blauw-en-witte pauw en een witte hond. Er achter, gezien als door een open venster, een bebloemde weide, waarin tegenover elkander bonte koeien, „vette en magere" en op den achtergrond veel buigende, gele korenaren. Een banderol, boven het geheel, heeft het opschrift: „De drome des koninges hoe (?) de dinghe (?) De Got ? ? ? ? geynghe (?) en: Genes. XLI In een grasveld met veelkleurige bloemen, gaan een viertal grauwe ezels, beladen met witte zakken, voortgedreven door een groep van kleurig gekleede mannen. Boven dit vierde tafreel een banderol met inschrift, waarvan slechts leesbaar: .... „des vaders" en .... Genes. XLII.

436 **Geborduurde rand.** Binnen een breede omlijsting van arabesken, uitgevoerd met gehecht goud- en zilverdraad en kleine

pareltjes, in relief, is in Romeinsche kapitalen van gouddraad aangebracht de inscripte:

IVBILATE DEO OMNIS TERRA.

Lang: 1.12 M., hoog: 0.215 M. XVIe eeuw.

Geborduurde rand. Op rood fluweel, binnen een eenvoudige omlijsting van gehecht gouddraad, is van gouddraad, in relief gewerkt, aangebracht het opschrift: 437

MONSTRA ✠ TE ✠ ESSE ✠ MATRĒ.

De initiaal-M hiervan is omgeven door bloemornament in goud en zilver. Lang: 1.64 M., hoog: 0.215 M. XVIe eeuw.

Twee **fragmenten van een geborduurden rand.** Op een grond van blauwzwarte, wollen stof zijn naast elkaar overhoeksche vierkanten geteekend, de driehoeken daartusschen gevuld met dergelijke kleinere quadraten. In de groote vierkanten is afwisselend een wapenschild (van keel met jachthoorn van zilver) en: Anno 1622, of een vaas met gestyleerde bloemen aangebracht. In de kleinere vierkanten zijn mopjes en sterren, in de driehoeken daaromheen een haan tusschen twee M geplaatst. Het ornament is gedeeltelijk geappliqueerd (het rood), gedeeltelijk geborduurd en van gehechte draden. De stukken meten onderscheidenlijk, hoogte: 0.305 M. en 0.345, breedte: 0.645 M. en 0.665 M. 438

Borduurwerk op rood fluweel, ter bekleeding van een altaar. Het antependium is aan de beide zijden en van boven omgeven door een breeden rand van gekruld bladornament, met bloemvazen in de hoeken, uitgevoerd van op verschillende wijzen gehecht gouddraad, in zeer hoog relief. In het midden van het antependium, een door twee hoornen van overvloed omgeven, ovale cartouche, met een duif erin. De bekleeding der kaarsenbank bestaat uit drie smalle strooken rood fluweel, waarop eveneens gouden rinceaux. Het antependium is breed: 2.296, hoog: 0.899 M., de strooken zijn breed: 0,61 M. hoog: 0.16 M. Omstreeks 1700. 439

SUPPLEMENT

1 **Halfzijden weefsel,** grof linnen schering met inslagen van
A groene en gele zijde en goud, die een patroon teekenen, bestaande uit horizontaal gerijde zeskanten, omgeven door randen van blokjes en wijnbladeren. In de zeskanten is een rond medaillon geteekend, waarin twee ruggelings staande leeuwen met toegewende koppen. XIIe eeuw.

Afgebeeld o. a. bij Cole — A. W. blz. 50 (fig. 39) en in den Catalogus - Errera, No. 8. Men beschouwt dit lapje gewoonlijk als Duitsch fabrikaat. De Duitsche patroonweverij is echter waarschijnlijk niet zoo oud. Misschien Spaansch-Moorsch?

1 **Halfzijden weefsel.** Een linnen schering met geelzijden inslag
B vormen de stof, waarin het patroon is aangebracht op gobelinmanier, met roode zijde. Het patroon verdeelt de stof in breede horizontale banen, gevuld met entrelacs, en smallere banden met inscripties in Arabische karakters, die beteekenen: „lang leven, geluk" en andere zegenwenschen. Spaansch-Moorsch(?), XIIIe eeuw.

Verwante stoffen zijn afgebeeld in den Catalogus - Errera, Nos 17 en 76. Men beschouwt ze gewoonlijk als Spaansch-Moorsch werk. Technisch vertoont dit lapje echter groote overeenkomst met de z.g. Koptische weefsels.

5 **Zijden weefsel.** Een geel zijden schering met blauwen inslag
A vormt den fond van keper, waarop een blauw zijden schering met inslag van gouddraad (om linnen kern) het patroon teekenen, bestaande uit gebogen ranken met bladeren, die ogivale velden vormen, waarin met bladornament omgeven ronde schilden, die twee ruggelings staande hazen met toegewende koppen, ter weerszijde van een klok vertoonen. Noord-Italiaansch(?), XIVe eeuw.

Afgebeeld in den Catalogus - Errera, No. 29.

7 Fragment van **zijden fluweel.** Op een zilverwitten satijngrond,
A versierd geweest met een schaarschen inslag van plat goud, staat in veelkleurig fluweel (doorsneden), een fazant tusschen bloemen en blaadjes. De kleuren zijn: licht- en donkerblauw, -bruin en -rood, geel en groen. Perzisch, XVe eeuw.

Twee fragmenten van **zijden fluweel.** Op een grond van grijs- 38
bruin fluweel (doorsneden) zijn ronde (of ovale) medaillons A
aangebracht van gouden keper, gevuld met een schild vormige figuur, waaromheen hyacintentakken in fluweel. Turksch (Broussa?), XVIe eeuw.

Een zeer verwante stof is afgebeeld in den Catalogus - Errera, No. 266.

Wijnrood **zijden fluweel** (doorsneden). Het patroon bestaat 39
uit telkens drie groote naast drie kleine rondten, geplaatst A
als de blaadjes van een klaverblad, boven twee lange, gegolfde bladfiguren. Dit patroon is in gouden keper uitgevoerd, terwijl in elk der groote rondten drie, in elk der kleine één roodfluweelen moesje is aangebracht. Turksch, XVIe of XVIIe eeuw.

Afgebeeld in den Catalogus - Errera, No. 137. De stof heet afkomstig uit de graven der Chayaden te Sivas. Het zelfde ornament wordt ook op faïence gevonden.

INHOUD